

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID
DECANAAT
TIENSESTRAAT 41
3000 LEUVEN
Academiejaar 2016-2017

‘VERGETEN SLACHTOFFERS IN BEELD’. DE NODEN
VAN DE (EX-)PARTNER VAN EEN PERSOON DIE
VERDACHT WORDT VAN OF VEROORDEELD WERD
VOOR EEN ZEDENDELICT OP EEN MINDERJARIG
SLACHTOFFER.

Een explorerend kwalitatief onderzoek

Promotor: Dr. Emma Jaspert

Verhandeling, ingediend door ELLEN VERMET, bij het
eindexamen voor de graad van MASTER IN DE
CRIMINOLOGISCHE WETENSCHAPPEN

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID
DECANAAT
TIENSESTRAAT 41
3000 LEUVEN
Academiejaar 2016-2017

‘VERGETEN SLACHTOFFERS IN BEELD’. DE NODEN
VAN DE (EX-)PARTNER VAN EEN PERSOON DIE
VERDACHT WORDT VAN OF VEROORDEELD WERD
VOOR EEN ZEDENDELICT OP EEN MINDERJARIG
SLACHTOFFER.

Een explorerend kwalitatief onderzoek

Promotor: Dr. Emma Jaspert

Verhandeling, ingediend door ELLEN VERMET, bij het
eindexamen voor de graad van MASTER IN DE
CRIMINOLOGISCHE WETENSCHAPPEN

SAMENVATTING

(Ex-)partners van personen die verdacht worden van of veroordeeld werden voor een zedendelict op een minderjarig slachtoffer, vormen een vergeten groep in zowel de academische als praktijkgerichte wereld. Deze masterscriptie betreft een explorerend kwalitatief onderzoek naar de ervaring en noden van dergelijke (ex-)partners. Meer in het bijzonder wordt getracht de ervaring van meerderjarige vrouwelijke (ex-)partners met (het vernemen van) het zedendelict, de gevolgen hieraan verbonden, alsook de gehanteerde copingstrategieën in kaart te brengen. Bovendien wordt gepeild naar de ervaring van de omgang met formele en informele instanties. Het onderzoek heeft zowel betrekking op intra- als extrafamiliale zedenfeiten (hetzij *hands-on*, hetzij *hands-off*). Met behulp van een kwalitatieve gestandaardiseerde vragenlijst met open vragen werden in totaal veertien vrouwen bevroegd. Uit de resultaten blijkt dat de onthulling van het zedendelict een uiterst traumatische gebeurtenis vormt, die diep ingrijpt in het leven van alle (ex-)partners. Vrouwen van verdachten of plegers van intrafamiliaal misbruik zijn meer geneigd om hun partner te verlaten, dan vrouwen van verdachten of plegers van extrafamiliale zedenfeiten. Een afhankelijkheidsrelatie (op emotioneel, sociaal en/of financieel vlak) maakt het de vrouwen vaak moeilijk om hun relatie (direct) te beëindigen. Soms zijn er nog gevoelens van liefde voor de verdachte/pleger aanwezig. Een hele reeks psychosociale gevolgen worden door de vrouwen aangehaald. Het gaat vooral om schaamte- en/of schuldgevoelens, depressieve en/of suïcidale gedachten, angst, eenzaamheid, psychosomatische klachten, financiële moeilijkheden, verlies van familie en/of vrienden, stigmatisering, vandalisme, pesterijen en/of fysieke intimidatie. Diverse vormen van vermijdings- of vluchtgedrag staan in de eerste fase na de onthulling centraal. Het merendeel gaat in een later stadium actief op zoek naar enige vorm van ondersteuning. De omgang met actoren binnen de strafrechtsbedeling en de professionele psychosociale hulpverlening wordt door de vrouwen als overwegend positief ervaren, op enkele uitzonderingen na. Belangrijke pijnpunten blijken zowel het gebrek aan opvang als het ontbreken van informatieverstrekking door beide formele instanties, onmiddellijk na de bekendmaking van de feiten. Vooral de povere rol van slachtofferhulp wordt in vraag gesteld. Er werd meestal geen automatische bijstand aan de (ex-)partners aangeboden, ondanks de grote nood hieraan. De hoge kostprijs, de lange wachttijden en de onervarenheid van hulpverleners leidt meerdere keren tot frustraties. Hoopvol voor de toekomst zijn de (begeleide) contacten tussen lotgenoten. Verder empirisch onderzoek is hoe dan ook noodzakelijk om een maatschappelijke bewustwording rond deze doelgroep, evenals daadwerkelijke veranderingen in beleid en praktijk tot stand te brengen.

VOORWOORD

Het idee om mijn masterscriptie te wijden aan (ex-)partners van zedenplegers/verdachten van zedenfeiten, is tot stand gekomen in de derde bachelor Criminologische Wetenschappen aan de KU Leuven. Tijdens mijn stage bij de Federale Gerechtelijke Politie te Brugge, kwam ik in contact met een partner van een verdachte van zedenfeiten. Dit was voor mij een heel aangrijpende ervaring. Na enig opzoekwerk werd duidelijk dat er heel weinig over dit onderwerp geweten is. Het leek mij dan ook een boeiend thema voor mijn masterscriptie.

Eerst en vooral wil ik prof. dr. Geert Vervaeke en mijn promotor dr. Emma Jaspaert bedanken, om in dit onderwerp te geloven en mij de kans te geven deze masterproef te schrijven. Ook voor de constructieve feedback ben ik mijn promotor erg dankbaar.

Ten tweede wens ik alle hulpverleningsinstanties en lokale politiezones te bedanken, die mij hebben geholpen in mijn zoektocht naar potentiële respondenten. Zonder hun medewerking had ik deze doelgroep nooit kunnen bereiken.

Mijn dank gaat in het bijzonder uit naar de respondenten zelf voor hun moedige getuigenis. Zonder hen was het onmogelijk geweest deze masterproef te schrijven. Ik beseft dat de deelname aan het onderzoek voor hen geen vanzelfsprekende opdracht was. Ik hoop dat ik hen langs deze weg een stem heb kunnen geven.

Daarnaast ben ik ook mijn ouders erg dankbaar voor hun onvoorwaardelijke steun en hun vertrouwen in een goede afloop, wanneer ik het even niet meer zag zitten. Tot slot wil ik mijn beste vriendinnen, Tine, Hannelore, Laure-Anne en Jennifer bedanken voor hun luisterbereidheid, hun aanmoediging en de vele ontspannende babbels.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	I
LIJST VAN AFKORTINGEN	IV
LIJST VAN BIJLAGEN	V
INLEIDING	1
DEEL I. VERGETEN SLACHTOFFERS IN BEELD: LITERATUUROVERZICHT	3
HOOFDSTUK 1. SEKSUEEL KINDERMISBRUIK VANUIT JURIDISCH EN SOCIAAL-PSYCHOLOGISCH PERSPECTIEF.....	3
HOOFDSTUK 2. DE RELATIE VÓÓR HET VERNEMEN VAN DE ZEDENFEITEN	7
HOOFDSTUK 3. HET ONTDEKKINGSPROCES	9
HOOFDSTUK 4. INVLOED VAN DE ONTHULLING OP DE RELATIE	12
HOOFDSTUK 5. DE GEVOLGEN OP PSYCHOSOCIAAL VLAK.....	15
5.1 <i>Gevolgen op emotioneel/psychologisch vlak</i>	15
5.2 <i>Gevolgen op sociaal vlak en stigmatisering</i>	17
5.3 <i>Gevolgen op economisch vlak</i>	20
HOOFDSTUK 6. COPING	21
6.1 <i>Algemeen</i>	21
6.2 <i>Specifieke copingstrategieën bij (ex-)partners van zedenplegers</i>	22
HOOFDSTUK 7. ERVARING VAN DE OMGANG MET OFFICIËLE INSTANTIES	24
7.1 <i>Ervaring van de professionele psychosociale hulpverlening</i>	24
7.2 <i>Ervaring van de politieke en/of justitiële bejegening</i>	28
DEEL II. EMPIRISCH ONDERZOEK	30
HOOFDSTUK 1. PROBLEEMSTELLING, ONDERZOEKSVRAGEN EN CONCEPTUEEL KADER	30
HOOFDSTUK 2. METHODOLOGIE	33
2.1 <i>Kwalitatief onderzoeksopzet</i>	33
2.2 <i>Onderzoekssubjecten en procedure</i>	34
2.3 <i>Dataverzameling</i>	36
2.4 <i>Data-analyse</i>	40
2.5 <i>Kwaliteit van het onderzoek</i>	41
HOOFDSTUK 3. RESULTATEN-SECTIE: DE (EX-)PARTNER AAN HET WOORD	42
3.1 <i>De relatie voor het vernemen van de zedenfeiten</i>	42
3.2 <i>De periode vanaf het vernemen van de zedenfeiten</i>	46
3.2.1 <i>Het proces van ontdekking</i>	46
3.2.1.1 <i>De wijze van ontdekking</i>	47
3.2.1.2 <i>Gevoelens naar aanleiding van de ontdekking</i>	48
3.2.1.3 <i>Wijze van reageren op de ontdekking</i>	50
3.2.2 <i>Invloed van (het vernemen van) het zedendelict op de relatie</i>	53
3.2.3 <i>Gevolgen op psychosociaal vlak</i>	57
3.2.3.1 <i>Emotioneel/psychologisch</i>	57
A) <i>Gevolgen</i>	57
B) <i>Wijze van omgaan (coping)</i>	61
3.2.3.2 <i>Sociaal</i>	64
A) <i>Gevolgen</i>	64
B) <i>Wijze van omgaan (coping)</i>	69
3.2.3.3 <i>Economisch</i>	71
A) <i>Gevolgen</i>	71
B) <i>Wijze van omgaan (coping)</i>	72
3.2.3.4 <i>Invloed van de gevolgen afhankelijk van de fase</i>	73
3.2.4 <i>De omgang met formele en informele instanties</i>	74
3.2.4.1 <i>Opvang en informatieverstrekking onmiddellijk na de bekendmaking</i>	74
3.2.4.2 <i>Politieke en/of justitiële bejegening</i>	75
3.2.4.3 <i>Professionele psychosociale hulpverlening</i>	78
3.2.4.4 <i>Lotgenotencontacten</i>	81

DEEL III. CONCLUSIE EN DISCUSSIE	83
HOOFDSTUK 1. CONCLUSIE	83
HOOFDSTUK 2. DISCUSSIE.....	89
2.1 <i>Enkele kritische bemerkingen</i>	89
2.2 <i>Aanbevelingen voor beleid en praktijk</i>	91
2.3 <i>Beperkingen van huidig onderzoek en aanbevelingen voor toekomstig onderzoek</i>	93
REFERENTIELIJST.....	95
BIJLAGEN	103

LIJST VAN AFKORTINGEN

CAW	Centrum voor Algemeen Welzijnswerk
CGG	Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg
DSM	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
EMDR	Eye Movement Desensitization and Reprocessing
GOH	Gerechtelijk Opgelegde Hulp
HSD	Hulpverlening aan Seksuele Delinquenten
I.T.E.R.	Centrum voor Daderhulp aan Plegers van seksueel misbruik
LDSG	Leerproject voor Daders van Seksueel Geweld
PZ	Politiezone
SMEC	Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie
VK	Vertrouwenscentrum Kindermishandeling

LIJST VAN BIJLAGEN

Bijlage 1. Informatiebrief voor potentiële deelnemers

Bijlage 2. *Informed consent*

Bijlage 3. Vraag tot toestemming aan de Parketten-Generaal (Gent, Antwerpen en Brussel)

Bijlage 4. Verkregen toestemming vanwege de Parketten-Generaal

Bijlage 5. Kwalitatieve gestandaardiseerde vragenlijst

INLEIDING

“De slechte reputatie van een ‘vuilaard’ (verwijzend naar een pedofiel) straalde af op diens familieleden” (Vrints, 2011). Een citaat dat treffend weergeeft dat vaak niet alleen de seksuele delinquent, maar ook zijn/haar naasten geïmpliceerd worden. Het begrip ‘zedendelinquentie’ is in onze hedendaagse samenleving nog steeds een zeer beladen en gevoelige term. Het woord roept enkel walging, onbegrip en frustratie op bij het grote publiek. Is het slachtoffer van het misbruik een minderjarige, zijn de negatieve emoties en de afkeer vaak des te heftiger (Tewksbury, 2012; Feldman & Crandall, 2007; Imhoff, 2015). Tot op vandaag is er bijzonder weinig academische en praktijkgerichte aandacht voor de gevolgen, de noden en/of specifieke behoeften van (ex-)partners van zedenplegers/verdachten van zedenfeiten. We kunnen dus spreken van een quasi ‘onbekende’, ‘onzichtbare’ of ‘vergeten’ groep van slachtoffers.

In een recentelijk verschenen documentaire (‘Grenzeloos misbruikt’) stelt men dat zo’n 750.000 mannen, meestal doorsnee mannen met veelal een gezin, het internet afschuimen op zoek naar kinderpornografisch materiaal (Dupont & Groen, 2016). Ook volgens de Duitse professor Arnfried Bintig (2002) zouden zedendelinquenten in $\frac{2}{3}$ van de gevallen een vaste relatie hebben. In Duitsland zouden er jaarlijks zo’n 14.000 vrouwelijke partners van zedendelinquenten indirect getroffen worden. Vele daders bouwen, los van hun seksuele voorkeur, een relatie op met een volwassen vrouw. Dit is in strijd met de heersende opvattingen dat zedenplegers vreemde, vieze oude mannen of homoseksuelen zijn. Het gaat veelal om echtgenoten, geliefden en vaders (McLaren, 2013). Vanuit dit standpunt kunnen (ex-)partners dan ook effectief als ‘secundaire slachtoffers’ beschouwd worden (Bintig, 2002). Met deze gegevens als vertrekpunt lijkt het bijzonder interessant om de (ex-)partner van een dergelijke pleger/verdachte in Vlaanderen onder de aandacht te brengen.

Deze studie zal dan ook focussen op de noden van meerderjarige vrouwelijke partners en ex-partners van volwassen personen die verdacht worden van of veroordeeld werden voor een zedendelict op een minderjarig slachtoffer. Het gaat hierbij zowel om zedenfeiten waarbij er fysiek contact was tussen verdachte/dader en slachtoffer (*hands-on*), als zedenfeiten waarbij dit niet het geval was (*hands-off*). Ook zijn er geen restricties wat betreft de aard van de relatie tussen verdachte/dader en slachtoffer (zowel intra- als extrafamiliale zedenfeiten worden opgenomen). Enerzijds wordt met dit onderzoek getracht om aan de lacunes in de wetenschappelijke literatuur tegemoet te komen. Anderzijds beoogt het onderzoek een

maatschappelijke bewustwording aangaande de zorgen en noden van (ex-)partners, als verwaarloosde groep, te creëren. Welke impact ondervinden zij in hun dagelijkse leven wanneer de zedenfeiten aan het licht komen en hoe gaan zij om met deze gebeurtenis? Kunnen zij, gelet op het taboe dat hierover heerst in onze maatschappij, überhaupt ergens met hun problemen en/of vragen terecht?

Deze masterscriptie bestaat uit drie grote delen. **Deel I** omvat een literatuurstudie, die de basis vormt voor dit kwalitatief explorerend onderzoek. De literatuur wordt aangewend om tot een probleemstelling te komen die dan als richtsnoer geldt tijdens het verdere onderzoek. **Deel II** betreft het eigenlijke empirische luik. Hierin worden allereerst de probleemstelling, de onderzoeksvragen en het conceptueel kader toegelicht. De onderzoeksvragen trachten enerzijds de ervaring van (ex-)partners met (het vernemen van) het zedendelict, de gevolgen hieraan verbonden, alsook de gehanteerde copingstrategieën in kaart te brengen. Anderzijds wordt ook de ervaring van de omgang met formele en informele instanties bevraagd. Daaropvolgend wordt de methodologie weergegeven. Hierin worden de methodologische keuzes betreffende de onderzoekstraditie, de onderzoekssubjecten en wervingsprocedure, de dataverzameling en –analyse verantwoord. Ook wordt er stilgestaan bij de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek. Vervolgens komt de resultatensectie aan bod, waar alle onderzoeksbevindingen nauwkeurig worden toegelicht. De onderzoeker maakt hierbij gebruik van citaten, om zo dicht mogelijk bij de eigen bewoording van de respondenten te blijven. Tot slot wordt **deel III** gewijd aan de conclusie en discussie. In de conclusie wordt aan de hand van de onderzoeksbevindingen een antwoord op de onderzoeksvragen geformuleerd. De discussie bestaat uit enkele kritische bemerkingen, alsook uit een aantal aanbevelingen voor beleid en praktijk. Bovendien wordt hier ruimte geboden voor zowel een opsomming van de beperkingen van huidig onderzoek, als voor enkele aanbevelingen voor verder empirisch onderzoek.

DEEL I. VERGETEN SLACHTOFFERS IN BEELD: LITERATUUROVERZICHT

In wat volgt wordt een toelichting van diverse begrippen, alsook een overzicht van de meest relevante literatuur geboden. Gelet op de beperkte wetenschappelijke studies over de doelgroep waarop dit onderzoek betrekking heeft, is het noodzakelijk om voor bepaalde thema's uit te breiden naar literatuur over (ex-)partners van 'zedenplegers in het algemeen' en 'veroordeelden en/of gedetineerden in het algemeen'. Er wordt aangenomen dat (ex-)partners van zedendelinquenten met gelijkaardige problemen en uitdagingen als de (ex-)partners van andere misdadigers geconfronteerd worden, zoals daar zijn: eenzaamheid en sociaal isolement, stigmatisering, financiële moeilijkheden etc. (Codd, 1998). Farkas en Miller (2007) stellen daarenboven dat naast van zedenplegers ongetwijfeld heviger en meer schaamtevol onder de gevolgen van het delict en het strafproces lijden. Dit zou te wijten zijn aan de aard van het delict en de taboesfeer waarin alles zich voltrekt. Helaas handelen alle geconsulteerde wetenschappelijke studies over de familieleden/(ex-)partners van 'veroordeelden', terwijl de (ex-)partners van 'verdachten' grotendeels onbekend terrein blijven. Daarnaast hebben heel wat bijdragen uitsluitend betrekking op (ex-)partners die tegelijk de moeder van het slachtoffer zijn (intrafamiliaal misbruik) (McLaren, 2013).

Hoofdstuk 1. Seksueel kindermisbruik vanuit juridisch en sociaal-psychologisch perspectief

In het eerste hoofdstuk wordt seksueel kindermisbruik, vanuit zowel juridisch als sociaal-psychologisch perspectief, belicht. Er heerst een discrepantie tussen juridische en psychiatrische definities, wat leidt tot verwarring tussen 'pedofilie' en 'seksueel kindermisbruik' (Van Wijk & Van Leiden, 2011).

Allereerst dient het onderwerp juridisch gekaderd te worden. Vanuit juridisch oogpunt wordt gefocust op de criminele daad en heeft 'seksuele delinquentie gepleegd op minderjarigen' betrekking op seksuele handelingen ten aanzien van een persoon jonger dan zestien jaar (Sensoa, z.d.). Een kind onder de zestien kan onmogelijk instemmen tot seks met een volwassene, omdat het hiertoe mentaal onvoldoende in staat wordt geacht (Van Wijk & Van Leiden, 2011; Sensoa, z.d.; Stevens, 2002). De seksuele misdrijven zijn opgenomen onder titel VII 'misdaden en wanbedrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid' van het Belgische strafwetboek. Er wordt uitgegaan van vier categorieën, namelijk aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, bederf van de jeugd en prostitutie en openbare schennis van de goede zeden (Deruyck, De Ruyver, Spriet, Traest, & Verstraeten,

2015). **Aanranding van de eerbaarheid** zit vervat in de artikelen 372 tot 378bis in hoofdstuk V van het strafwetboek, met uitzondering van het artikel 375 (Belgische strafwetboek, z.d.). Er is sprake van aanranding van de eerbaarheid wanneer aan drie criteria is voldaan (Bogaerts, Goethals, Vervaeke & Spapens, 2003). Allereerst dient er een inbreuk te zijn gepleegd op de seksuele onaantastbaarheid van een persoon. Het gaat hier bijvoorbeeld om ongewenste aanrakingen van bepaalde lichaamsdelen of om het gedwongen worden zichzelf te ontkleden. Een tweede voorwaarde is de afwezigheid van een geldige toestemming van het slachtoffer. Als laatste dient er een algemeen opzet aanwezig te zijn (Bogaerts et al., 2003). Dit impliceert dat de dader een strafbare handeling ‘wetens en willens’ heeft gesteld (Elfri, 2009). Daaropvolgend omschrijft artikel 375 in hoofdstuk V van het strafwetboek **verkrachting** als volgt: *“verkrachting is elke daad van seksuele penetratie van welke aard en met welk middel ook, gepleegd op een persoon die daar niet in toestemt”* (Belgische strafwetboek, z.d.; Stevens, 2002). Toestemming ontbreekt wanneer de handeling is gesteld door middel van geweld, dwang of list of mogelijk is gemaakt door een onvolwaardigheid of een lichamelijk of geestelijk gebrek van het slachtoffer (Bogaerts et al., 2003).

De artikelen 379 tot 382quinquies in hoofdstuk VI van het strafwetboek hebben betrekking op het **bederf van de jeugd en prostitutie**. Hierin wordt ontucht, bederf en prostitutie van een minderjarige strafbaar gesteld (Belgische strafwetboek, z.d.; Stevens, 2002). Ten slotte zit **openbare zedenschennis** vervat in de artikelen 383 tot 389 in hoofdstuk VII van het strafwetboek. Meer specifiek gaat het om handelingen die strijdig zijn met de maatschappelijke waarden op het vlak van openbare zedelijkheid, bijvoorbeeld ‘exhibitionisme’ (Bogaerts et al., 2003; Stevens, 2002). Ook de bestrijding van het fenomeen ‘kinderpornografie’ behoort tot deze categorie. Artikel 383bis stelt het verwerven, het zich bewust toegang verschaffen tot, het bezitten en het verspreiden van kinderpornografisch beeldmateriaal strafbaar. Het kan dus niet worden genegeerd dat zelfs het zagezegd louter ‘bekijken’ hiervan, gelijkstaat aan een strafbaar feit. Met de komst van het internet heeft pornografie zich sterk verspreid en op zijn beurt tal van extra opportuniteiten gecreëerd, meer in het bijzonder voor het produceren van kinderpornografisch materiaal (Mears, Mancini, Gertz & Bratton, 2008). De bovengenoemde seksuele delicten worden zwaar of licht bestraft afhankelijk van de ernst, de duur en de leeftijd van het slachtoffer (Belgische strafwetboek, z.d.; Sensoa, z.d.; Bogaerts et al., 2003).

Het sociaal-psychologisch perspectief maakt een onderscheid tussen ‘pedofilie’ en ‘pedoseksualiteit’ (Van Wijk & Van Leiden, 2011). **Pedofilie** heeft betrekking op een psychiatrische stoornis, die zich uit in een sterke (seksuele) aantrekking tot prepubertaire kinderen van dertien jaar of jonger (Blanchard, 2010; Goethals & Cosyns, 2014; Stop It Now, z.d.; Mulder, 2015). Pedofilie kan dus opgevat worden als een vorm van seksuele geaardheid (Gijs, 2004). De *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (DSM-IV-TR), een internationaal classificatiesysteem voor psychiatrische aandoeningen, licht pedofilie aan de hand van drie criteria toe. Ten eerste moet er sprake zijn van steeds terugkerende, intense seksueel opwindende fantasieën, seksuele driften en/of gedragingen aangaande seksuele handelingen met één of meerdere kinderen (doorgaans dertien jaar of jonger) gedurende een periode van ten minste zes maanden. Ten tweede moet de persoon in kwestie handelen naar deze seksuele aandrang, of moeten deze driften of fantasieën duidelijk psychisch lijden of interpersoonlijke moeilijkheden tot gevolg hebben. Tot slot moet de betrokkene minstens zestien jaar oud zijn en ten minste vijf jaar ouder dan het kind (of de kinderen) uit het eerste criterium (Blanchard, 2010). Pas wanneer aan bovenstaande criteria is voldaan, kan de diagnose ‘pedofilie’ gesteld worden (Blanchard, 2010). De nieuwste versie van de DSM, de DSM-V, wil een duidelijk onderscheid aantonen tussen aan de ene kant het pathologische (de parafiele stoornis) en aan de andere kant de louter onconventionele of afwijkende, niet-pathologische seksuele gedragingen en fantasieën (de parafilie) (Goethals & Cosyns, 2014). Er kan maar gesproken worden van een psychiatrische stoornis wanneer de parafilie individueel lijden veroorzaakt en/of schade aan derden berokkent, zoals bij pedofilie het geval is (Goethals & Cosyns, 2014).

Pedoseksualiteit heeft betrekking op alle strafbare seksuele handelingen naar kinderen jonger dan 16 jaar en/of het zich bezighouden met kinderpornografisch materiaal (Stop It Now, z.d.; Goethals & Cosyns, 2014; Mulder, 2015). De termen ‘pedoseksueel’ en/of ‘pedoseksualiteit’ komen in de DSM echter niet voor (Goethals & Cosyns, 2014). Pedofilie wordt in de volksmond en in de media vaak gelijkgesteld aan pedoseksualiteit (kindermisbruik), terwijl er een duidelijk verschil bestaat tussen beide begrippen (Mulder, 2015; Imhoff, 2015). Pas wanneer pedofiele verlangens worden omgezet in daden/seksuele handelingen, is er sprake van ‘pedoseksualiteit’ en dus van een misdrijf (Mulder, 2015). Het verschil zit dus vooral in het wel of niet handelen naar seksuele verlangens (Stop It Now, z.d.). Niet elke persoon met de psychische stoornis ‘pedofilie’ stelt pedoseksueel gedrag en wie strafbare zedenfeiten op minderjarigen pleegt, is niet per definitie een pedofiel (I.T.E.R., z.d.). Een voorbeeld van dit

laatste is wanneer een persoon, normalerwijze fysiek aangetrokken tot volwassenen, door situationele omstandigheden seksueel contact met een kind heeft. Daarnaast kan gedacht worden aan personen met een antisociale persoonlijkheidsstoornis of psychopathie, die een kind als makkelijke prooi voor eigen lust percipiëren (Koeck, Van Beek & De Doncker, 2002). In de praktijk krijgen kindermisbruikers echter vaak het label van ‘pedofiel’ opgeplakt, terwijl niet aan de DSM-criteria werd voldaan (Van Wijk & Van Leiden, 2011).

Verder kan een tweedeling gemaakt worden tussen intrafamiliale en extrafamiliale zedenfeiten (Gold, Hyman & Andrés-Hyman, 2004; Gezinspastoraal, 2011). Er zijn pedoseksuele daders die alleen kinderen binnen het kerngezin of de ruimere familiale context misbruiken (intrafamiliaal misbruik), terwijl anderen hun slachtoffers net buiten de familiale sfeer zoeken (extrafamiliaal misbruik). Nog andere pedoseksuelen kiezen hun slachtoffers zowel binnen als buiten de eigen familie, de zogenaamde ‘*cross-over sexual offenders*’ (Van Wijk & Van Leiden, 2011; Fischer & McDonald, 1998; Beech & Harkins, 2012). Van Wijk en Van Leiden (2011) stellen dat er weinig verschillen bestaan tussen de diverse types pedoseksuelen, terwijl heel wat andere onderzoekers wel een duidelijk onderscheid waarnemen. Ten eerste zou er sprake zijn van een kleiner risico op recidive bij plegers van intrafamiliaal misbruik, dan bij plegers van extrafamiliale zedenfeiten (Bartosh, Garby, Lewis & Gray, 2003; Declercq, 2008; Eher & Ross, 2006). Deze bevinding heeft implicaties voor therapeutische interventies (Declercq, 2008). Ten tweede zouden vooral relationele/interpersoonlijke aspecten (e.g. ouder-kind relatie) aan de basis van intrafamiliaal misbruik liggen, terwijl extrafamiliaal misbruik eerder verklaard wordt vanuit de aanwezigheid van een persoonlijkheidsstoornis (Bogaerts, Declercq, Vanheule & Palmans, 2005; Eher & Ross, 2006). Zo zouden intrafamiliale pedoseksuelen bijvoorbeeld significant onveiliger gehecht zijn aan de moeder in de kindertijd (Bogaerts et al., 2003).

Tot slot wordt in de klinische praktijk inzake seksueel misbruik een onderscheid tussen ‘*hands-on*’ en ‘*hands-off*’ feiten gemaakt (Van Wijk & Van Leiden, 2011; I.T.E.R., z.d.; Seto & Eke, 2005). Fysiek en seksueel contact tussen dader en slachtoffer, zoals bijvoorbeeld bij verkrachting of aanranding, wordt met de term ‘*hands-on*’ aangeduid. Het bekijken van kinderpornografie, voyeurisme, exhibitionisme etc., feiten waarbij er geen sprake is van fysiek contact, worden als ‘*hands-off*’ delicten beschouwd (Van Wijk & Van Leiden, 2011; I.T.E.R., z.d.; Seto & Eke, 2005). Ook tussen plegers van *hands-on* en plegers van *hands-off* feiten worden enkele verschillen waargenomen (Babchishin, Hanson & VanZuylen, 2015;

Houtepen, Sijtsema & Bogaerts, 2014; Webb, Craissati & Keen, 2007). Plegers van *hands-off* delicten zouden minder seksueel afwijkende opvattingen hebben en minder antisociaal gedrag stellen, dan diegenen die zich kenmerken door *hands-on* seksueel misbruik (Babchishin et al., 2015; Houtepen et al., 2014; Webb et al., 2007).

Hoofdstuk 2. De relatie vóór het vernemen van de zedenfeiten

In dit hoofdstuk wordt de relatie tussen de (ex-)partner en de pleger voorafgaand aan het vernemen van de zedenfeiten belicht. Helaas is rond dit thema slechts weinig wetenschappelijke literatuur beschikbaar. Het delict, de verdachtmakingen, de arrestatie, alsook de eventuele daaropvolgende veroordeling hebben onmiskenbare gevolgen voor de verhouding van de pleger tot zijn naasten (Christian & Kennedy, 2011; Comfort, 2008; Van Wijk & Van Leiden, 2011; Tewksbury & Levenson, 2009; Garrett & Wright, 1975; Cahalane, Parker & Duff, 2013; Bintig, 2002; Iffland, Berner, Dekker & Briken, 2015; Brogden & Harkin, 2000; Codd, 1998; Naser & Vischer, 2006). Een belangrijk, zelfs essentieel aspect in de beslissing om na de onthulling al dan niet samen te blijven, is de kwaliteit van de relatie vóór het vernemen van de feiten (Christian & Kennedy, 2011; Cahalane et al., 2013). Partners die voor de bekendmaking van het delict reeds ongelukkig waren en/of twijfels hadden rond bepaalde gedragsaspecten van hun geliefde, zouden eerder geneigd zijn om na de onthulling de relatie te verbreken (Christian & Kennedy, 2011).

Allereerst wordt door heel wat (ex-)partners een gemis aan warmte en intimiteit binnen de relatie voorafgaand aan de onthulling aangehaald (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Het betreft hier een studie van twintig vrouwelijke respondenten, zowel partners als ex-partners van pedoseksuelen, die aan de hand van een gestandaardiseerde vragenlijst en een diepte-interview werden bevraagd (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Er werd door de vrouwen een koele en afstandelijke omgang ervaren, waarbij er hoofdzakelijk langs elkaar heen werd geleefd (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Een ‘hechte band’, een transparante relatie waar lief en leed met elkaar wordt gedeeld, is veeleer uitzonderlijk. Slechts één vrouw maakt hier melding van. Zij spreekt over gezamenlijke interesses en activiteiten, alsook over het voeren van diepgaande gesprekken met haar partner (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Deze bevinding komt terug in het onderzoek van Bintig (2002), bestaande uit enkele voorbereidende besprekingen met zestien vrouwen en een diepte-interview met vier vrouwen van zedendelinquenten. Hier wordt door allen aangegeven dat de mate van intimiteit in de loop van het samenleven sterk verminderd was (Bintig, 2002). Daarentegen beweren de

meeste vrouwen in de studie van Iffland en collega's (2015) dat zij juist veel liefde en affectie vanwege hun partner ontvingen en daar tevens bijzonder veel waarde aan hechtten. In totaal gaat het om zeventien koppels, 34 individuele respondenten, die deelnamen aan dit onderzoek. Daarnaast is er de studie van Cahalane en collega's (2013) die brieven van vrouwelijke (ex-)partners van plegers van extrafamiliale en/of *hands-off* zedenfeiten hebben geanalyseerd. In die brieven (bij wijze van huiswerk gericht aan de pleger) werden gevoelens over het gepleegde delict en de samenhangende gevolgen geuit. In totaal gaat het om negen vrouwen, waarvan vijf nog samen zijn met hun partner en drie in een verzoeningsproces. De meerderheid van de vrouwen in dit onderzoek spreekt over een goede relatie met de pleger, voorafgaand aan het uitkomen van het delict (Cahalane et al., 2013). Desalniettemin werd door een aantal vrouwen een gebrek aan openheid bij de partner ervaren, wat ze nadien in verband brachten met de gepleegde feiten (Cahalane et al., 2013).

Verder stellen enkele vrouwen dat hun partner in de loop van de relatie steeds dominanter gedrag is gaan vertonen (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Ook Iffland en collega's (2015) menen uit de beschrijvingen van heel wat vrouwen een dominant karakter, alsook een hoge mate aan jaloezie bij de pleger te kunnen vaststellen. In sommige gevallen is er zelfs sprake van leugenachtig gedrag, ontrouw, agressie en/of geweld (Van Wijk & Van Leiden, 2011; Iffland et al., 2015). Een kwart van de vrouwen zou sinds de relatie met lichamelijke en/of psychische klachten, zoals hoofdpijn, hoge bloeddruk, spierkrampen, slaapproblemen en depressie geconfronteerd worden (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Ondanks deze relationele problemen bestaat er een zekere 'wederzijdse afhankelijkheid', wat impliceert dat beide partners voordeel halen uit de relatie in termen van 'ondersteuning' en 'acceptatie' (Van Wijk & Van Leiden, 2011; Iffland et al., 2015). Eventuele gedragsproblemen van de partner zouden dan ook door heel wat vrouwen aanvaard worden (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Bovendien zouden vrouwen die een relatie beginnen met een (nog onbekende) zedendelinquent veelal gekenmerkt worden door een onveilige gepreoccupeerde hechtingsstijl¹. Een laag zelfbeeld en de gedachte dat zij niet veel te bieden hebben, omwille van verscheidene psychologische en/of fysieke gebreken, zorgt ervoor dat de vrouwen hun huidige partner hoe dan ook willen behouden en bijgevolg hun relatie blijven idealiseren (Iffland et al., 2015; Iffland, Berner & Briken, 2016).

¹ Het gaat hier om personen met een minderwaardigheidsgevoel (laag zelfbeeld en negatieve gedachten over zichzelf). Zij ervaren een sterke behoefte aan hun partner, zijn erg afhankelijk en klampen zich als het ware aan hun partner vast (Zevalkink, 2012).

Hoofdstuk 3. Het ontdekkingsproces

Het derde hoofdstuk beschrijft de wijze waarop de (ex-)partners het ontdekkingsproces beleven/beleefd hebben. De onthulling van een zedendelict gepleegd door de partner, of het nu intra- of extrafamiliale feiten betreft, is een uiterst stressvolle en traumatische ervaring voor de vrouwen: *'Für mich ist die Welt zusammengebrochen'* (Bintig, 2002; Brogden & Harkin, 2000). Dit blijkt ook uit het onderzoek van Cahalane en collega's (2013), waar de ontdekking van seksuele feiten gepleegd door een geliefde als een zeer onverwachte, ingrijpende en pijnlijke gebeurtenis wordt aangehaald. Het merendeel van de vrouwen had geen voorafgaande vermoedens van de afwijkende interesse van hun partner en kwamen de feiten pas te weten naar aanleiding van een huiszoeking, via een bekentenis van hun partner zelf of nadat het slachtoffer erover begon (Cahalane et al., 2013; Bintig, 2002; Van Wijk & Van Leiden, 2011). Bij intrafamiliale feiten is het mogelijk dat de vrouw het kind niet onmiddellijk gelooft en/of de schuld aan het kind toeschrijft (Van Wijk & Van Leiden, 2011; Deblinger, Hathaway, Lippman & Steer, 1993; Garrett & Wright, 1975).

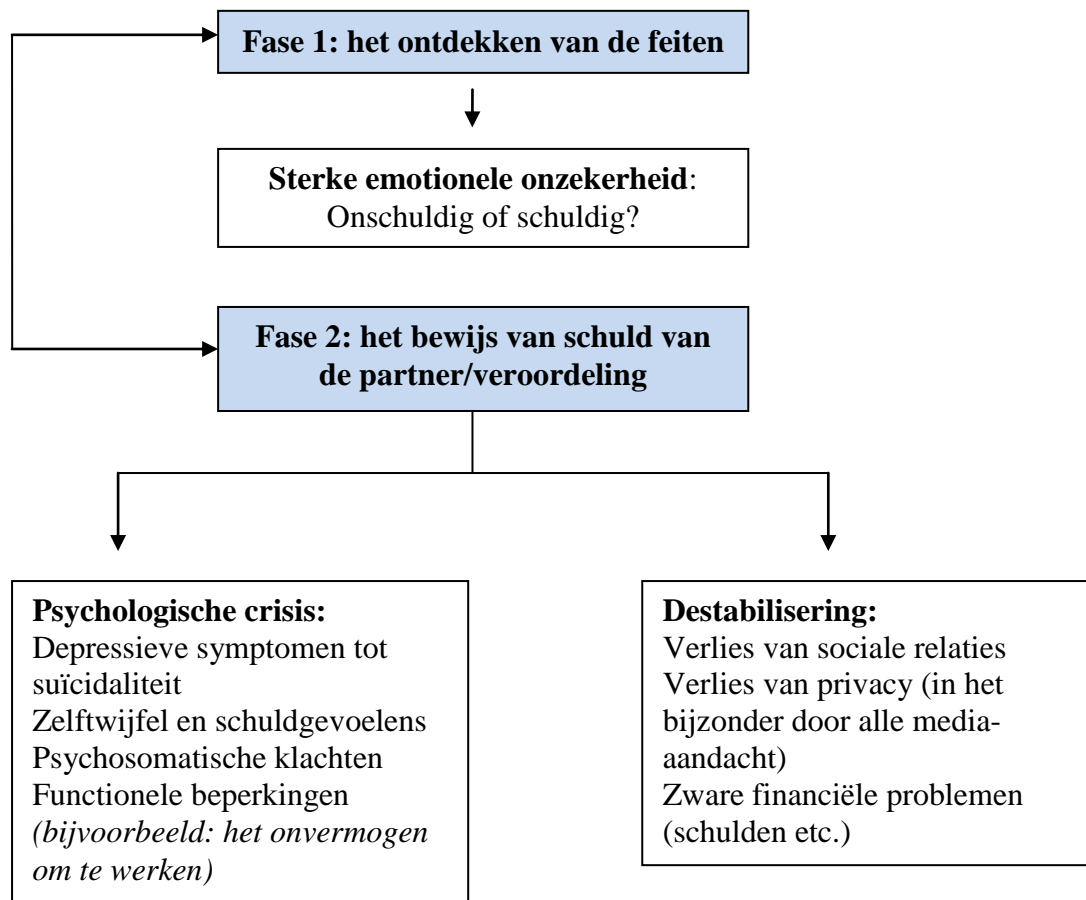
Het moment waarop de vrouw op de hoogte wordt gebracht van de strafbare feiten van haar man, is een moment van zeer heftige emoties en veel onopgeloste vragen. Een bezoek vanwege de politie in het kader van een huiszoeking en/of arrestatie zorgt vaak voor een ontwrichting van het gezin. Politierechercheurs belast met dergelijke onderzoeken noemen zichzelf daarom ook wel eens het 'relatie-destructie-team' (Sollie & Kop, 2015). Bintig (2002) spreekt over 'het dubbelleven' dat de pleger veelal leidt. Hierdoor zijn de meeste vrouwen niet op de hoogte van diens activiteiten en wordt de onthulling als een diepe schok ervaren. Vele vrouwen voelen zich daarenboven 'gebruikt' (Van Wijk en Van Leiden, 2011). Ze zijn van mening dat hun (ex-)partner het huwelijk en/of gezinsleven heeft aangevat als een soort van 'dekmantel' om een normaal beeld ten aanzien van de buitenwereld te construeren (Van Wijk & Van Leiden, 2011; McLaren, 2013).

Een kleine kanttekening dient echter te worden gemaakt bij de vaststelling dat de meeste vrouwen geen voorafgaande vermoedens hadden. Het zou namelijk kunnen dat, gelet op de mogelijkheid van een onveilige gepreoccupeerde hechtingsstijl bij de vrouwen, voorafgaande vermoedens werden ontkend en/of onderdrukt uit angst om de partner te verliezen. Bovendien zou de afwezigheid van voorafgaande vermoedens gedurende de bevraging kunnen verklaard worden vanuit een neiging tot sociaal wenselijk gedrag of vanuit de overweging dat het

onthullen van de waarheid een risico vormt (bijvoorbeeld het risico om beschuldigd te worden van schuldig verzuim) (Bijleveld, 2013).

Verder meent Bintig (2002) bij de bevroegde vrouwen een bepaald patroon in het belevingsproces van ontdekking tot veroordeling te kunnen vaststellen. Dit wordt grafisch weergegeven in onderstaande figuur 1.

Figuur 1. Het belevingsproces in de fasen van ontdekking tot veroordeling

Bron: Vertaling van Bintig (2002, p. 3)

In de eerste fase (de ontdekking van de zedenfeiten en de periode kort daarna) zijn de vrouwen totaal verward en treedt er een sterke ambivalentie op. Gevoelens en gedachten van 'ongeloof' en 'verschrikking' wisselen elkaar voortdurend af: *'It all seems like a wild dream'* (Bintig, 2002; Garrett & Wright, 1975). Een rollercoaster van emoties wordt ervaren, vergelijkbaar met een rouwproces (Shannon, Pearce & Swarbrick, 2013). De nieuwe/afwijkende informatie over de geliefde (zijnde de verdachte/pleger) verstoort de assumptie van een stabiele relatie en een positief liefdesbeeld in hoofde van de vrouwen (Cahalane et al., 2013). Hierdoor wordt een incongruentie gecreëerd tussen de bestaande

perceptie van iemands persoon en de huidige situatie, wat kan leiden tot overmatige stress (Cahalane et al., 2013). Ook bij Van Wijk en Van Leiden (2011) en bij Iffland en collega's (2015) komt ongeloof, verwarring, woede en shock in het beginstadium sterk naar voren. Soms is een ziekenhuisopname vereist of zijn er zelfs zelfmoordpogingen volgend op de onthulling van de feiten (Deblinger, Hathaway, Lippman & Steer, 1993). Aan de ontdekking van de zedenfeiten kan reeds een lange relatie voorafgegaan zijn, waardoor de vrouwen niet onmiddellijk in staat zijn om de aanklacht te geloven en de shock des te groter is (Van Wijk & Van Leiden, 2011; Brogden & Harkin, 2000).

De tweede fase (waarin sluitend bewijs wordt gevonden of waar de dader zelf met bekentenissen komt) wordt door alle vrouwen omschreven als een ineenstorting op diverse levensdomeinen (Bintig, 2002). Enkele partners beschrijven het als een 'verwoestende ervaring' en een 'vernietiging van alle waarden waarin men tot dan toe had geloofd' (Brogden & Harkin, 2000). De eigen rol/identiteit van de vrouwen wordt als het ware onderuit gehaald. Het is een diepe schok, te ontdekken dat je de partner van een zedendelinquent bent. Alle zekerheden, ook de eigen bestaanszin, vallen weg (Cahalane et al., 2013; Brogden & Harkin, 2000; Farkas & Miller, 2007). Initiële gevoelens van ontkenning, woede en shock evolueren zo naar een gevoel van intens verdriet. De psychologische *distress* zou sterk aanwezig blijven, ook wanneer het ontdekkingsproces al geruime tijd voorbij is (Cahalane et al., 2013; Iffland et al., 2015; Hill, 2001). Onder de noemer '*distress*' kunnen heel wat zaken begrepen worden (Szabo, Tache & Somogyi, 2012). De term werd voor het eerst geïntroduceerd door Hans Selye in 1975 en impliceert persisterende stress, in de vorm van depressieve gedachten en gevoelens, angst, spanning, zich voortdurend zorgen maken etc. Men kan stellen dat zich hierdoor eigenlijk een vorm van psychologische uitputting manifesteert. De (ex-)partner in kwestie slaagt er bijgevolg niet in om adequaat met deze stressvolle gebeurtenis (de gepleegde feiten) om te gaan (Szabo, Tache & Somogyi, 2012).

Daarnaast wordt in het onderzoek van Bintig (2002) door een aantal vrouwen melding gemaakt van een diepe mentale crisis, bestaande uit depressieve en zelfs suïcidale gedachten. Een dergelijke crisis zou zich manifesteren wanneer de vrouwen beseffen dat het feit werd gepleegd door hun partner en bijgevolg bij het benoemen van de 'partner' als een 'seksuele delinquent' door de bevoegde instanties (Bintig, 2002). Ook het gevoel 'gefaald' te hebben als vrouw (of moeder) draagt bij tot deze crisis (Hill, 2001). Er wordt niet louter gesproken van een psychische crisis, maar ook een destabilisering op sociaal en economisch vlak wordt

aangehaald. De gevolgen op ‘emotioneel/psychologisch’, ‘sociaal’ en ‘economisch’ vlak naar aanleiding van (het vernemen van) de feiten worden op een later tijdstip in deze studie uitvoerig besproken (zie pag. 15-21).

Tot slot is het mogelijk dat het ontdekkingsproces zich nog niet volledig heeft voltrokken. Dit zou onder meer het geval kunnen zijn, wanneer de dader pogingen onderneemt om het misbruik te verbergen, te ontkennen en/of te minimaliseren (Cahalane et al., 2013). Er wordt gesteld dat het soms jaren duurt vooraleer de (ex-)partner alle informatie omtrent het misdrijf te horen krijgt (vanwege de dader zelf of via inzage in het dossier). In die gevallen wou men zijn/haar (ex-)partner wel geloven, maar bleef er telkens een gevoel van ‘twijfel’ bestaan omtrent diverse aspecten van het gepleegde feit (Cahalane et al., 2013). Bovendien was er het gevoel dat, ongeacht de verklaringen die de vrouwen zouden krijgen, de daden van de geliefde onbegrijpelijk zouden blijven (Cahalane et al., 2013).

Hoofdstuk 4. Invloed van de onthulling op de relatie

Het vierde hoofdstuk heeft betrekking op de invloed van (het vernemen van) de zedenfeiten op de relatie. Ondanks het lijden dat de partners ervaren, beslist de meerderheid om na de onthulling bij de pleger te blijven en deze dus hoe dan ook te blijven steunen (Cahalane et al., 2013; Van Wijk & Van Leiden, 2011). Dit blijkt voor Cahalane en collega’s (2013) geen verrassende ontdekking, gelet op het overwegend positieve beeld dat de vrouwen hebben van hun relatie voorafgaand aan het vernemen van de feiten. Bij de beslissing omtrent het al dan niet voortzetten van de relatie zou de liefde voor de pleger, de houding van de pleger tegenover de gepleegde feiten, de reactie vanuit de sociale omgeving, alsook de eigen emotionele en financiële situatie door de vrouwen in rekening worden gebracht (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Niet zelden zouden gevoelens van liefde en een diepe emotionele band tussen beide partners ervoor zorgen dat de relatie stand houdt (Brogden & Harkin, 2000; Van Wijk & Van Leiden, 2011). In het onderzoek van Bintig (2002) beweren enkele vrouwen dat zij gemengde gevoelens hebben ten aanzien van hun partner. Enerzijds voelen ze nog liefde en zijn ze nog steeds bezorgd om hem, anderzijds voelen ze zich ook afgestoten door hun partner. Deze ambivalente gevoelens worden bevestigd door Van Wijk en Van Leiden (2011) en Iffland en collega’s (2015), waar de vrouwen enerzijds woedend zijn, maar anderzijds ook medelijden en liefde voelen. Medelijden, omdat iedereen de pleger liet vallen en omdat zij juist sterk geloven in een tweede kans (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Zo schrijven enkelen

het zedendelict toe aan het feit dat de dader zelf misbruikt werd gedurende zijn jeugd (Brogden & Harkin, 2000; Iffland et al., 2015; Cahalane et al., 2013).

Verder wijzen Cahalane en collega's (2013) op een zekere mate van ontkenning en/of minimalisering bij partners van zedenplegers, alsook op het onvermogen om de zedenfeiten expliciet te benoemen. Enkele vrouwen in hun onderzoek waren niet in staat om het woord 'misbruik' in de mond te nemen en verwezen herhaaldelijk naar 'het' of naar 'al deze verschrikkingen'. Dit onvermogen bij de partners zou het grote taboe dat er heerst rond alles wat maar in de buurt komt van 'kindermisbruik' aantonen (Cahalane et al., 2013). De vrouwen zouden het delict als gespreksonderwerp vermijden, alsook de daad bagatelliseren en/of ontkennen, mogelijkerwijze uit angst om verlaten te worden. Gevoelens van woede tegenover de pleger zouden veeleer worden opgekropt, in plaats van te worden geuit (Iffland, Berner & Briken, 2016). Na een lange periode van verbale ontkenning zouden de vrouwen echter lichamelijke klachten, zoals migraine, maagzweren, overgewicht en een hoge bloeddruk ontwikkelen (Hitchens, 1972, in Iffland et al., 2016). Het minimaliseren van de feiten kan worden afgeleid uit de vaststelling dat bijna de helft van de vrouwen geen verwijzing maakt naar het slachtoffer of slechts in een zeer beperkte mate aandacht schenkt aan de wijze waarop het slachtoffer zou misbruikt zijn. Dit was zeker het geval bij *hands-off* feiten (Cahalane et al., 2013).

Ook een 'afhankelijkheidsrelatie' wordt meermaals als mogelijke oorzaak van het samenblijven aangehaald (Brogden & Harkin, 2000; Van Wijk & Van Leiden, 2011; Iffland et al., 2015). Uit de bevraging door Van Wijk en Van Leiden (2011) bleek dat nagenoeg alle vrouwen in hun relatie een zekere financiële en/of emotionele afhankelijkheid vertonen. Ook op praktisch vlak kan de vrouw van de pleger/haar partner afhankelijk zijn, bijvoorbeeld voor allerlei klusjes in en rond het huis of voor de opvoeding van de kinderen (Iffland et al., 2015; Van Wijk & Van Leiden, 2011). In dit verband kan opnieuw gewezen worden op de onveilige hechtingsstijl bij de vrouwen (Iffland et al., 2015; Iffland, Berner & Briken, 2016). De vrouwen blijven bij hun partner uit angst om alleen achter te blijven en alles te verliezen, zoals ondersteunende structuren, financieel welzijn, sociale status en persoonlijke veiligheid (McLaren, 2013). Ze hopen dat het misbruik zal stoppen, dat hun partner zal veranderen, dat ze opnieuw een 'normaal' gezin kunnen vormen en dat de kinderen veilig blijven (McLaren, 2013). Desalniettemin meent een aantal dat zij alsnog de relatie zullen stopzetten, wanneer hun partner in herhaling valt (Van Wijk en Van Leiden, 2011). Daarnaast zou ook een

machtsverhouding en/of traditionele rolverdeling aan de basis van het samenblijven kunnen liggen (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Garrett & Wright (1975) zien daarentegen het zedendelict als een bijzonder nuttige kans voor de vrouwen om een eigen positie van sociale en/of morele dominantie op te bouwen en/of te versterken, wat de machtsverhouding binnen de relatie zou doen keren. De partner van een zedenpleger die de relatie wenst voort te zetten, dient hoe dan ook over een aanzienlijke veerkracht te beschikken (Brogden & Harkin, 2000). Niettegenstaande de ernst van de feiten, kan de onthulling ook een positief effect op de relatie teweegbrengen. Het sterker worden van de band tussen beide partners wordt door een kwart van de vrouwen ervaren (Van Wijk & Van Leiden, 2011), alsook door bijna alle achttien vrouwen in de studie van Garrett en Wright (1975). Het positief effect wordt eveneens aangehaald in het onderzoek van Farkas en Miller (2007), waar men spreekt over een versterkte band en een diepgaande communicatie. Een relatie die meer aandacht besteedt aan intimiteit, transparantie en kwetsbaarheid wordt door enkele vrouwen beschreven en als bijzonder positief ervaren (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Terwijl de relatie met de pleger wordt versterkt, raken de meeste vrouwen geïsoleerd van hun sociale omgeving (Iffland et al., 2015). De vrouw en haar partner zouden dichterbij elkaar toe groeien, omwille van de veelal dreigende houding die de omgeving aanneemt, zowel ten aanzien van de pleger als diens naasten (Van Wijk & Van Leiden, 2011). De vrouwen hebben het gevoel dat kennissen, vrienden, alsook de bevoegde instanties hen niet begrijpen en bijgevolg veroordelen voor het voortzetten van de relatie (Brogden & Harkin, 2000). De toewijding ten aanzien van hun partner zou voortdurend in vraag worden gesteld. Dit zou kunnen resulteren in een gevoel van *'us versus them'* (Van Wijk & Van Leiden, 2011).

De vrouwen die beslissen om hun partner te verlaten, voorgoed of slechts tijdelijk, vormen dus een uitzondering (Cahalane et al., 2013; Van Wijk & Van Leiden, 2011; Brogden & Harkin, 2000; Garrett & Wright, 1975; Iffland et al., 2015; Iffland et al., 2016). Nochtans is voor de buitenwereld de voor de hand liggende keuze het onmiddellijk beëindigen van alle contact met de pleger, waardoor sommige vrouwen uit angst voor de reactie vanuit hun sociale omgeving de relatie verbreken (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Daarenboven wordt er vaak, wanneer familie en/of vrienden reeds op de hoogte zijn, een sterke druk ervaren door de vrouwen om alsnog hun partner te verlaten (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Deze vrouwen hebben dikwijls het gevoel in één klap alles te verliezen, in het bijzonder wanneer zij op het moment van de scheiding een jarenlange relatie achter de rug hebben (Van Wijk & Van Leiden, 2011).

Hoofdstuk 5. De gevolgen op psychosociaal vlak

In het vijfde hoofdstuk worden de gevolgen op psychosociaal vlak uitvoering besproken. Niet alleen het ontdekken van de feiten is een verwoestende ervaring voor (ex-)partners, maar ook het tijdperk na de onthulling laat zijn sporen na. Een aantal collaterale gevolgen² op emotioneel/psychologisch, sociaal en economisch vlak kunnen zich in die periode manifesteren. De gevolgen die hieronder worden aangestipt, kunnen worden versterkt door de negatieve ervaringen van (ex-)partners met professionele hulpverleningsorganisaties en actoren binnen de strafrechtsbedeling (Cahalane et al., 2013; Tewksbury & Levenson, 2009).

5.1 Gevolgen op emotioneel/psychologisch vlak

Wat de emotioneel/psychologische gevolgen betreft, blijkt allereerst het onderzoek van Farkas en Miller (2007) bijzonder relevant. Hier werd research gedaan naar de ervaringen en noden van familieleden van veroordeelde, mannelijke zedendelinquenten. Er werden in totaal 72 interviews afgenomen, met individuen (waaronder ook partners) uit 28 diverse families over verschillende staten in de VS. Farkas en Miller (2007) spreken van een ‘emotioneel trauma’ bij de naasten van de pleger, wat zich uit in depressieve gedachten, overmatige stress en het voortdurend gevecht tegen gevoelens van lusteloosheid, uitzichtloosheid en frustratie. Ook fysieke en/of psychische uitputting, paniekaanvallen en automutilatie komen in enkele gevallen duidelijk naar voren (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Men moet trachten om te gaan met de psychologische impact van de verdachtmaking, arrestatie en eventuele veroordeling en opsluiting van de geliefde (Farkas & Miller, 2007; Garrett & Wright, 1975; Van Wijk & Van Leiden, 2011). Bintig (2002) en Cahalane en collega’s (2013) maken eveneens melding van een ernstige psychische crisis bij alle bevraagde vrouwen, doorgaans geassocieerd met psychosomatische klachten. Meerdere vrouwen geven duidelijke depressieve symptomen weer en één vrouw spreekt over suïcidale gedachten (Bintig, 2002).

Heel wat onderzoek uit het verleden aangaande seksueel kindermisbruik staat erg kritisch ten opzichte van de partner van de pleger. Dit is voornamelijk het geval bij intrafamiliale zedenfeiten, wanneer de partner tegelijk de moeder van het slachtoffer is (McLaren, 2013; Deblinger, Hathaway, Lippman & Steer, 1993). In dergelijke studies staan enkele heteronormatieve opvattingen centraal, die focussen op de stereotiepe genderrollen en de moeder als belangrijkste beschermer van het kind aanduiden (McLaren, 2013). Moeders

² Onbedoelde negatieve uitkomsten van de gepleegde feiten en de daarmee samenhangende strafrechtelijke sanctionering, die afstralen op de familieleden van de pleger (Tewksbury & Levenson, 2009).

wiens kind seksueel misbruikt wordt, zouden dan ook falen in het bieden van bescherming en zorgzaamheid aan het kind en bijgevolg als een ‘slechte moeder’ naar voren worden geschoven (McLaren, 2013; Hill, 2001). Daarenboven wordt vaak beweerd dat de vrouwen het misbruik hadden kunnen voorkomen, indien zij hun partner seksueel hadden bevredigd (Deblinger, Hathaway, Lippman & Steer, 1993; Garrett & Wright, 1975; Lang, Langevin, Santen, Billingsley & Wright, 1990). Een gebrekkige seksuele relatie met een volwassen partner zou nochtans niet de reden zijn om zich aan een kind te vergrijpen, aangezien deze mannen meestal zowel seks hebben met kinderen, als met hun partner (Groth & Birnbaum, 1979, in McLaren, 2013). Hoe vaker de vrouwen echter het gevoel hebben (of te horen krijgen) dat ook zij schuld hebben aan de zedenfeiten, hoe meer ze het gaan geloven (McLaren, 2013; Hill, 2001). Moeders beginnen hierdoor gevoelens van onzekerheid, schaamte, schuld, inadequaatheid en woede te ontwikkelen (Jackson & Mannix, 2004). Dergelijke gevoelens zouden resulteren in een sociaal isolement, alsook verantwoordelijk zijn voor overmatige stress (Cahalane et al., 2013; Tewksbury & Levenson, 2009).

Daarnaast wordt er zelftwijfel en zelfverwijt, maar ook een gevoel van ‘medeplichtigheid’ bij de vrouwen waargenomen: *‘Habe ich ihn genug geliebt?’* (Bintig, 2002; Iffland et al., 2016; Van Wijk & Van Leiden, 2011; Jackson & Mannix, 2004). Meerdere (ex-)partners nemen het zichzelf kwalijk dat de feiten hebben kunnen plaatsgrijpen en achten zichzelf bijgevolg ‘dom’ (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Enkele vrouwen geven aan zelf het slachtoffer te zijn geweest van seksueel misbruik in hun jeugd (Van Wijk & Van Leiden, 2011; Iffland et al., 2016). Eén daarvan is van mening dat ze daarom juist bepaalde signalen/aanwijzingen had moeten herkennen en neemt het zichzelf kwalijk dat dit niet het geval was (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Ook bij Brogden en Harkin (2000) worden schuldgevoelens meermaals aangehaald, zeker bij intrafamiliaal misbruik. De pleger zou zijn daden aan de hand van rechtvaardigingsstrategieën (*‘Ich habe mich so allein gefühlt’*) verklaren en zo de verantwoordelijkheid voor de gepleegde feiten ten dele afschuiven op zijn partner. Dit zou de zelftwijfel en het gevoel van ‘medeplichtigheid’ bij de vrouwen versterken (Bintig, 2002). Toch beschrijven de vrouwen zichzelf allen als ‘secundaire slachtoffers’ die werden verraden en bedrogen door hun geliefde op de ergst mogelijke manier (Cahalane et al., 2013; Brogden & Harkin, 2000).

5.2 Gevolgen op sociaal vlak en stigmatisering

Gevolgen op sociaal vlak hebben vooral betrekking op moeilijkheden in het aangaan en behouden van sociale intieme relaties. Familieleden, vrienden en kennissen zouden niet langer een bron van steun vormen, maar veeleer een probleem waarvoor men vreest (Brogden & Harkin, 2000; Iffland et al., 2015; Tewksbury, 2012; Cahalane et al., 2013). Sommige vrouwen lichten onmiddellijk hun familie in over de zedenfeiten, terwijl anderen hen pas later in kennis stellen en nog anderen het delict blijven verzwijgen (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Gevoelens van schaamte en de stigmatisering die onvermijdelijk volgt, dwingen sommige partners om tegen hun familie te liegen en diverse uitvluchten te verzinnen voor de afwezigheid van hun geliefde (Van Wijk & Van Leiden, 2011; Garrett & Wright, 1975). Wanneer men ervoor kiest om de zedenfeiten kenbaar te maken, wordt meestal slechts een selecte groep ingelicht (Brogden & Harkin, 2000; Iffland et al., 2015). Er is vaak sprake van een ongemakkelijk gevoel bij de (ex-)partner, wanneer de familie/bepaalde familieleden op de hoogte zijn gebracht (Farkas & Miller, 2007). Men tracht conversaties en/of vragen over het dagelijkse leven te vermijden, uit angst dat de pleger en/of het gepleegde feit het onderwerp van het gesprek zouden worden (Farkas & Miller, 2007). In veel gevallen willen familieleden niets meer met de man (de pleger), alsook met diens vrouw te maken hebben (Van Wijk & Van Leiden, 2011; Tewksbury, 2012; Cahalane et al., 2013). Er werd aangetoond dat families weinig of zelfs geen hulp aanreiken. Zij zouden vaak erg afwijzend en/of ongevoelig reageren, omdat ze bang zijn om betrokken te raken of omdat het onderwerp te pijnlijk is (Farkas & Miller, 2007; Brogden & Harkin, 2000; McLaren, 2013). Ook de mediaberichtgeving in sommige zaken kan ertoe leiden dat familieleden zich eerder afzijdig houden (Cahalane et al., 2013).

Nochtans kunnen familieleden in enkele zeldzame gevallen een houvast bieden, iets wat door de (ex-)partner als bijzonder waardevol wordt ervaren (Van Wijk & Van Leiden, 2011; Bintig, 2002). Desalniettemin wijzen Plummer en Eastin (2007) er op dat zelfs de meest ondersteunende figuren in een familiale context het uiteindelijk kunnen laten afweten. De voortdurende confrontatie met de gepleegde feiten, het nieuws over de zaak, alsook de voortdurende discussies over een dergelijk pijnlijk onderwerp zouden als bijzonder vermoeiend worden ervaren. Bovendien zou de beslissing van een (ex-)partner om contact te houden met de pleger, vaak het einde van een goede verstandhouding met familie en vrienden betekenen (Farkas & Miller, 2007). Verwijten ten aanzien van de vrouw, omwille van het niet verlaten en/of het blijven steunen van haar man, zijn meermaals prominent aanwezig (Van

Wijk & Van Leiden, 2011). Meerdere vrouwen in de studie van Bintig (2002) geven aan dat zij voornamelijk vanwege de familie van hun partner negatieve reacties ontvangen. Van Wijk en Van Leiden (2011) spreken van uiteenlopende reacties op de gepleegde feiten vanwege zowel de familie van de man als van de vrouw. Enkele vrouwen worden daarenboven door een naaste van betrokkenheid bij of medeplichtigheid aan de zedenfeiten beschuldigd (Van Wijk & Van Leiden, 2011). De vrouwen geven zichzelf vaak al de schuld en de negatieve reacties vanuit de omgeving zorgen alleen maar voor een toename van deze schuldgevoelens (McLaren, 2013).

Ook een aanzienlijke vermindering van vriendschappelijke betrekkingen wordt aangehaald (Bintig, 2002; Lasher & McGrath, 2012; Tewksbury & Levenson, 2009). De bevroegde vrouwen menen dat na de bekendmaking van de feiten slechts een paar vrienden bereid waren om naar hun zorgen en behoeften te luisteren en dat de overige zich veeleer hebben gedistantieerd (Bintig, 2002). Hill (2001) benadrukt daarentegen dat wanneer (ex-)partners op steun vanwege familie en/of vrienden kunnen rekenen, zij moeilijkheden ondervinden in het accepteren van dergelijke ondersteuning. Deze bevinding heeft betrekking op intrafamiliaal misbruik, waar de (ex-)partner van de pleger tegelijk de moeder van het slachtoffer is. Heel wat vrouwen zouden hun eigen schuldgevoel als een barrière tussen zichzelf en hun vrienden beschouwen. In de ogen van de vrouwen zijn hun vrienden 'goede moeders', die niet hebben gefaald in de bescherming van hun kind (Hill, 2001). Goede vrienden kunnen verlichting bieden, maar zullen (in tegenstelling tot lotgenoten) nooit volledig begrijpen hoe de vrouw zich voelt (Hill, 2001).

Vervolgens menen enkele (ex-)partners dat zij, omwille van hun associatie met de pleger, niet langer gerespecteerd worden door hun burens. Ze zouden zich voortdurend gevisieerd voelen (Farkas & Miller, 2007). Familieleden die samenwonen met de pleger zouden zelfs bedreigingen ontvangen en tal van pesterijen te verduren krijgen (Tewksbury & Levenson, 2009). Ook vandalisme en zelfs fysieke intimidatie en brandstichting vormen geen uitzonderingen (Brogden & Harkin, 2000). Er dient op gewezen te worden dat het veelal gaat om studies uit de VS, waar de woonplaats van een zedendelinquent wordt vrijgegeven aan het grote publiek. In de Benelux en Duitsland is men discreter met dergelijke gegevens en zijn kennissen en buurtbewoners bijgevolg niet automatisch op de hoogte. Niettemin worden er in het onderzoek van Bintig (2002) en Van Wijk en Van Leiden (2011) soortgelijke vaststellingen gedaan. In een aantal gevallen is de bedreiging en intimidatie vanwege

buurtbewoners zo ernstig, dat de vrouwen genoodzaakt zijn hun huis te ontvluchten, met slechts heel weinig bij de hand (Brogden & Harkin, 2000). Eén vrouw trok naar een andere stad en veranderde haar identiteit, omdat zij voortdurend werd blootgesteld aan negatieve reacties vanwege de burens en ook haar kind hier op school onder leed (Bintig, 2002). Een andere vrouw trok niet alleen weg van haar woonplaats, maar dacht ook aan zelfmoord (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Slechts één vrouw maakt melding van solidair gedrag en ondersteuning vanuit de woonwijk, hetzij in de vorm van financiële steun hetzij met betrekking tot de bescherming van de persoonlijke levenssfeer tegen de pers (Bintig, 2002). Partners hebben het verder over het verlies van controle over en de verstoring van hun gezinsleven. Een dergelijk gevoel zou in veel gevallen worden versterkt door de opsluiting van een geliefde en/of de inmenging en het toezicht vanwege allerhande instanties (Plummer & Eastin, 2007).

(Ex-)partners hebben het gevoel dat zowel zichzelf als hun gezin veroordeeld en gestraft worden voor de daden van een naaste. Farkas en Miller (2007) en Tewksbury (2012) spreken van een ‘afgeleid stigma’, een etiket dat gezinnen van zedenplegers opgeplakt krijgen omwille van hun associatie met de pleger. Een gestigmatiseerd persoon wordt ook wel omschreven als ‘de drager van een merkteken dat hem/haar definieert als afwijkend, gebrekkig, beperkt of onwenselijk’ (Feldman & Crandall, 2007). Een dergelijk etiket resulteert veelal in gespannen familiale relaties, maatschappelijke marginalisering en sociale uitsluiting, alsook in discriminatie op het werk (Farkas & Miller, 2007; Tewksbury, 2012; Feldman & Crandall, 2007). Als men de pleger in kwestie niet rechtstreeks kan raken, richt men zich tot diens naasten (Brogden & Harkin, 2000). Zelfs wanneer de vrouw haar partner heeft verlaten, kan zij nog steeds ter vervanging van de pleger worden beschuldigd en uitgescholden: *‘If they can’t get the pervert then they get the pervert’s family’* (Brogden & Harkin, 2000). Het afgeleide stigma zou dus ook na het verbreken van de relatie en/of na een echtscheiding aanwezig blijven, zeker wanneer het delict van gewelddadige en/of seksuele aard is (Codd, 1998). De vrouwen zouden door de misdaad van hun (ex-)partner sociaal ‘buitenspel’ worden geplaatst (Bintig, 2002; Van Wijk & Van Leiden, 2011). Sociale uitsluiting en/of het zichzelf gaan isoleren, uit schaamte en uit angst voor negatieve reacties, zorgen ervoor dat de vrouwen zich heel eenzaam voelen (Bintig, 2002; Iffland et al., 2016; Brogden & Harkin, 2000; Deblinger, Hathaway, Lippman & Steer, 1993; Tewksbury & Levenson, 2009; Jackson & Mannix, 2004). Een negatieve houding vanuit de samenleving ten aanzien van (ex-)partners

zou hen bovendien belemmeren in het zoeken naar professionele hulp voor hun problemen (Feldman & Crandall, 2007; Bintig, 2002).

5.3 Gevolgen op economisch vlak

Het verlies van financiële stabiliteit komt als één van de belangrijkste gevolgen naar voren (Cahalane et al., 2013; Tewksbury & Levenson, 2009; Deblinger, Hathaway, Lippman & Steer, 1993). Ook Plummer en Eastin (2007) spreken over financiële moeilijkheden na de onthulling van de feiten. Het gaat hier om een kwalitatieve studie die de ervaringen van de (ex-)partners met hulpverleningsinstanties (in geval van intrafamiliaal misbruik) in kaart brengt. Er werden 19 vrouwen via focusgroepen en 40 vrouwen aan de hand van kwalitatieve vragenlijsten (met open vragen) bevestigd. Een groot aantal beweert dat hun grootste zorg betrekking heeft op het financiële, het louter economische. Het ervaren van stress zou significant hoger liggen bij (ex-)partners van zedenplegers met een laag inkomen, dan bij diegenen met een betere financiële situatie (Tewksbury & Levenson, 2009). Zeer tegenstrijdig is dat financiële moeilijkheden vaak niet worden erkend door hulpverleningsorganisaties (Plummer & Eastin, 2007). Er heerst een opvallend gebrek aan medeleven voor de financiële situatie van de betreffende vrouwen en er wordt bijgevolg weinig concrete/praktische ondersteuning aangeboden (Brogden & Harkin, 2000; Schultz, 2014).

Voor sommige (ex-)partners wordt het plots noodzakelijk om geld te lenen, meer te werken in de huidige dienstbetrekking en/of een extra baan te zoeken (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Door de detentie van de pleger en/of door een echtscheiding is een tweede inkomen of, in het slechtste geval, de enige kostwinner weggevallen. Het leven wordt restrictiever (Brogden & Harkin, 2000). Niet alleen is er het inkomensverlies, maar ook de gerechtskosten en de eventuele schadevergoedingen lopen hoog op (Van Wijk & Van Leiden, 2011; Brogden & Harkin, 2000). Werken vormt niet alleen een bron van noodzakelijke inkomsten, maar biedt eveneens de mogelijkheid om even te ontsnappen aan de spanningen thuis (Brogden & Harkin, 2000). Anderzijds kan dit leiden tot overmatige stress, wat nogal eens resulteert in een burn-out en bijgevolg tot afwezigheid op de werkvloer (Van Wijk & Van Leiden, 2011). De verantwoordelijkheid over de kinderen vormt voor enkele vrouwen echter een belemmering om het huis te verlaten, aangezien zij hun partner (de pleger) niet als oppas durven inschakelen (Brogden & Harkin, 2000). Het uitbouwen van een professionele carrière, alsook het leiden van een druk sociaal leven is in dit geval uitgesloten (Brogden & Harkin, 2000).

Tot slot zijn de vrouwen haast altijd genoodzaakt om te verhuizen, omwille van financiële problemen en/of spanningen met buurtbewoners (Van Wijk & Van Leiden, 2011). Ook wanneer de pleger zijn straf heeft uitgezeten en nog steeds samen is met zijn partner, blijft het gezin onderhevig aan financiële problemen. Het stigma van ‘zedendelinquent’ maakt het voor de ex-pleger bijzonder moeilijk om terug zijn weg te vinden naar de arbeidsmarkt. Partners dragen dan vaak alleen alle financiële lasten (Farkas & Miller, 2007; Brogden & Harkin, 2000).

Hoofdstuk 6. Coping

Het zesde hoofdstuk wordt gewijd aan coping. Hierbij wordt eerst een algemene omschrijving van het begrip weergegeven, waarna een toelichting van de specifieke copingstrategieën bij (ex-)partners van zedenplegers volgt.

6.1 Algemeen

Voor het Engelse woord ‘coping’ - waarmee bedoeld wordt: ‘omgaan met stress’ - is in het Nederlands moeilijk een adequate vertaling te vinden die inhoudelijk accuraat weergeeft wat coping juist betekent. Van der Ploeg (2013) doet toch een poging en spreekt over ‘zelfhandhaving’. Mensen trachten zich staande te houden, wanneer zij door omstandigheden uit hun evenwicht dreigen te raken. Meer in het bijzonder heeft coping of zelfhandhaving te maken met het ondernemen van pogingen om emoties, gedachten en gedragingen, voortvloeiend uit stressvolle gebeurtenissen of situaties, onder controle te houden of te krijgen. Deze pogingen worden aangeduid met ‘copingstrategieën’ (Van der Ploeg, 2013).

Traditioneel wordt een onderscheid gemaakt tussen enerzijds probleemgerichte en anderzijds emotiegerichte coping (Blum, Brow & Silver, 2012). Typerend voor een probleemgerichte strategie is dat het handelen zich richt op het actief aanpakken van een stressvolle situatie. Men onderneemt actie, men zet concrete stappen om de problemen die de stress veroorzaken weg te werken. Daar tegenover staat een emotiegerichte strategie, waar het handelen zich focust op het kanaliseren van de emoties. Men tracht de emotionele effecten van stress te verminderen, maar daardoor gaat men eigenlijk voorbij aan het concreet aanpakken van de problemen zelf. Er zijn verschillende manieren om aan deze passieve vorm van coping te doen: sommigen gaan het probleem ontkennen, anderen trekken zich terug en hullen zich in een isolement, nog anderen zoeken dan bijvoorbeeld hun toevlucht tot verdovende middelen (Blum, Brow & Silver, 2012).

6.2 Specifieke copingstrategieën bij (ex-)partners van zedenplegers

In dit onderdeel worden diverse manieren van omgaan met de gepleegde feiten en de daarmee samenhangende gevolgen, gehanteerd door (ex-)partners van zedenplegers, weergegeven. Er dient opgemerkt te worden dat de literatuur rond dit thema veeleer schaars is. Ook schrijven enkele onderzoekers hoofdzakelijk vanuit het ‘samenblijven’ met de pleger en wordt er daarbij vooral gefocust op het omgaan van de partners met de arrestatie, de detentieperiode en/of het re-integratieproces.

Verschillende studies maken een onderscheid tussen intra- en interpersoonlijke strategieën van coping (Cahalane et al., 2013; Van Wijk & Van Leiden, 2011; Farkas & Miller, 2007; Codd, 1998; Naser & Vischer, 2006). ‘Intrapersoonlijk’ duidt op individuele coping of het zoeken naar aanpassingsstrategieën binnen zichzelf (McColl & Skinner, 1995). Het gaat hier veelal om vormen van emotiegerichte coping. ‘Humor’, ‘het vergroten van de mentale veerkracht’³, maar ook ‘het berusten’, worden aangestipt als intrapersoonlijke manieren van omgaan met deze ingrijpende gebeurtenis (Cahalane et al., 2013). Meer dan de helft van de vrouwen in de bevraging van Van Wijk en Van Leiden (2011) meent dat hun ‘wilskracht’ hen helpt om door te gaan. Diverse familieleden van zedenplegers (waaronder ook partners) spreken daarnaast van een proces van verinnerlijking, ‘cocooning’ (Farkas & Miller, 2007). Men keert zich volledig naar binnen toe, men sluit zich af en het contact met familie, buren en vrienden wordt tot het strikte minimum beperkt. Men ondergaat een ‘zelfopgelegd’ isolement, een manier om met gevoelens van angst en schaamte om te gaan (Farkas & Miller, 2007). Verder zouden ontkenning en/of minimalisering van de zedenfeiten sommige vrouwen in staat stellen om hun leven opnieuw in handen te nemen (Iffland et al., 2015). Het gaat hier om een copingstrategie die wordt waargenomen bij partners die streven naar een gezamenlijke toekomst met de pleger. Ook het aanwenden van externaliserend taalgebruik en het verwijzen naar het slachtofferschap van de pleger, ten gevolge van seksueel misbruik in zijn jeugd, zouden ervoor zorgen dat dergelijke vrouwen de gepleegde feiten voor zichzelf een plaats kunnen geven en bijgevolg hun relatie kunnen verder zetten (Cahalane et al., 2013; Brogden & Harkin, 2000; Iffland et al., 2015).

³ Mentale veerkracht verwijst naar het vermogen om zich aan een stressvolle gebeurtenis en periodes van tegenslag aan te passen. Er bestaan diverse manieren om de persoonlijke veerkracht te versterken, bijvoorbeeld het zichzelf aanvaarden, het tijdig inlassen van rustpauzes enzovoort (‘Fit in je Hoofd, Goed in je Vel’, 2015).

‘Interpersoonlijke strategieën’ hebben daarentegen betrekking op sociale ondersteuning (McCull & Skinner, 1995). Het gaat hier vooral om vormen van probleemgerichte of actieve coping. Allereerst kan er gedacht worden aan het actief zoeken naar steun binnen de eigen sociale omgeving. Slechts een minderheid zoekt steun bij familie en/of vrienden (Cahalane et al., 2013; Van Wijk & Van Leiden, 2011; Farkas & Miller, 2007). Zoals reeds bij de gevolgen op sociaal vlak werd aangehaald, kunnen familie- en vriendschapsbanden onherstelbaar beschadigd raken door de aard van het gepleegde delict (Codd, 1998; Van Wijk & Van Leiden, 2011). (Ex-)partners die wel bij hun sociale omgeving ten rade gaan, zouden zich na verloop van tijd schuldig voelen vanwege het voortdurend lastig vallen van familie en/of vrienden met de eigen problemen. Ze wensen dan ook in geen geval afhankelijk te worden (Codd, 1998).

Daarnaast gaat een aantal vrouwen actief op zoek naar professionele hulp binnen de geestelijke gezondheidszorg (Farkas & Miller, 2007; Van Wijk & Van Leiden, 2011). Andere vrouwen zijn bang om een hulpverleningsinstantie te raadplegen, uit angst voor negatieve reacties vanwege het personeel (Bintig, 2002). Bepaalde (ex-)partners zijn eerder geneigd tot het raadplegen van zelfhulpgroepen (Farkas & Miller, 2007; Van Wijk & Van Leiden, 2011). Het aankloppen bij een zelfhulpgroep, samengesteld uit individuen die in een gelijkaardige situatie verkeren, wijst op het ‘actief’ benaderen van een probleem. Mensen gaan hier vooral op zoek naar informatie, advies en lotgenotencontact (Trefpunt Zelfhulp, 2012). Het is mogelijk om emoties en belevingen te onthullen en te delen in een sfeer van wederzijds vertrouwen, zonder dat er geoordeeld en/of veroordeeld wordt. Het contact met lotgenoten wordt daarenboven omschreven als een manier om ervaringen en reacties te normaliseren en om wederzijds ondersteunende relaties op te bouwen (Farkas & Miller, 2007; Codd, 1998). De sociale en emotionele ondersteuning, alsook het delen van informatie met anderen “in hetzelfde schuitje” wordt enorm gewaardeerd door de deelnemers (Farkas & Miller, 2007). Zelfhulpgroepen stimuleren eveneens de heropbouw van het gevoel van eigenwaarde. Dit is niet onbegrijpelijk, aangezien het eigenwaardegevoel heel vaak heel ernstig beschadigd is (Codd, 1998). Naast professionele therapeuten en/of zelfhulpgroepen wordt voor advies en ondersteuning soms een beroep gedaan op andere (formele) actoren, zoals sociaal werkers, justitieassistenten en advocaten (Codd, 1998). Tegenstrijdig hieraan zijn de bevindingen van Naser en Vischer (2006) die stellen dat slechts enkelen een beroep doen op officiële instanties om hen te begeleiden.

Andere familieleden putten dan weer kracht uit spirituele en/of religieuze bronnen (Farkas & Miller, 2007). Gelovige naasten van zedenplegers zouden sterker dan voorheen hun geloof belijden en deze ingrijpende gebeurtenis als een beproeving ervaren (Farkas & Miller, 2007; Van Wijk & Van Leiden, 2011). Ze zouden bovendien op vriendschap en emotionele ondersteuning kunnen rekenen, vanwege de kerkgangers en andere leden binnen de geloofsgemeenschap (Farkas & Miller, 2007; Naser & Vischer, 2006; Codd, 1998). Een aantal familieleden zou kerkgangers als minder veroordelend en meer vergevingsgezind omschrijven (Farkas & Miller, 2007). Een kleine kanttekening die hierbij dient gemaakt te worden, is dat het hier gaat om hoofdzakelijk Angelsaksische literatuur. Het raadplegen van zelfhulpgroepen of spirituele en/of religieuze hulpbronnen, zijn dus niet noodzakelijk copingstrategieën die makkelijk toe te passen zijn in bepaalde andere landen (landen waar zelfhulpgroepen en/of religie een zeer bescheiden rol innemen).

Een kleine minderheid van de naasten (van delinquenten in het algemeen) zou naar verdovende middelen grijpen. Drugs en alcohol zijn dan de hulpmiddelen om met de gebeurtenis om te gaan en de daaruit voortvloeiende moeilijkheden de baas te kunnen (Naser & Vischer, 2006). Het gaat hier niet om een intra- of interpersoonlijke copingstrategie, maar wel om een vorm van emotiegerichte coping.

Hoofdstuk 7. Ervaring van de omgang met officiële instanties

In het zevende en laatste hoofdstuk van deze literatuurstudie, wordt de ervaring van de omgang met officiële instanties besproken. Het gaat hier om de ervaring van (ex-)partners met professionele hulpverleningsorganisaties en/of zelfstandige therapeuten. Tevens wordt de omgang met actoren binnen de strafrechtsbedeling toegelicht.

7.1 Ervaring van de professionele psychosociale hulpverlening

Naar de stem, het verhaal van de (ex-)partners van zedendelinquenten wordt tot op heden al te weinig geluisterd. Officiële instanties erkennen de (ex-)partner van een zedendelinquent zelden als een 'secundair slachtoffer' en hebben bovendien vaak andere prioriteiten (Brogden & Harkin, 2000). De (ex-)partners menen dat zij bij niemand terecht kunnen om te spreken over wat er hen is overkomen: *'No backing. No support. No nothing'* (Brogden & Harkin, 2000). Slachtofferschap van een kind is makkelijk te begrijpen, maar wanneer het slachtoffer een vrouw van een zedenpleger betreft, ligt alles heel wat moeilijker (Brogden & Harkin, 2000). Hun problemen, noden en/of behoeften zijn onbekend terrein en vormen bovendien slechts zelden het onderwerp van onderzoek. Deze trend is mogelijks gelieerd aan de

veronderstelling, aanwezig in een aantal vroegere studies, dat moeders (partners) op één of andere manier zouden betrokken zijn bij het misbruik of tenminste op de hoogte waren (Cahalane et al., 2013). Ook al heeft de partner/moeder geen schuld aan het misbruik, toch blijven een aantal heteronormatieve opvattingen (zoals reeds besproken bij de emotioneel/psychologische gevolgen) het gedachtegoed en de praktijk van vele professionals beïnvloeden (McLaren, 2013; Cahalane et al., 2013). Diverse actoren werkzaam rond kindermisbruik zouden zich dan ook neerbuigend ten aanzien van de (ex-)partner gedragen, evenals een beschuldigende houding aannemen (McLaren, 2013; Cahalane et al., 2013). Deze vrouwen hebben het gevoel als het ware te worden mee veroordeeld met de pleger (Plummer & Eastin, 2007). Er wordt aangestipt dat men op dezelfde wijze wordt bejegend als de pleger, alsof men zelf heeft deelgenomen aan de feiten. Ook worden hulporganisaties vaak als erg opdringerig en bemoeizuchtig ervaren (Cahalane et al., 2013). Inspanningen vanwege dergelijke diensten met als doel het kind te beschermen, worden door sommige vrouwen gepercipieerd als pogingen om het gezin doelbewust uit elkaar te drijven (Brogden & Harkin, 2000).

De meerderheid van de partners maakt melding van een zeer gebrekkige hulp- en dienstverlening vanwege een groot aantal actoren (Plummer & Eastin, 2007). Men voelt zich veeleer in de steek gelaten en geïsoleerd dan gesteund en begeleid (Cahalane et al., 2013). In het onderzoek van Bintig (2002) werden informatiegesprekken met psychosociale hulpverleningsinstanties opgezet. Daar wordt door de hulpverleners zelf aangegeven dat zij zelden met deze doelgroep in contact zijn gekomen. Bovendien zouden zij vaak onzeker zijn in de omgang met dergelijk cliënteel, alsook veelal een vermoeden van ‘medeplichtigheid’ hebben (Bintig, 2002). Eén van de vrouwen formuleert het als volgt: *‘Er wollte mir nicht glauben, dass ich davon nichts gewusst habe’* (Bintig, 2002). Het samenblijven van de partner met de pleger interpreteren als een bewijs van collusie en/of als een goedkeuring van het misbruik, vormt echter een ernstige beroepsfout. Men mag dit evenmin begrijpen als zou de partner voorrang geven aan haar relatie dan aan het welzijn van de kinderen (Cahalane et al., 2013). Deze opvatting wordt echter door een aantal partners ervaren. Hulpverleningsinstanties belast met de bescherming van het kind zouden maar weinig begrip kunnen opbrengen voor het feit dat een vrouw met kinderen kiest om haar relatie met een veroordeelde zedenpleger verder te zetten (Brogden & Harkin, 2000). De complexiteit van de situatie waarin een vrouw zich bevindt, wordt hierbij vaak uit het oog verloren (McLaren, 2013). Veronderstellingen van dit soort kunnen opnieuw het gevoel van

beschuldiging en bestraffing in hoofde van een partner versterken, wat bijgevolg een toename van de weerstand ten aanzien van professionele hulp en begeleiding kan kennen (Cahalane et al., 2013; Plummer & Eastin, 2007). Slechts één vrouw geeft aan dat zij zich doorheen de interventies van de hulpverlener sterk gesteund voelt. Niettemin was zij bang om haar gevoelens tegenover de pleger/haar partner prijs te geven aan de hulpverlener, uit angst voor afwijzing: *'Ich konnte denen ja nicht sagen, dass ich ihn immer noch liebe'* (Bintig, 2002).

Bovendien zouden er maar weinig hulpverleningsprogramma's en diensten worden gewijd aan de specifieke noden en/of behoeften van familieleden van zedendelinquenten (Farkas & Miller, 2007). Professionele psychosociale hulpverleningsinstanties beschikken niet over een geschikt aanbod om de vrouwen te ondersteunen bij het adequaat verwerken van deze stressvolle ervaring (Bintig, 2002). Er zou geen probleembewustzijn, noch goede kennis omtrent de situatie en specifieke noden en/of behoeften van dergelijke doelgroep aanwezig zijn bij de hulpverleners (Bintig, 2002; Shannon et al., 2013). Nochtans zijn de gevolgen zeer uitgesproken en worden naasten omwille van de aard van het delict juist meer gestigmatiseerd en aan de schandpaal genageld dan familieleden van andere delinquenten (Farkas & Miller, 2007). Het lijkt dan ook belangrijk om een specifiek hulpverleningsaanbod uit te werken, dat aandacht besteedt aan de ambivalente gevoelens van de vrouwen jegens hun partner, alsook ondersteuning biedt in het terug op orde krijgen van het eigen leven (Bintig, 2002). Het optreden van begripvolle, empathische hulpverleners die oog hebben voor de financiële situatie en advies verstrekken inzake de omgang met negatieve reacties vanuit de sociale omgeving, wordt door alle vrouwen in de studie van Bintig (2002) als behoefte weergegeven. Alle vrouwen benadrukken eveneens dat zij voornamelijk in de eerste fase van de aanhouding van hun partner een adequate ondersteuning door professionele hulpverleners wensen (Bintig, 2002).

Partners die beslissen om de relatie voort te zetten, dienen hoe dan ook dichter bij de begeleiding en therapie van de pleger betrokken te worden (Iffland et al., 2015). Koppeltherapie zou de vrouw helpen bij het uiten van mogelijke ambivalente gevoelens tegenover haar partner/de pleger (Iffland et al., 2015). Niettemin moet men er op toezien dat men niet voorbij gaat aan de individuele noden en/of behoeften van de vrouwen, door teveel te focussen op hun functie bij de re-integratie van de pleger of (inzake intrafamiliaal misbruik) bij de bescherming van het kind (McLaren, 2013; Hill, 2001; Shannon et al., 2013). De eigen emotionele/psychische genezing van de vrouwen mag niet over het hoofd worden

gezien (McLaren, 2013). McLaren (2013) wijst dan ook op het belang van geïndividualiseerde, cliënt-gerichte ondersteuning, zodat aan de specifieke noden en/of behoeften van eenieder die geconfronteerd werd met seksueel misbruik kan worden tegemoet gekomen. Op die manier kan men de gebeurtenis een plaats geven en opnieuw een toekomstvisie ontwikkelen (Shannon et al., 2013).

Hoopvol voor de toekomst is de ontwikkeling van zogenaamde '*Partner Support Groups*'. Deze steun- of zelfhulpgroepen, zoals beschreven in het onderdeel over 'coping', bieden een belangrijke bron van informele expertise en ondersteuning. Ook plaatsen zij de individuele noden van (ex-)partners centraal (Hill, 2001). Meer specifiek is het een groep die één of enkele keren per week samenkomt en wordt geleid door de (ex-)partners/moeders zelf, eventueel in de aanwezigheid van een hulpverlener (Hill, 2001). Dergelijke contacten zijn belangrijk om aan het gebrek van een adequate ondersteuning door professionele hulpverleningsinstanties tegemoet te komen, in zowel het omgaan met de psychische belasting, als met de gevolgen op sociaal en financieel vlak (Brogden & Harkin, 2000; Hill, 2001). In 1994 zouden verscheidene '*Women Support Groups*' binnen behandelingscentra in het Verenigd Koninkrijk zijn gevestigd. Heel wat vrouwen vonden ondersteuning in dergelijke lotgenotencontacten (Brogden & Harkin, 2000). Voor het eerst in lange tijd werd hun eigen slachtofferschap en sociaal isolement erkend en besproken (Brogden & Harkin, 2000). Ook bij Bintig (2002) verklaart één van de vrouwen dat zij contact met lotgenoten (andere getroffen vrouwen) had gewenst, om eventueel raad en tips voor de aanpak van deze stressvolle gebeurtenis te bekomen. Wederzijdse ondersteuning vanwege lotgenoten wordt hoe dan ook als bijzonder waardevol ervaren (Brogden & Harkin, 2000; Hill, 2001). De vrouwen stellen dat het geschoold personeel binnen de bevoegde instanties niet echt begrijpt wat zij nu juist doormaken, terwijl zij met lotgenoten wel diepgaande gesprekken kunnen voeren (Brogden & Harkin, 2000; Hill, 2001). Het leren kennen van vrouwen die zonder veel uitleg begrijpen hoe het is, met gelijkaardige gevoelens en emoties, wordt als een ware opluchting aanvoeld (Hill, 2001). Alle vrouwen beschrijven de lotgenotengroep als een opportuniteit om te geven en te nemen. Het gebruiken van de eigen ervaring om anderen te helpen, wordt aanzien als een kans om betekenis te geven aan het trauma (Hill, 2001).

In Vlaanderen bestaat er tot op heden geen specifieke hulpverlening voor (ex-)partners van zedenplegers (I.T.E.R., 2013). Wel kunnen (ex-)partners steeds terecht met vragen voor psychosociale hulp en/of begeleiding bij een CAW en/of bij een CGG. Een CGG kan zelf

begeleiding voorzien, terwijl een CAW de partner in kwestie kan helpen bij het zoeken van gepaste hulp. Verder kan een (ex-)partner met elke vraag omtrent seksueel grensoverschrijdend gedrag aankloppen bij een VK en/of bij een gespecialiseerd centrum voor daderhulp. Ten slotte kan men ook terecht bij een huisarts of binnen het circuit van zelfstandige therapeuten (I.T.E.R., 2013). In Vlaanderen tracht men bovendien in een aantal hulpverleningscentra de systeemgerichte benadering te hanteren, wat het betrekken van de context van de pleger in de therapie betreft (I.T.E.R., 2013). Het is pas mogelijk om de problemen van naasten te onderkennen, door in te zien dat de pleger als lid van een familiestructuur een onmiskende invloed heeft op alle andere leden binnen het gezin en bijgevolg dus ernstige schade kan aanrichten (McKenry & Price, 2010). Bij systeemtherapie wordt er gereflecteerd over wat de relatie kan betekenen voor het koppel (of gezin) na het plegen van de zedenfeiten. Men kan enerzijds deelnemen aan een koppelgesprek (samen met de pleger en evt. met andere gezinsleden) en anderzijds aan een partnergroep (in afwezigheid van de pleger). Ook individuele therapie is mogelijk. De inhoud en het uiteindelijke doel van deze hulpverlening is sterk verbonden met en afhankelijk van de hulpvraag (I.T.E.R., 2013).

7.2 Ervaring van de politie en/of justitie bejegening

Niet alleen zouden (ex-)partners zich vaak mede veroordeeld voelen door hulpverleners, ook het optreden van actoren binnen de strafrechtsbedeling verloopt dikwijls niet zoals gewenst (Plummer & Eastin, 2007). Het strafrechtelijk systeem zou de familieleden van de pleger als diens verlengstukken behandelen (Schultz, 2014; Comfort, 2002). Plummer en Eastin (2007) wijzen op de vaststelling dat dergelijke instanties zich vaak ongevoelig gedragen ten aanzien van de zorgen en noden van partners. In dit onderzoek waren het voornamelijk de partners die nooit eerder in contact kwamen met politie en/of justitie actoren, die het meest onder de indruk waren van de houding, alsook van de beperkte verschaftte hulp- en dienstverlening (Plummer & Eastin, 2007). Bovendien zou de politie er vaak niet in slagen om bescherming te bieden, wanneer de familie van de zedenpleger wordt lastig gevallen (Brogden & Harkin, 2000). In de studie van Bintig (2002) geeft slechts één vrouw aan dat zij zeer goede ervaringen heeft met de lokale politieambtenaren die haar partner gearresteerd hebben. Ze verklaart dat zij gedurende deze periode intensief door een politieambtenaar werd begeleid en ook in de periode daarna volgden er nog gesprekken ter ondersteuning (Bintig, 2002).

Daarenboven zouden familieleden extra stress te verduren krijgen gedurende het ganse strafproces. Zij zouden dan ook met de nodige zorg en gepaste aandacht benaderd moeten

worden (Farkas & Miller, 2007). Al dan niet bedoeld, breidt het justitieel systeem de strafrechtelijke sancties uit tot de directe omgeving van de zedenpleger, met heel wat (onbedoelde) neveneffecten tot gevolg (Tewksbury & Levenson, 2009; Kolber, 2012). De familieleden zijn als het ware de ‘*collateral damage*’ bij dit ganse gebeuren. Het enige wat zij hebben of hadden, is een relatie met de pleger. Met de feiten hebben ze niets te maken en toch staan ze mee in het centrum van de problemen (Tewksbury & Levenson, 2009). Tot slot heerst er een grote ontevredenheid met betrekking tot de informatieverstrekking vanwege politieke en/of justitiële actoren. Heel wat vrouwen menen onvoldoende op de hoogte te zijn van de diverse stappen in het strafproces (Cahalane et al., 2013). Deze ontevredenheid komt terug in het onderzoek van Codd (1998), waar men het gebrek aan informatie omtrent de concrete strafbare feiten, de opgelegde straf, alsook het type instelling waar hun partner dient te verblijven, bekritiseert.

DEEL II. EMPIRISCH ONDERZOEK

Hoofdstuk 1. Probleemstelling, onderzoeksvragen en conceptueel kader

Algemeen gesteld is er tot op vandaag bijzonder weinig academische en praktijkgerichte aandacht voor de gevolgen, de noden en/of specifieke behoeften van (ex-)partners van zedenplegers en/of verdachten van zedenfeiten. De stem van de naasten van een dergelijke delinquent blijft, tot op heden, onbekend terrein (Cahalane et al., 2013; Iffland et al., 2015; Iffland et al., 2016; Shannon et al., 2013). Het weinige onderzoek dat voorhanden is, is afkomstig uit het buitenland. Ook wordt voornamelijk gekeken naar de naasten in functie van een beter begrip en/of een succesvolle re-integratie van de pleger, zonder daarbij oog te hebben voor de concrete impact op het alledaagse leven van de (ex-)partners zelf (Van Wijk & Van Leiden, 2011; Brogden & Harkin, 2000; McLaren, 2013; Hill, 2001; Shannon et al., 2013).

Bijzonder opvallend is dat de literatuur over dit thema niet alleen zeer schaars en gedateerd is, maar bovendien focust deze zich dan nog hoofdzakelijk op *hands-on* en intrafamiliale feiten en meer in het bijzonder op ‘vader-dochter incest’ (Cahalane et al., 2013). De aandacht gaat dus vooral uit naar (ex-)partners die ook tegelijk de moeder van het slachtoffer zijn. Hierdoor blijven (ex-)partners van wie de eigen kinderen niet werden misbruikt of (ex-)partners van plegers van *hands-off* feiten in hun noden verwaarloosd (Cahalane et al., 2013; Iffland et al., 2015). Nochtans zou de psychologische *distress* in het geval van extrafamiliale zedenfeiten even groot zijn als bij intrafamiliaal misbruik (Cahalane et al., 2013). Verder handelen alle studies over (ex-)partners van veroordeelde plegers en worden de gevolgen voor en de noden van (ex-)partners van personen die worden beschuldigd van een dergelijk feit, buiten beschouwing gelaten. Vermoedelijk zijn er heel wat gelijkenissen terug te vinden in de waaier aan problemen die de diverse groepen ervaren, doch lijkt het relevant om te bepalen wat uniek is voor elk. Tot slot bestaan er nauwelijks empirische studies die de coping- of aanpassingsstrategieën van (ex-)partners in kaart brengen (Iffland et al., 2015).

Deze verkennende studie wil enerzijds aan de hierboven beschreven lacunes in de wetenschappelijke literatuur tegemoet komen. Anderzijds beoogt het onderzoek een maatschappelijke bewustwording aangaande de zorgen en noden van (ex-)partners, als verwaarloosde groep, te creëren. De onderzoeksresultaten zouden een inzicht kunnen bieden aan zowel hulpverlenings- als overheidsinstanties in de gevolgen voor en de noden van deze

doelgroep. Dit zou op zijn beurt een aanzet kunnen vormen voor verbeteringen en/of een uitbreiding van het huidige hulpverleningslandschap. Wanneer een (ex-)partner kan rekenen op steun vanuit de sociale omgeving, alsmede op professionele steun en begeleiding, zou dit kunnen resulteren in een positief effect op het welzijn. Een brede maatschappelijke bewustwording zou eveneens het sociaal isolement bij (ex-)partners kunnen tegengaan en hen (of andere familieleden van zedenplegers/verdachten) ertoe kunnen bewegen naar de hulpverlening toe te stappen.

Er zal getracht worden bovenstaande doelstelling te bereiken door op de volgende centrale onderzoeksvragen een antwoord te bieden:

1. Hoe wordt een zedendelict op een minderjarig slachtoffer door de (ex-)partner van de pleger/verdachte van zedenfeiten ervaren?

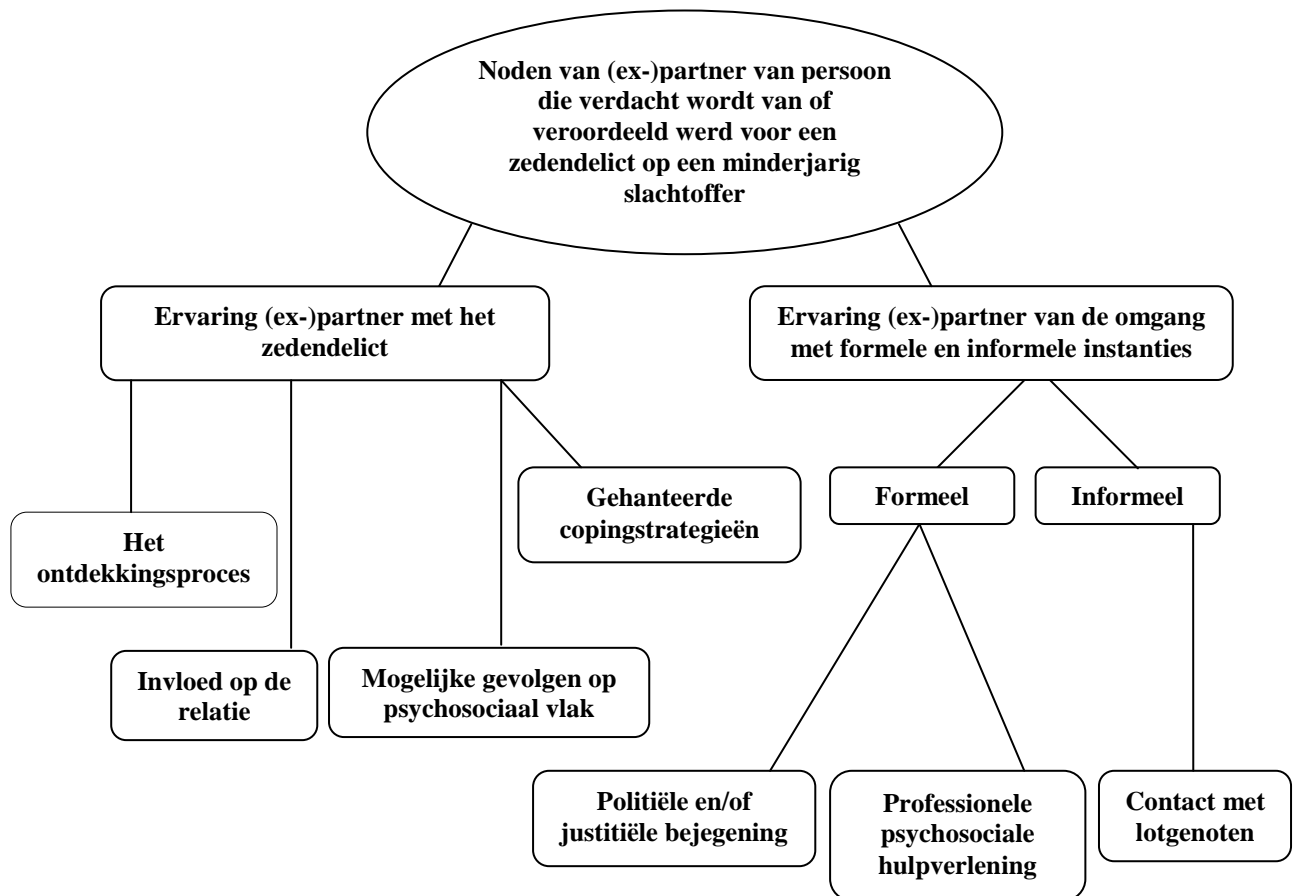
- *Hoe wordt het proces van ontdekking door (ex-)partners ervaren?*
- *Welke invloed heeft (het vernemen van) het zedendelict op de relatie?*
- *Wat zijn mogelijke gevolgen op psychosociaal vlak naar aanleiding van (het vernemen van) de zedenfeiten?*
- *Welke copingstrategieën hanteren (ex-)partners in reactie op de psychosociale gevolgen?*

2. Hoe wordt de omgang met formele en informele instanties door de (ex-)partner van de pleger/verdachte van zedenfeiten ervaren?

- *Hoe ervaren (ex-)partners de politieke en/of justitiële bejegening?*
- *Hoe ervaren (ex-)partners de professionele psychosociale hulpverlening?*
- *Hoe ervaren (ex-)partners contact met lotgenoten?*

In figuur 2 worden de belangrijkste concepten met betrekking tot het onderzoek en hun onderlinge relatie schematisch voorgesteld in een conceptueel kader.

Figuur 2. De noden van de (ex-)partner van een persoon die verdacht wordt van of veroordeeld werd voor een zedendelict op een minderjarig slachtoffer.

‘De noden van de (ex-)partner’, vormt het overkoepelende concept. Om hierin een accuraat inzicht te verkrijgen, wordt allereerst gepeild naar ‘de ervaring van (ex-)partners met het zedendelict’. Hier volgt een onderverdeling in vier aspecten: het ontdekkingsproces, de invloed van het (vernemen van het) zedendelict op de relatie, de mogelijke gevolgen op psychosociaal vlak en de daarbij gehanteerde mechanismen van coping. ‘Psychosociaal’ verwijst concreet naar de gevolgen op emotioneel/psychologisch, sociaal en ook economisch vlak. Naast de ervaring met de zedenfeiten zelf, wordt tevens ‘de ervaring van de omgang met formele en informele instanties’ bevraagd. ‘Formele instantie’ duidt zowel op de actoren binnen de strafrechtsbedeling (politie en justitie), als op de professionele psychosociale hulpverlening (hulpverleningscentra en/of zelfstandige therapeuten). Verwijzend naar de geconsulteerde literatuur zouden beide instanties bij de (ex-)partners voor heel wat frustratie zorgen. Contact met lotgenoten, een ‘informele bron’ van steun en/of begeleiding, impliceert

zowel informele bijeenkomsten in zelfhulpgroepen als het opzetten van steungroepen binnen officiële hulpverleningscentra.

Hoofdstuk 2. Methodologie

In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de gehanteerde methodologie. Er wordt hierbij aandacht besteed aan vijf belangrijke componenten. Allereerst wordt de onderzoekstraditie weergegeven, waarin de keuze voor kwalitatief onderzoek wordt gemotiveerd. Daarna volgt een beschrijving van de onderzoekssubjecten, alsook van de gebruikte wervingsprocedure. Vervolgens wordt de dataverzameling en –analyse uitvoerig belicht. Het hoofdstuk eindigt met een toelichting over de kwaliteit van het onderzoek, meer bepaald de betrouwbaarheid en de validiteit.

2.1 Kwalitatief onderzoeksopzet

In deze masterscriptie gaat de keuze uit naar een kwalitatief onderzoeksopzet. De belevingswereld van (ex-)partners van zedenplegers vormt een veeleer onbekend terrein, zowel binnen wetenschappelijke als praktijkgerichte kringen. Deze bijdrage vormt een explorerend kwalitatief onderzoek, waar de noden van de (ex-)partner van een persoon die verdacht wordt van of veroordeeld werd voor een zedendelict op een minderjarig slachtoffer centraal staan. Exploratief onderzoek heeft tot doel het genereren van inzichten op een terrein waar tot nu toe weinig over geweten is (Decorte & Zaitch, 2010). Wanneer men verkennend te werk wil gaan, blijkt kwalitatief onderzoek sterk aangewezen (Decorte & Zaitch, 2010). Flexibele onderzoeksmethoden, kenmerkend voor een kwalitatieve werkwijze, laten bovendien toe dat de onderzoeker in de loop van het onderzoek inspeelt op nieuwe elementen die opduiken (Decorte & Zaitch, 2010).

Daarnaast ligt de keuze voor een kwalitatieve aanpak in het feit dat er sterk wordt gefocust op de gevoelens, ervaring en beleving van de bevroegde personen. Er werd dan ook heel wat aandacht besteed aan de concrete bewoording van elke deelnemer, wat de onderzoeker trachtte te realiseren aan de hand van het weergeven van citaten. Op die manier werd gepoogd om dichterbij de belevingswereld van de respondent te komen, alsook om die van binnenuit te begrijpen (Decorte & Zaitch, 2010). De subjectiviteit en authenticiteit van de menselijke ervaring, twee aspecten die centraal staan in deze studie, vormen tevens de centrale uitgangspunten van kwalitatief onderzoek (Silverman, 2013). Een kwalitatieve werkwijze, meer bepaald in de vorm van diepte-interviews, lijkt hier dus het meest geschikt. Voor dit onderzoek was het echter onmogelijk om de bevraging via *face-to-face* interviews te

organiseren en werd gekozen voor een kwalitatieve gestandaardiseerde vragenlijst met open vragen. Dit komt uitgebreider aan bod in het onderdeel over de dataverzameling (zie pag. 36).

2.2 Onderzoekssubjecten en procedure

Gelet op het verkennende karakter van dit onderzoek, de focus op de beleving en noden van de (ex-)partners en de complexiteit om deze doelgroep te bereiken, werden de inclusiecriteria waaraan de deelnemers dienden te voldoen zo breed mogelijk gehouden. Er werd gebruik gemaakt van een doelgerichte steekproeftrekking, ook wel *purposive sampling* genoemd (Bijleveld, 2013). Een dergelijke doelgerichte steekproef is de enige mogelijkheid om de beleving en noden van (ex-)partners van zedenplegers/verdachten van zedenfeiten, een *hidden population* ('*hidden victims*'), in kaart te brengen.

De doelgroep werd afgebakend tot meerderjarige vrouwelijke partners en ex-partners van *volwassen personen* die worden *beschuldigd* van of werden *veroordeeld* voor *een seksueel misdrijf op een minderjarig slachtoffer*. Een belangrijke voorwaarde is dan ook dat het justitiële apparaat reeds werd ingeschakeld. Het meeste onderzoek omtrent dit thema focust op de rol van de partner bij de re-integratie van de pleger. Het gaat dus meestal om partners of personen die de pleger blijven steunen na de bekendmaking van de feiten (Cahalane et al., 2013). Vanuit dit gegeven lijkt het interessant om ook eens de ex-partners te betrekken en hun ervaring in kaart te brengen. Het sociale stigma zou blijven aanhouden, ook na het verbreken van de relatie en/of na een echtscheiding, zeker wanneer het delict van gewelddadige en/of seksuele aard is (Codd, 1998). Ook is er quasi geen wetenschappelijke literatuur te vinden over (ex-)partners van personen die beschuldigd worden van een dergelijk feit. De weinige literatuur die beschikbaar is, focust zich hoofdzakelijk op (ex-)partners van veroordeelde plegers. Deze studie zal ook aandacht besteden aan de naasten van niet-veroordeelden. Het lijkt bijzonder interessant om te onderzoeken in welke mate er verschillen optreden in de gevolgen voor en de noden van beide groepen.

Daarnaast werd gekozen voor een brede invulling van de aard van het seksuele delict. Zowel intra- als extrafamiliale zedenfeiten, hetzij *hands-on* hetzij *hands-off* (met inbegrip van kinderpornografie), kwamen in aanmerking. Dit laatste is een vanzelfsprekende keuze gelet op de digitalisering en de populariteit van het internet, alsook de gelijktijdige toename van kinderpornografisch materiaal (Cahalane et al., 2013; Mears, Mancini, Gertz & Bratton,

2008). Ook het tijdstip van de onthulling van de feiten werd breed gehouden.⁴ Wat de aard van de relatie met de verdachte/pleger betreft, diende er sprake te zijn van een zekere duurzaamheid. Hiermee wordt bedoeld dat men geruime tijd diende samen te wonen of samengewoond te hebben, al dan niet gehuwd.⁵ De deelnemers dienden daarnaast onder psychologische begeleiding te staan of bij een vertrouwde hulpverlener terecht te kunnen. Op die manier werd getracht om het therapeutisch vangnet van de respondenten te verzekeren. Eveneens dienden zij de Nederlandse taal te beheersen. In totaal hebben veertien respondenten deelgenomen aan het onderzoek. De voornaamste karakteristieken worden nog eens schematisch voorgesteld in tabel 1. Door te variëren op deze karakteristieken werd getracht de nodige variatie tussen de respondenten te bewerkstelligen. Toch is het belangrijk om niet teveel te variëren, aangezien het doel is om de doelgroep zo gedetailleerd mogelijk te beschrijven. Homogeniteit in de steekproef is van belang in het kader van onderzoek op een nog relatief onbekend domein (Decorte & Zaitch, 2010).

Tabel 1. Voornaamste karakteristieken respondenten

Respondent	Relatie tot verdachte/pleger	Verdacht/veroordeeld	Type delict (1)	Type delict (2)
1	Ex-partner	Veroordeeld	Extrafamiliaal	<i>Hands-off</i>
2	Ex-partner	Veroordeeld	Intrafamiliaal	<i>Hands-off</i>
3	Ex-partner	Verdacht	Intrafamiliaal	<i>Hands-on</i>
4	Partner	Verdacht	Extrafamiliaal	<i>Hands-off</i>
5	Partner	Verdacht	Extrafamiliaal	<i>Hands-off</i>
6	Partner	Veroordeeld	Extrafamiliaal	<i>Hands-off</i>
7	Ex-partner	Verdacht	Intrafamiliaal	<i>Hands-on</i>
8	Partner	Veroordeeld	Extrafamiliaal	<i>Hands-off</i>
9	Ex-partner	Veroordeeld	Intrafamiliaal	<i>Hands-on</i>
10	Ex-partner	Veroordeeld	Intrafamiliaal	<i>Hands-on</i>
11	Partner	Verdacht ⁶	Extrafamiliaal	<i>Hands-on</i>
12	Partner	Veroordeeld	Extrafamiliaal	<i>Hands-off</i>
13	Partner	Veroordeeld	Extrafamiliaal	<i>Hands-on</i>
14	Partner	Veroordeeld	Extrafamiliaal	<i>Hands-off</i>

⁴ Het oudste feit vond circa 25 jaar geleden plaats, terwijl het meest recente feit van december 2017 dateert.

⁵ In alle gevallen is er sprake van een lange relatie voorafgaand aan de onthulling van de feiten en/of de scheiding. Twee respondenten hadden hun partner, met wie ze kinderen hebben, reeds verlaten voor de feiten aan het licht kwamen. Eén respondent was 44 jaar gehuwd wanneer het misbruik aan het licht kwam. Bijna alle vrouwen hebben kinderen met hun (ex-)partner.

⁶ Hier werd de aanklacht ondertussen geseponneerd wegens onvoldoende bewijs

Eenmaal de initiële onderzoekspopulatie geïdentificeerd, werd door de onderzoeker een informatiebrief voor potentiële deelnemers opgesteld. Deze brief⁷ bevatte ook het e-mailadres van de onderzoeker en beklemtoonde onder meer het doel en het belang van het onderzoek, alsook het belang van confidentialiteit en anonimiteit. Bovendien werd het *informed consent* of toestemmingsformulier⁸ in de brief opgenomen, zodat potentiële deelnemers de mogelijkheid hadden om dit reeds voorafgaandelijk door te nemen. Vervolgens werden de respondenten op drie verschillende manieren gerekruteerd (via *hulpverlening, lokale politiezones en oproep in een lokale krant*). De doelgroep van de respondenten valt niet zomaar te lokaliseren, aangezien het om een ‘verborgen’ populatie of ‘*hidden victims*’ gaat. Hierdoor was het voor de onderzoeker bijzonder moeilijk om deze populatie op eigen houtje te bereiken. De onderzoeker diende bijgevolg strategische manieren te bedenken om respondenten te werven en was sterk afhankelijk van individuen en/of instanties die als tussenpersoon konden fungeren.

2.3 Dataverzameling

Als eerste werd naar verschillende hulpverleningsinstanties in Vlaanderen een e-mail met informatie over het opzet van de scriptie verstuurd. Daarin werd eveneens de mogelijkheid en bereidheid tot medewerking aan dit onderzoek bevestigd. Na enig opzoekwerk door de onderzoeker werd duidelijk dat er niet zoiets bestaat als één aanspreekpunt, één plaats waar specifiek wordt gewerkt aan de noden van deze doelgroep. Afgezien van I.T.E.R., een centrum voor daderhulp dat zich in tweede instantie ook buigt over ‘familieleden van’, is het niet duidelijk waar deze mensen terecht kunnen. De e-mail kon dus het best naar de diverse CAW’s en CGG’s in Vlaanderen verstuurd worden. De e-mail kwam echter in veel gevallen niet onmiddellijk bij de juiste persoon of instantie terecht, wat reeds illustreert dat ‘steun en/of begeleiding aan naasten van zedenplegers’ (in Vlaanderen) geen vertrouwd of duidelijk afgebakend fenomeen is. Veel van deze instellingen lieten al vlug weten dat zij omwille van tijdsgebrek niet in staat waren om mee te werken en/of dat zij louter in contact staan met de verdachte/pleger en niet met de (ex-)partners. Zij waren dan wel bereid om de brief over te maken aan hun cliënt (de verdachte/pleger), maar er was geen enkele garantie dat die persoon dit ook daadwerkelijk aan zijn (ex-)partner zou overmaken. Wanneer een instelling haar interesse tot medewerking uitte, werd telefonisch of via e-mail contact opgenomen voor verdere afspraken. Enkele keren is de onderzoeker ter plaatse geweest om het onderzoek

⁷ Zie bijlage 1

⁸ Zie bijlage 2

verder toe te lichten. De geraadpleegde hulpverleningsinstanties die bereid waren om mee te werken, worden weergegeven in tabel 2. Enkele hulpverleningscentra waren bovendien bereid om de vragenlijst na te lezen, op eventueel (te) confronterende en/of aanvallende vragen. Bij ‘resultaat’ is te zien welke instellingen respondenten hebben aangeleverd, die ook daadwerkelijk de vragenlijst hebben ingevuld. Het gaat in totaal om acht personen die via de hulpverlening werden bereikt.

Naast het raadplegen van de diverse CAW’s en CGG’s werden een aantal bijkomende wervingsstrategieën gehanteerd. Ten eerste werden enkele advocatenkantoren, alsook zelfstandige therapeuten (psychologen en psychiaters) gecontacteerd. Deze weg bleek echter al vlug een dood spoor. Ten tweede werden de justitiehuizen, alsook een aantal zelfhulpgroepen aangeschreven, maar ook hier werd er geen medewerking verkregen. Ten derde werd overgegaan tot contactname van een aantal lokale politiezones, te beginnen met PZ Arro Ieper. Zij wisten te vertellen dat er eerst een toestemming diende te worden verkregen vanwege het Parket-Generaal van het rechtsgebied waar de politiezone gelokaliseerd is, vooraleer die zone kan beslissen om zijn medewerking te verlenen. De onderzoeker heeft vervolgens een vraag tot toestemming gericht aan zowel het Parket-Generaal van Gent, als aan dat van Antwerpen en Brussel.⁹ De toestemming tot werving en bevraging van respondenten werd door alle drie de Parketten-Generaal verkregen.¹⁰ Eenmaal de toestemming verkregen, werd met iedere geïnteresseerde politiezone binnen de drie rechtsgebieden telefonisch of via e-mail contact opgenomen voor verdere afspraken. Ook hier werd enkele malen ter plaatse gegaan voor verdere duiding. Drie personen die via deze weg werden gecontacteerd, waren bereid tot deelname aan het onderzoek (zie tabel 2). Uiteindelijk hebben slechts twee personen de vragenlijst ingevuld. Eén persoon was niet langer bereid tot deelname, omdat er geen mogelijkheid was tot een *face-to-face* interview.

De lokale politiezones beslisten in samenspraak met de parketten welke dossiers in aanmerking kwamen voor het onderzoek. Ook hulpverleningsinstanties bepaalden in overleg welke cliënten geschikt waren (emotioneel voldoende sterk) om deel te nemen. De onderzoeker gaf vervolgens de opgestelde informatiebrief aan de diverse instanties, die zij fungerend als tussenpersoon overmaakten aan hun cliënten. Dit was ofwel rechtstreeks aan de (ex-)partner, ofwel aan de verdachte/pleger (die de brief dan zelf aan zijn (ex-)partner kon

⁹ Zie bijlage 3

¹⁰ Zie bijlage 4

geven). Er werd eveneens aan de politionele instanties meegedeeld om de informatiebrief enkel over te maken aan (ex-)partners die onder psychologische begeleiding staan en/of steeds bij een vertrouwde hulpverlener terecht kunnen. Op die manier werd getracht om het therapeutisch vangnet van de deelnemers te verzekeren.

Tot slot werd ook een oproep geplaatst in een lokale krant. Daarin werd het onderzoek beknopt toegelicht en werden de contactgegevens van de onderzoeker opgenomen. Negen lezers reageerden op deze oproep, maar uiteindelijk bleken slechts vier personen in aanmerking te komen (o.a. na aftoetsing van de vereiste van ‘psychologische begeleiding’).

Tabel 2. Werving respondenten

	Geraadpleegde instanties	Resultaat
Hulpverlening	CGG De Pont (<i>Mechelen</i>)	
	CAW Noord-West-Vlaanderen (<i>Justitieel Welzijnswerk en GOH Brugge</i>)	2
	CAW Zuid-West-Vlaanderen (<i>HSD & LDSG Kortrijk</i>)	1
	CAW Slachtofferhulp Oost-Brabant	
	CAW Limburg (<i>HSD Hasselt</i>)	
	CGG Kempen ¹¹	5
Lokale politie	Lokale recherche PZ Sint-Niklaas Cel Zeden en Verdwijningen	
	PZ Polder Jeugd en Gezin	
	Lokale recherche PZ Meetjesland	
	PZ Kouter Jeugd en Gezin	
	PZ Gent Zedenrecherche	
	PZ Arro Ieper	
	PZ Grens	1
	Lokale recherche Leuven Team Personen	1
Lokale krant		4

De data in dit onderzoek werden verzameld via een kwalitatieve gestandaardiseerde vragenlijst met open vragen, wat ook wel een ‘schriftelijk interview’ wordt genoemd (Baarda, Teunissen & De Goede, 1997). Aanvankelijk was het de bedoeling om via *face-to-face*

¹¹ Binnen CGG Kempen werd tevens een hulpverlener bevraagd naar de concrete werking en uitbouw van hun partnergroep (een pilootproject). Persoonlijke communicatie met hulpverlener binnen CGG Kempen, 11 mei 2017

interviews te werken, maar met het oog op het welzijn van de respondenten werd hiervan afgeweken. De Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie (SMEC) werd meermaals geraadpleegd en er werd uitvoerig stilgestaan bij de door hen uitgesproken adviezen. Het standpunt van het SMEC betreffende de persoon van de onderzoeker was uiteindelijk doorslaggevend om van strategie te wijzigen. Een ingrijpende verandering inzake de dataverzamelmethode werd doorgevoerd. Er werd namelijk geopteerd voor een schriftelijke vragenlijst in plaats van een *face-to-face* contact. Dit standpunt van het SMEC luidde als volgt: ‘Het is niet evident om dit onderzoek te laten uitvoeren door iemand zonder training in interviewtechnieken en klinische psychologie’. Met het oog op het psychisch welbevinden van de respondenten was deze beslissing zeer belangrijk. Ook wordt deze gedachte ondersteund door internationale literatuur, aangaande het interviewen van mensen over ‘sensitive topics’ (Elmir, Schmied, Jackson & Wilkes, 2011). Daarin wordt gesteld dat sommige respondenten het onthullen van intieme en/of persoonlijke ervaringen via *face-to-face* interviews als te beschamend, pijnlijk en/of vernederend kunnen ervaren. Respondenten zouden zich meer comfortabel voelen bij methodes die geen persoonlijk contact inhouden. Daarnaast zouden respondenten zich (door afscherming van de onderzoeker) anoniemer voelen en bijgevolg gemakkelijker bepaalde antwoorden durven geven, wat het probleem van sociaal wenselijkheid ten goede komt (Bijleveld, 2013). Een eerste bijkomend voordeel is dat een schriftelijk interview makkelijker te organiseren is en dat er op die manier ook meer mensen kunnen worden bereikt (Baarda, Teunissen & De Goede, 1997). Achteraf gebleken is er ook een tweede voordeel aan deze wijze van bevragen gekoppeld. De vragenlijst gaf aan de respondenten namelijk de kans om goed na te denken over hun antwoorden. Het lijkt erop dat zij de vragenlijst als een soort van dagboek hebben gehanteerd, wat resulteerde in zeer rijke en zeer persoonlijke data. Een belangrijk nadeel is dan weer dat er heel wat voorbereiding in kruipt. De vragen liggen van te voren vast en moeten duidelijk en begrijpbaar geformuleerd worden, want eenmaal de deur uit kan er niets meer aan gewijzigd worden (Baarda, Teunissen & De Goede, 1997).

Alle voor- en nadelen in acht genomen en omwille van het gevoelige karakter van het onderwerp, werd dan ook geopteerd om te werken met een schriftelijke of digitale vragenlijst.¹² Er werden 4 varianten van de vragenlijst opgesteld, telkens met kleine wijzigingen naargelang het ging om een partner of ex-partner van een verdachte of

¹² Zie bijlage 5

veroordeelde. Op die manier werden partners bijvoorbeeld niet geconfronteerd met de term ‘ex-partner’, wat zou kunnen suggereren dat men de relatie met de geliefde beter had beëindigd. De vragenlijst werd opgesteld in overeenstemming met de onderzoeksvragen en met bepaalde bevindingen uit de literatuur, die reeds verwerkt werden in de literatuurstudie. Vervolgens werd die via e-mail (opnieuw samen met het *informed consent*, dat ook al bij de informatiebrief zat) aan de respondenten overgemaakt. De respondenten hadden de keuze om de vragenlijst digitaal of schriftelijk in te vullen en vervolgens opnieuw via e-mail of per post aan de onderzoeker te bezorgen. Men kon zoveel schrijven als men zelf wou en men kon dus steeds de antwoordruimte uitbreiden. Wanneer de beleving of ervaring van mensen centraal staat, wordt een schriftelijk interview vaak niet aanzien als een geschikte methode. Veelal zouden de vragen heel kort of zelfs niet beantwoord worden (Baarda, Teunissen & De Goede, 1997). In dit onderzoek viel het echter op dat de respondenten hun uiterste best hebben gedaan om zo volledig mogelijk te antwoorden. De respondenten hadden ook geen opmerkingen over eventuele onduidelijke en/of dubbelzinnige vragen, wanneer daar expliciet naar werd gepeild.

2.4 Data-analyse

De data-analyse aangewend bij dit onderzoek bestaat uit verschillende stappen. Belangrijk hierbij is dat de dataverzameling en –analyse cyclisch-interactief verloopt (Decorte & Zaitch, 2010; Silverman, 2013). Dit wil zeggen dat de dataverzameling en –analyse door elkaar heen lopen en dat nieuwe bevindingen steeds gekoppeld worden aan de reeds beschikbare data (Decorte & Zaitch, 2010). De vragenlijsten werden verwerkt met behulp van het softwareprogramma ‘NVivo’, voor kwalitatieve data-analyse. Bij aanvang van het analyseren werden de gegevens (de antwoorden op de diverse vragen) gelezen, herlezen en geordend, om op die manier vertrouwd te raken met de data. Gegevens werden tijdens dit proces reeds geïnterpreteerd en de eerste verbanden werden automatisch gelegd. Vervolgens werden er op basis van die eerste verbanden initiële codes opgesteld. Dit wordt de fase van het open coderen genoemd (Decorte & Zaitch, 2010). Deze codes werden gegenereerd op basis van de opgenomen thema’s en onderdelen in de vragenlijst, rekening houdend met bijkomende informatie in de antwoorden van de respondenten. Hierdoor vond een enorme datareductie plaats (Decorte & Zaitch, 2010). In een tweede fase, de fase van het axiaal coderen, werden de initiële codes uitgewerkt in patronen, categorieën of (sub)thema’s (Decorte & Zaitch, 2010). Ook vielen sommige codes in de tweede fase weg. De thema’s die ten slotte uit het ganse proces resulteerden, worden nader toegelicht in de resultatensectie.

2.5 Kwaliteit van het onderzoek

Om de kwaliteit van dit onderzoek te waarborgen, diende er rekening te worden gehouden met enkele criteria. In empirisch onderzoek heeft 'kwaliteit' betrekking op 'validiteit' en 'betrouwbaarheid'. Betrouwbaarheid verwijst naar de nauwkeurigheid van een onderzoeksprocedure. Validiteit impliceert de mate waarin wordt onderzocht, wat beoogd werd te onderzoeken (Decorte & Zaitch, 2010).

Als eerste werden enkele methoden aangewend om de betrouwbaarheid te verhogen. Om te beginnen werd een lichte vorm van *peer debriefing* toegepast, namelijk het vragen (en verkrijgen) van feedback aan de promotor van het onderzoek (Decorte & Zaitch, 2010). Een voorbeeld hierbij is de kwalitatieve gestandaardiseerde vragenlijst die werd nagelezen door de promotor (alsook door enkele hulpverleners) op (te) confronterende, aanvallende en/of suggestieve vragen. Er werd bovendien getracht om zo transparant mogelijk te werk te gaan. Alle methodologische keuzes werden nauwkeurig gedocumenteerd, waardoor controle door derden mogelijk wordt (Decorte & Zaitch, 2010). Daarnaast werd beïnvloeding van de onderzoeksresultaten door de onderzoeker vermeden. Dit werd gedaan door gebruik te maken van citaten en bijgevolg zo dicht mogelijk bij de eigen bewoording van de respondent te blijven (Decorte & Zaitch, 2010; Silverman, 2013).

Vervolgens werd gebruik gemaakt van de constant vergelijkende methode, om zo de validiteit van het onderzoek te verhogen (Decorte & Zaitch, 2010). Deze methode impliceert dat er tijdens de data-analyse voortdurend vergeleken wordt. Meer in het bijzonder wordt nieuwe data telkens vergeleken met wat reeds eerder gecodeerd werd. Het nieuwe fragment krijgt dezelfde code toegekend als reeds gecodeerde fragmenten, indien er sprake is van inhoudelijke overeenstemming (Decorte & Zaitch, 2010).

Hoofdstuk 3. Resultatensectie: De (ex-)partner aan het woord

Buiten schijnt voor het eerst weer de zon. De vijver licht op ; er zitten goudvissen, watersalamanders en een kikker in. Ik kijk er wel naar, maar mijn hoofd is te vol om er echt van te genieten. Er is veel gebeurd. Veel te veel op korte tijd. Er zitten nog steeds monsters van gedachten in mijn hoofd. Het was allemaal zo beloftevol begonnen, maar het eindresultaat is een ramp geworden. En ik ben er nog lang niet vanaf.¹³

In het derde hoofdstuk worden de resultaten van het empirisch onderzoek uiteengezet. Allereerst wordt de relatie voor het vernemen van de zedenfeiten kort besproken, waarna het onderdeel over de periode vanaf de onthulling aan bod komt. Dat laatste wordt opgedeeld in onder andere ‘het proces van ontdekking’, ‘invloed van (het vernemen van) het zedendelict op de relatie’ en ‘gevolgen op psychosociaal vlak’. De gevolgen op psychosociaal vlak worden verder opgesplitst in ‘emotioneel/psychologisch’, ‘sociaal’ en ‘economisch’. Ook wordt hierbij telkens nagegaan hoe er door de (ex-)partners met de diverse gevolgen wordt omgegaan (coping). Het hoofdstuk eindigt met een toelichting over de ervaring van de omgang met formele en informele instanties.

3.1 De relatie voor het vernemen van de zedenfeiten

In onderstaande paragrafen wordt getracht een algemeen beeld te schetsen van de omgang tussen het koppel voorafgaand aan het vernemen van het delict door de (ex-)partner. De wijze waarop de vrouwen het samenleven met hun geliefde voorafgaand aan de onthulling percipiëren, vormt hier het uitgangspunt.

Bij de meerderheid van de vrouwen was er sprake van problemen binnen de relatie. Bij vijf vrouwen vertaalden deze problemen zich in moeilijkheden op seksueel vlak. Sommigen halen een gebrek aan lichamelijk contact aan: “Onze seksuele relatie was zo goed als nihil. We leefden als broer en zus.”¹⁴, “Op seksueel vlak verliep onze relatie niet steeds fantastisch!”¹⁵ Anderen spreken over een bizarre seksuele voorkeur bij hun partner, wat duidelijk naar voren komt in

¹³ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁴ Respondent 4 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁵ Respondent 12 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

de volgende twee uitdrukkingen: *“Ik heb hem nooit iets ontzegd, ook al was het soms heel vreemd wat hij wou.”*¹⁶

*(...) al heel snel bleek dat hij speciale seksuele voorkeuren had. Zo had hij een fetisj voor laarzen, latex en leder, en was hij heel onderdanig in onze seksuele relatie (...). Hij sprak mij dan ook regelmatig aan als ‘meesteres’, terwijl ik dat helemaal niet fijn vond om in die rol geduwd te worden.*¹⁷

Daarnaast maken enkele vrouwen melding van onbegrip en een gebrek aan psychische ondersteuning (ook tijdens een moeilijke periode, zoals een ziekte of operatie) vanwege de eigen partner. De vrouwen stellen dat hun partner geen oor had naar hun gevoelens en dat ze zich veelal emotioneel/psychologisch verwaarloosd voelden.

*Ondanks het feit dat ik voor de buitenwereld alles had om gelukkig te zijn: een man, allebei een goede job en geen financiële zorgen, twee gezonde kinderen, ... Maar toch bleef ik emotioneel heel erg op mijn honger zitten. Ik had het gevoel dat mijn man mij niet begreep. Ik kon wel 100 keer uitleggen hoe ik me voelde, maar ik botste telkens tegen een muur.*¹⁸

Een gebrek aan emotionele ondersteuning wordt in een aantal gevallen gekoppeld aan een totaal gebrek aan respect voor de vrouw. Dit kan worden afgeleid uit het volgende voorbeeld, waar de kinderen werden aangewend om de moeder te kwellen: *“Als mijn dochters iets misdaan hadden, moesten ze van mij eventjes naar hun kamer en hij (haar partner) liet ze steeds weer naar beneden komen. Telkens als ze iets extra wilden waarop ik nee zei, zei hij steeds ja.”*¹⁹

Enkele keren was er sprake van psychische mishandeling van de vrouw door haar partner, wat zich onder andere uitte in verbale uitbarstingen. Dit had bij deze vrouwen een laag zelfbeeld tot gevolg.

Het samenleven met hem was onleefbaar. Hij was heel egocentrisch, tiranniek en ik voelde me verbaal en psychisch mishandeld (nooit fysiek) (...). Ik werkte als verkoopster in een

¹⁶ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁷ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁸ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁹ Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

*museumshop, niettegenstaande ik een universitair diploma heb, (...). Ik dacht voor niets meer te deugen.*²⁰

Het ging in dit geval om een zeer destructieve relatie, waarvan de gevolgen lang na de scheiding nog voelbaar waren. Achteraf bekeken vinden enkele vrouwen dat zij sociaal geïsoleerd werden door (te kiezen voor) hun partner: *“Uitgestoten door familie (...). Ik verloor ook mijn werk omdat ik voor hem gekozen had.”*²¹ Daarenboven wordt door sommige vrouwen een gevoel van jarenlange manipulatie aangehaald.

*Ik ben indertijd door m'n partner naar een psychiater gestuurd, omdat hij beweerde dat ik zot was. Hij wou eigenlijk een net rond mij spannen en mij zot laten verklaren, om zijn eigen problemen weg te stoppen. (...) Je hebt dat niet door, want je weet van niet beter.*²²

Fysiek geweld wordt slechts door één vrouw gemeld: *“Hij kon heel agressief overkomen. Ik was heel bang van die man, want hij zou me kunnen vermoord hebben. (...) Soms werd hij zodanig woest en scheurde hij de kleren van m'n lijf.”*²³ Ook alcoholmisbruik door de partner wordt slechts door één vrouw weergegeven. Ondanks alle moeilijkheden en spanningen binnen de relatie, geven enkele vrouwen te kennen dat zij ook mooie herinneringen aan de tijd met hun partner koesteren: *“Nare periodes werden afgewisseld met mooie, hij wist me ook te behagen en blij te maken. Hij had zeker ook een leuke kant die me erg aantrok.”*²⁴, *“Het is niet allemaal kommer en kwel, we hebben ook mooie momenten beleefd en dat veeg je toch niet zomaar weg.”*²⁵

Een drietal vrouwen had, voorafgaand aan de onthulling van de feiten, reeds twijfels over het al dan niet voortzetten van de relatie. Eén van de drie vrouwen durfde de stap uiteindelijk niet te zetten, uit angst om alleen achter te blijven. Ook niet nadat zij had ontdekt dat haar partner was vreemdgegaan.

Het stille verdriet en de angst hadden weer een nest gevonden. (...) Maar een touw doorhakken kon ik niet. Ik was doodsbang voor eenzaamheid, om alleen verder te moeten

²⁰ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

²¹ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

²² Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

²³ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

²⁴ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

²⁵ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

gaan. Dus gaf ik hem nog een kans, zonder voorwaarden. Met andere woorden; ik kneep mijn ogen hard dicht en stopte proppen in mijn oren.²⁶

De tweede vrouw getuigt dat zij al veel eerder de relatie had willen beëindigen, maar zich in die beslissing niet gesteund voelde door haar omgeving.

Ik heb tijdens de 6 jaar voor ons huwelijk enkele keren uit die relatie willen stappen, maar werd telkens onder druk gezet door mijn ouders. Zij vonden hem een goede jongen voor mij, hij studeerde tenslotte ook geneeskunde, kwam uit een gegoede familie, ... Uiteindelijk heb ik me daar dan bij neergelegd, en zijn wij kort na het beëindigen van onze studies getrouwd.²⁷

Na een lange periode van twijfel vond zij alsnog de kracht om te scheiden, wat als een enorme opluchting werd ervaren. Ook de laatste vrouw geeft aan lang getwijfeld te hebben, alvorens de relatie te verbreken. Dit kwam doordat ze zich enerzijds nog aangetrokken voelde tot haar partner en anderzijds ook medelijden met hem had: *“Ik houd het (zijn gedrag) op een narcistische stoornis ten gevolge van vroegkinderlijke verwaarlozing en misbruik in zijn jeugd. Dat maakte dat ik veel kon vergeven, hij kon het niet helpen.”²⁸* Uiteindelijk werd in onderling overleg dan toch beslist om elk apart verder te gaan: *“We hebben in 1995 samen tot de scheiding besloten, omdat we allebei vonden dat het zo niet verder kon. (...) Op het moment van de ontdekking, waren we ongeveer een jaar gescheiden na een relatie van 15 jaar.”²⁹*

Vijf vrouwen maken echter geen enkele melding van spanningen en/of moeilijkheden binnen de relatie voorafgaand aan de onthulling. Zij ervoeren daarentegen hun partner als een steun en houvast in moeilijke tijden: *“Na een zware ziekteperiode van mij, waarin hij me enorm had gesteund, was onze relatie zeer goed.”³⁰* Ook het gevoel van een bijzonder goede verstandhouding met de partner en van een blindelings vertrouwen in elkaar, wordt door een tweetal vrouwen benadrukt.

We konden over alles praten en deelden lief en leed, we zaten op dezelfde golflengte, we voelden ons beiden goed bij en met elkaar (...). Er werd veel gelachen en grapjes gemaakt, we

²⁶ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

²⁷ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

²⁸ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

²⁹ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

³⁰ Respondent 6 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

*bouwden samen aan een gezellige thuis, we bezochten zijn moeder, we deden boodschappen (...). Alles verliep vlotjes.*³¹

*Onze zorgen werden samen gedeeld. Wij vormden een team wat betreft de opvoeding van ons zoontje. Wij hadden een grote gezamenlijke vriendenkring, veel sociaal contact, we oefenden beide dezelfde hobby op wedstrijdniveau uit (...). Ons zoontje was kind aan huis in de vereniging. Ik was een trotse partner, trotse moeder.*³²

Opmerkelijk hierbij is dat louter de partners en ex-partners van plegers van extrafamiliale feiten positieve herinneringen en/of positieve punten van hun partner aanhalen. Partners en ex-partners van verdachten van extrafamiliale feiten en partners en ex-partners van verdachten of plegers van intrafamiliaal misbruik zetten vooral de problematische aspecten van hun relatie in de verf. Wanneer de (ex-)partner reeds veroordeeld werd en/of de feiten lange tijd geleden hebben plaatsgevonden, zou het voor de vrouw mogelijk zijn om de gebeurtenis van op een afstand te benaderen: *“Ik heb nu voldoende afstand om dit als een ‘interessant gegeven’ te zien, iets wat ik heb meegemaakt en verwerkt.”*³³ Door van op een afstand te kijken, zou het mogelijk worden om aandacht te besteden aan de totaliteit van de relatie en om zowel de negatieve als de positieve aspecten in rekening te brengen. Wanneer de feiten nog maar juist werden bekendgemaakt, de (ex-)partner verdacht wordt en dus het strafproces nog volop aan de gang is, zouden vooral woede en emotie de bovenhand nemen in het denken en praten over het gebeurde. Het zou kunnen dat er hierdoor op een meer irrationele en/of emotionele wijze gereageerd wordt en dat de aandacht vooral op de negatieve aspecten van de relatie (en de verdachte) gericht is. Bij intrafamiliaal misbruik lijkt het niet zoveel uit te maken of de persoon reeds werd veroordeeld of niet. De aard van de feiten, misbruik van een eigen kind of een kind uit de familiale context, zou ervoor kunnen zorgen dat louter in negatieve termen over de verdachte/pleger wordt gesproken.

3.2 De periode vanaf het vernemen van de zedenfeiten

3.2.1 Het proces van ontdekking

In dit luik wordt allereerst de wijze waarop de (ex-)partner op de hoogte werd gebracht van de zedenfeiten toegelicht. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de gevoelens, emoties en

³¹ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

³² Respondent 13 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

³³ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

gedachten van de (ex-)partner op het moment van de ontdekking. Tot slot wordt stilgestaan bij de wijze waarop de (ex-)partner op de ontdekking reageert.

3.2.1.1 De wijze van ontdekking

De wijze waarop de vrouwen in kennis werden gesteld van de zedenfeiten is zeer divers. Bij vijf vrouwen kwam de gerechtelijke politie onverwacht aankloppen met een huiszoekingsbevel en in drie van die vijf gevallen eveneens met een bevel tot aanhouding van de verdachte/pleger. De vrouwen werden niet onmiddellijk op de hoogte gebracht van de precieze aanklacht, maar pas later bij het verhoor op het politiebureau. Dit zorgde voor heel wat verwarring en frustratie: *“Ik was die dag volledig verward en razend, omdat ik totaal niet wist wat er gebeurde (...). Het enige dat er mij pas rond 14u (7uur later) werd gezegd, was dat mijn partner een pedofiel was.”*³⁴ Bij twee andere vrouwen kwam de bekentenis van de partner zelf, meestal na een aanklacht van de werkgever (veelal gevolgd door ontslag) wegens het aantreffen van kinderpornografisch materiaal op de computer van het werk. Drie vrouwen ontdekten de feiten dan weer zelf: *“Ik heb meermaals USB-sticks gevonden met bezwarend materiaal.”*³⁵, *“Het was maart, en nog fris buiten. Maar het was niet de kou die mij deed bibberen; het was het filmpje dat ik zag op een cassette van onze camera. Het filmpje gaat over één van de meisjes.”*³⁶

Daarnaast kwam in vier van de vijf gevallen van intrafamiliaal misbruik de onthulling van het slachtoffer: *“Het kleinkind heeft mij dat verteld. Op een dag kwam ze een beetje kwaad naar beneden en zei: ‘Overal waar ik ga, zit opa aan mij te prutsen’.”*³⁷ Eén van de vier vrouwen was op dat moment reeds van haar partner gescheiden: *“Onze oudste zoon vertelde op een avond toen ik de kinderen in bad stopte dat papa wel erg vreemde spelletjes met hen deed, en samen met hen in bad ging (...).”*³⁸ Een onthulling van het slachtoffer aan de (ex-)partner van de pleger zou bij intrafamiliaal misbruik eerder kunnen voorkomen dan bij extrafamiliale zedenfeiten, aangezien het slachtoffer hier deel uitmaakt van de naaste omgeving van de vrouw en die aldus in vertrouwen zou kunnen nemen. Bij extrafamiliale zedenfeiten en/of in geval van kinderpornografie, waar het slachtoffer meestal een onbekende is, ligt dit veel moeilijker.

³⁴ Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

³⁵ Respondent 5 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

³⁶ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

³⁷ Respondent 9 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

³⁸ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

3.2.1.2 *Gevoelens naar aanleiding van de ontdekking*

Bij de meeste vrouwen kwam de ontdekking als een donderslag bij heldere hemel. Verwarring, ongeloof en shock staan dan ook centraal in hun verhalen. Shock kent een aantal lichamelijke (en geestelijke) uitingen, zoals het verstijven van het lichaam en het oncontroleerbaar beginnen trillen, veelal in combinatie met hartkloppingen. Het merendeel van de vrouwen slaagt erin om het overweldigende gevoel dat de ontdekking met zich meebracht te beschrijven: *“Ik was aan de grond genageld, totaal van mijn stuk gebracht, ik stond er bij en ik keek er naar, mijn hart bonsde in mijn keel, ik trilde over mijn hele lijf, mijn hele lichaam was compleet geschokt.”*³⁹, *“Ik wou roepen en brullen, maar het enige dat ik kan, is ongelovig bibberen.”*⁴⁰, *“Ik was eigenlijk half verdoofd, half verlamd.”*⁴¹ Daarenboven stellen vier vrouwen dat de shock des te heftiger was, omwille van de jarenlange relatie voorafgaand aan de onthulling. Eén vrouw was 44 jaar gehuwd met haar partner, toen de feiten aan het licht kwamen.

Slechts één vrouw maakt melding van vreemd gedrag bij haar partner in de aanwezigheid van kinderen, wat zou kunnen wijzen op een voorafgaand vermoeden: *“Hij had soms vreemde trekjes als er kleine kinderen in de buurt waren. Mijn oogkleppen konden daar niet tegenop. Onbewust gingen de antennes weer de lucht in.”*⁴² Een andere vrouw had wel een vaag idee dat er iets niet in orde was, maar kon dat gevoel moeilijk plaatsen: *“Ik heb altijd geweten dat er “iets” niet klopte, noem het vrouwelijke intuïtie. Als ik mijn partner hierover aansprak en mijn ongerustheid uitte, reageerde hij altijd erg prikkelbaar en mondde, een goedbedoeld gesprek, vaak uit in ruzie.”*⁴³

Eén vrouw was door haar partner op de hoogte gebracht van diens seksuele problemen bij de start van hun relatie, maar had vertrouwen in de therapie die hij volgde.

*Toen we elkaar leerden kennen werd ik bijna van in het begin op de hoogte gebracht dat mijn partner te kampen had met seksuele problemen; hij was namelijk in die periode in therapie (...). In die tijd ging ik dan ook mee met mijn partner om beter te begrijpen waar het over ging.*⁴⁴

³⁹ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁴⁰ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

⁴¹ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

⁴² Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

⁴³ Respondent 5 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

⁴⁴ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

De schok was dan ook immens, wanneer bleek dat er sprake was van hervat.

*Hoe kon zoiets gebeuren; had hij dan werkelijk NIETS geleerd van de therapie? Ik voelde me zo slecht, het gepieker en getob kon opnieuw beginnen. We waren terug naar af, wat zeg ik we waren in de afgrond gevallen, dieper kon niet meer. Krabbel maar eens uit die put.*⁴⁵

Verder werden de vrouwen geconfronteerd met een mengeling van uiteenlopende gevoelens en emoties, met een soms tegenstrijdig karakter. Bij de helft ging shock en ongeloof gepaard met hevige gevoelens van woede tegenover hun (ex-)partner: *“Ik gebood me zelf om kalm te blijven, wat heel moeilijk was want ik kookte vanbinnen.”*⁴⁶, *“Hij zat te huilen in de zetel, een pathetisch zicht van een ordinaire pedofiel.”*⁴⁷ Toch spreken enkele vrouwen over een zekere bezorgdheid en ongerustheid ten aanzien van hun (ex-)partner, onmiddellijk na de ontdekking. Ook gevoelens van angst worden enkele keren neergeschreven. Angst voor wat er stond te gebeuren, angst om alles en iedereen te verliezen en angst (in geval van extrafamiliale zedenfeiten) dat ook de eigen kinderen zouden misbruikt zijn.

De aard van het delict resulteerde bij drie vrouwen, telkens gevallen van intrafamiliaal misbruik, in hevige gevoelens van walging: *“Wanneer je er zo ineens mee geconfronteerd wordt, voel je jezelf vuil en vies en afstotelijk. En dat terwijl het niet je eigen daden zijn (...). Ik heb letterlijk de hele tijd overgegeven, toen die zaterdag bij de recherche.”*⁴⁸, *“Ik moest uit het niets gaan walgen, letterlijk gaan walgen van de feiten.”*⁴⁹ Daarnaast voelden een aantal vrouwen zich erg beschaamd, onmiddellijk na het horen van het type feiten. In twee gevallen was er meteen na de onthulling ook sprake van schuldgevoelens. Schaamte- en schuldgevoelens komen uitgebreider aan bod in het onderdeel over de gevolgen op emotioneel/psychologisch vlak. Het voelen van verdriet wordt slechts door twee vrouwen expliciet weergegeven. Het is mogelijk dat het moment van ontdekken, wanneer het gebeurde nog niet goed is doorgedrongen, hiervoor te vroeg is. De ontdekking vormt hoe dan ook een traumatische gebeurtenis die diep ingrijpt in het leven van alle (ex-)partners. Moedeloosheid, uitzichtloosheid en onmacht worden meermaals benadrukt. De vrouwen hadden bovendien het gevoel in één klap al hun vertrouwen en zekerheden te verliezen. Dit komt duidelijk naar

⁴⁵ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁴⁶ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁴⁷ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

⁴⁸ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

⁴⁹ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

voren in volgende uitspraken: *“Dat was de hel. De grond zakte onder mijn voeten weg.”*⁵⁰, *“Het was alsof het plafond naar beneden kwam. Wij weten nu hoe het voelt als de basis zich er in één keer vanonder muist.”*⁵¹, *“Al snel kreeg ik het gevoel geen aarde meer onder mijn voeten te voelen. Ik voelde me wegzakken in een put en vond nergens nog houvast om hieruit te klimmen.”*⁵²

3.2.1.3 Wijze van reageren op de ontdekking

Het merendeel van de vrouwen was diep geschokt, maar wel onmiddellijk in staat om het slachtoffer en/of de aanklacht te geloven: *“Ik geloofde onmiddellijk wat hem ten laste werd gelegd, omdat de puzzelstukken in elkaar vielen.”*⁵³, *“De woorden waarmee hij (het slachtoffer) de handelingen beschreef, en de aard van de handelingen, alarmeerde mij onmiddellijk.”*⁵⁴ Slechts twee vrouwen geloofden manifest in de onschuld van hun partner en meenden dat iemand anders verantwoordelijk was voor het delict: *“Ik wist meteen dat dit niet waar was. Kon me niet voorstellen wie ons zoiets kon aandoen...”*⁵⁵, *“Ik had vertrouwen in het gerecht dat de echte daders wel zou zoeken. Vol vertrouwen dat mijn partner het niet had gedaan.”*⁵⁶ Het gaat hier om een partner van een verdachte en een partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten. Wanneer het gaat om een onbekend slachtoffer zou het voor de vrouwen moeilijker kunnen zijn om de feiten te geloven, ook omdat een rechtstreekse confrontatie met het slachtoffer veelal uitblijft.

Verder zijn er bij de vrouwen diverse manieren vast te stellen in het omgaan met de onthulling van de zedenfeiten. Vijf vrouwen beschrijven dat zij vrij snel na het schokkende nieuws aan hun kinderen dachten, waardoor ze in staat waren om vanuit een soort van ‘moederinstinct’ rationeel te denken en keuzes te maken. Dit was het geval bij één vrouw van een pleger van extrafamiliale feiten: *“Ik was in shock, maar moest functioneren voor de kinderen. Zij waren mijn grootste bezorgdheid.”*⁵⁷ Maar het kwam het sterkst naar voor bij (ex-)partners van verdachten of plegers van intrafamiliaal misbruik. Dit is vrij logisch, want in het laatste geval is het eigen kind of een kind uit de familiale context een direct slachtoffer. Het moet dan ook in veiligheid worden gebracht en de nodige nazorg dient geboden te worden. De vrouwen negeren als het ware hun eigen emotionele noden en plaatsen veelal hun kind(eren)

⁵⁰ Respondent 9 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

⁵¹ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

⁵² Respondent 12 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁵³ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁵⁴ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

⁵⁵ Respondent 11 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

⁵⁶ Respondent 6 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁵⁷ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

op de voorgrond. Dit kan gevolgen hebben voor hun eigen psychisch welzijn: *“De rest van die dag (de dag van de ontdekking) functioneerde ik op automatische piloot. ‘s Avonds toen de kinderen in bed lagen, kwam de slag. Ik zat in een hoek in mijn zetel volledig in foetushouding.”*⁵⁸

Wanneer de vrouwen de feiten zelf hadden vastgesteld of na onthulling van het slachtoffer of de dader, dienden zij een keuze te maken tussen ofwel de hulpverlening, ofwel het inschakelen van de gerechtelijke autoriteiten. In eerste instantie werd door het merendeel van de vrouwen de weg van de hulpverlening gekozen. Dit is zowel het geval bij intra- als bij extrafamiliale zedenfeiten, waarbij aanvankelijk therapie werd voorgesteld door de vrouw aan de verdachte/pleger. De hulpverlening blijkt een minder grote drempel, omdat de gevolgen minder drastisch zijn (voor zowel de verdachte/pleger zelf als voor diens (ex-)partner). Omwille van de zwijgplicht binnen de hulpverlening, worden de feiten (meestal) niet kenbaar gemaakt aan de gerechtelijke autoriteiten, tenzij er sprake is van een gevaarsituatie. In enkele gevallen was er medelijden en/of bezorgdheid ten aanzien van de verdachte/dader aanwezig. Daarenboven werden gevoelens van liefde door een aantal vrouwen aangehaald. Dit zou eveneens de keuze voor de hulpverlening, de minst drastische weg, kunnen verklaren. Meerdere vrouwen lichtten eerst hun huisarts in, waarna meestal een doorverwijzing naar het VK volgde.

*Ik voelde mij in het begin heel gestresseerd door de keuze die ik moest maken: ofwel via de zorgverlening (VK), ofwel via de politie en de juridische weg. (...) Omdat ik mijn ex-man nog een tweede kans wilde geven, heb ik in eerste instantie voor de zorgverlening gekozen. Op dat ogenblik had ik nog hoop dat alles nog goed zou komen.*⁵⁹

*(...) ik ben hem eigenlijk blijven steunen en aanmoedigen om de therapie ten gronde te doen – omwille van de kinderen vooral, maar toch ook uit mededogen en vanuit een vage hoop dat het misschien nog goed kon komen met hem. Ik had het gevoel dat ik – op één of andere manier – hem nog een beetje graag zag. Dat was verwarrend.*⁶⁰

In enkele gevallen ging het om een rationele keuze, waarbij de voor- en nadelen werden afgewogen. Eén vrouw had reeds ervaring met het strafrechtstelsel. Zij benadrukt het gegeven dat men binnen het strafrechtelijk apparaat op basis van tastbare bewijzen werkt en

⁵⁸ Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

⁵⁹ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

⁶⁰ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

dus niet beslist op louter emotionele gronden. Bij intrafamiliaal misbruik is het vaak woord tegen woord, terwijl bij extrafamiliale (*hands-off*) feiten, en meer in het bijzonder bij kinderpornografie, er veelal tastbaar bewijs kan worden aangetroffen. Er was bij die vrouw (een geval van intrafamiliaal misbruik) dan ook een zekere angst aanwezig dat het opstarten van een (dure) strafrechtelijke procedure uiteindelijk zou leiden tot het vrijuit gaan van de beklaagde, waarbij het kind op bepaalde tijdstippen verplicht naar de vader zou moeten. Ook werd gevreesd dat zij tenslotte zelf voor alle gerechtskosten zou moeten instaan.

Ik was me er direct van bewust dat als ik de politie zou verwittigen, dat de kans erin zat dat mijn ex ging ontkennen en dat mijn dochter ging zwijgen. Er was geen penetratie geweest, dus er waren ook geen tastbare bewijzen. Later zou hij dan de echtscheiding kunnen aanvragen, waardoor de kat bij de melk zat.⁶¹

Uiteindelijk werd in al deze gevallen alsnog overgeschakeld op de gerechtelijke autoriteiten. In twee gevallen was er sprake van recidive, waarna de vrouwen de kracht vonden om via juridische weg stappen te ondernemen. Bij hervaal waren de vrouwen vastberaden, maar het bleef een bijzonder moeilijke stap en een confronterende ervaring: *“Aangifte doen tegen mijn ex-man was misschien één van de moeilijkste dingen die ik ooit heb moeten doen.”⁶²* Elders werd omwille van een acute gevaarsituatie door de hulpverleningsinstantie zelf melding gemaakt bij de procureur des Konings. De gerechtelijke autoriteiten werden slechts één keer (bij intrafamiliaal misbruik) onmiddellijk geraadpleegd, zonder eerst via de hulpverlening te gaan. Dit gebeurde door het slachtoffer zelf.

Niet alle vrouwen waren echter in staat om de feiten aan iemand prijs te geven, laat staan een bevoegde instantie in te schakelen. Bekendmaking heeft veelal grote gevolgen op emotioneel, maar ook op financieel vlak. Enkele vrouwen waren financieel (maar ook emotioneel en/of sociaal) afhankelijk van hun partner, wat de vereiste zelfstandigheid voor het nemen van een dergelijke beslissing in de weg staat: *“Ik kon geen kant op, want op eigen benen staan vraagt veel lef en durf. Die had ik toen niet. We waren ook zo ingesteld dat de poort van de hoeve dicht ging, haar duistere geheimen erbij insluitend.”⁶³* Ook schaamte- en schuldgevoelens speelden hierbij een belangrijke rol. Dit was het geval bij de vrouw die reeds bij aanvang van de relatie op de

⁶¹ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

⁶² Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

⁶³ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

hoogte werd gebracht van de seksuele problemen van haar partner. Zij voelde zich erg beschaamd en medeplichtig en durfde uit angst voor de gevolgen niemand inlichten.

En dan ben ik in de FOUT gegaan door alles voor mezelf te houden ik was beschaamd over wat mijn man allemaal uitspookte om dat aan iemand te vertellen want ik was reeds van in het prille begin op de hoogte dus ik zweeg tegen iedereen.⁶⁴

3.2.2 Invloed van (het vernemen van) het zedendelict op de relatie

In wat volgt staat de invloed van (het vernemen van) de zedenfeiten op de relatie centraal. Meer specifiek werd de mate van contact na het vernemen van de zedenfeiten, alsook hoe dit contact er dan concreet uit ziet, onderzocht. Er kan sprake zijn van het verbreken van alle contact, maar evengoed van het voortzetten van de relatie zoals voorheen. Tot slot wordt aandacht besteed aan de gevoelens van de vrouwen bij dit eventuele contact.

De vrouwen kunnen worden ingedeeld in drie groepen. Allereerst zijn er degenen die reeds voor de onthulling van de feiten hun partner hadden verlaten, omwille van relationele problemen. Het gaat hier om twee van de veertien respondenten: een ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten en een ex-partner van een verdachte van intrafamiliaal misbruik. Sinds de ontdekking werd tussen de ex-partners louter nog noodzakelijke informatie in functie van de kinderen uitgewisseld. Deze contacten worden omschreven als zakelijk, kort en to the point. Eén van de twee vrouwen voelde nog liefde voor haar ex-partner. Beide vrouwen wensten hun ex-partner een tweede kans te geven en bijgevolg het contact tussen hem en de kinderen te herstellen: *“Nadat ik me had verzekerd dat hij voor de kinderen geen gevaar vormde, heb ik eerst bezoek onder mijn toezicht en nadien terug de gewone bezoeksregeling toegestaan.”⁶⁵*, *“Na een jaar begeleiding door het VK en psychotherapie (voor hem) hebben we het contact tussen hem en de kinderen stilaan weer opgebouwd: eerst via Skype, dan een halve dag, en uiteindelijk weer volledige weekends.”⁶⁶* Uiteindelijk werd zo goed als alle contact met de ex-partner verbroken of verliep de communicatie via een derde partij. Dit had in beide gevallen een andere reden. In het geval van de extrafamiliale zedenfeiten werd communicatie met de ex-partner overbodig wanneer de kinderen de volwassenheid hadden bereikt: *“Ik had een andere relatie en een nieuw leven en zodra de meisjes volwassen waren heb ik hem min of meer ‘gewist’.”⁶⁷* Bij het intrafamiliaal misbruik was er daarentegen sprake van recidive, wanneer

⁶⁴ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁶⁵ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁶⁶ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

⁶⁷ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

het contact tussen de verdachte en diens kinderen juist was hersteld. De vrouw in kwestie weigert sindsdien alle rechtstreekse communicatie met haar ex-partner.

*Op dat moment is voor mij de deur definitief dichtgegaan. Ik ben dan te rade gegaan bij een advocate, en sindsdien verloopt alle communicatie via haar. Ik weiger hem zelf nog te bellen, sms'en, mailen, of wat dan ook. Na al wat hij onze kinderen heeft aangedaan, kan ik dat niet meer...*⁶⁸

De vrouwen die omwille van de zedenfeiten beslisten om hun relatie te verbreken, vormen de tweede groep. Het gaat hier om vier van de veertien respondenten, telkens gevallen van intrafamiliaal misbruik. Eén van de vier vrouwen was razend en voelde zich diep bedrogen, waardoor zij zo vlug mogelijk de relatie met haar partner (officieel) wou beëindigen. Zij vroeg niet alleen een wettelijke scheiding aan, maar ondernam ook stappen om het huwelijk kerkelijk te laten ontbinden. Pas wanneer dit volledig voltrokken was, had zij het gevoel dat alle banden tussen hen verbroken waren en was er sprake van een gevoel van opluchting. In de overige drie gevallen was het onmogelijk om onmiddellijk na het vernemen van de feiten de partner te verlaten, wegens een emotionele, sociale (sociaal geïsoleerd van familie en vrienden) en/of financiële afhankelijkheid. Het was moeilijk om na een lange relatie onmiddellijk van elkaar los te komen. Voornamelijk de financiële component kwam duidelijk naar voor. Enkele keren had de vrouw altijd ingestaan voor de opvoeding van de kinderen en bijgevolg geen carrière opgebouwd. In tegenstelling tot haar partner, die veelal een goede job had en voldoende geld verdiende.

*Ik had aanvankelijk voor mezelf beslist om bij die man te blijven, weliswaar gescheiden te leven in huis, want stel dat je uit elkaar gaat, dan brengt dat emotioneel en financieel heel wat gevolgen bij voor de kinderen. Wie ben ik, om m'n kinderen emotioneel in de knoop te steken en ook in armoede te gaan leven.*⁶⁹

Het samenblijven leidde veelal tot opgekropte woede en frustratie bij de vrouwen, alsook tot heel wat spanningen binnen het gezin: *“Hij ging lustig door met dreigen, schelden, roepen en tieren. (...) De stille haat begon te groeien. De kinderen trokken zich terug. De jongste kwam niet meer naar huis.”*⁷⁰ Verder bracht het organiseren van het gezinsleven heel wat stress met zich mee.

⁶⁸ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

⁶⁹ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

⁷⁰ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

Bij intrafamiliaal misbruik zag de vrouw er op toe dat het slachtoffer op geen enkel moment alleen was met de verdachte/pleger en was er bovendien een voortdurende controle van alle activiteiten van de partner: *“Ik controleerde zijn kilometerstand, zijn bankrekening, zijn telefoon... Die man werd door mij als het ware op de voet gevolgd. Ik belde hem op verschillende tijdstippen op zijn werk, om te horen of hij al dan niet daar was.”*⁷¹

Uiteindelijk vonden deze vrouwen, omwille van verschillende redenen, alsnog de kracht om afstand te nemen van hun partner en die vervolgens te verlaten. Eén vrouw was bang om van schuldig verzuim beticht te worden, indien zou blijken dat haar partner nog slachtoffers had gemaakt. Bij de tweede vrouw was er sprake van hervatting van de dader. In het laatste geval volgde er een bekendmaking door het slachtoffer zelf (de dochter van de vrouw) aan de gerechtelijke autoriteiten, waarna de vrouw zich burgerlijke partij stelde en brak met haar man.

*Het is moeilijk loskomen van een negatieve relatie. (...) Ik heb de stap wel gezet; ik heb een huis waar hij geen zitplaats meer heeft. Ik leef voor mijn kinderen. (...) Het onder ogen zien is genoeg om héél veel gevoelens kapot te maken, en dit voor altijd.*⁷²

Van zodra de relatie is beëindigd, wordt er een verschil in communicatie tussen de vier vrouwen en hun ex-partner waargenomen. In één geval, waar de ex-partner reeds veroordeeld werd, is er sprake van een contactverbod en is er bijgevolg geen enkele vorm van communicatie meer. In een ander geval, waar de gerechtelijke procedure nog steeds lopende is, verloopt alle communicatie onrechtstreeks via de advocaat. Eén vrouw heeft, ondanks het verbreken van de liefdesrelatie, nog steeds vriendschappelijke betrekkingen met haar ex-partner. Zij is echter wel van mening dat haar ex-partner niet langer belangrijk is voor haar: *“Ik voel niet veel meer bij ons contact, we komen gewoon nog goed overeen, vriendschappelijk... Ik mis hem niet, voor mij moet hij niet meer bestaan. Ik vind niet dat hij een tweede kans verdient.”*⁷³ Een fysieke afwezigheid van de ex-partner betekent niet automatisch een afwezigheid in gedachten. De vrouwen hebben het vaak moeilijk, zelfs geruime tijd na de scheiding, om niet meer aan de ex-partner te denken: *“Hij zit nog in me. Ik hoop dat de therapie een gom is, waarmee ik hem helemaal kan wegwissen, maar dat is een heel traag proces.”*⁷⁴

⁷¹ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

⁷² Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

⁷³ Respondent 9 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

⁷⁴ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

Als laatste zijn er de vrouwen die de relatie met hun partner verder zetten en blijven geloven in een gezamenlijke toekomst. Het gaat hier om acht van de veertien respondenten, telkens gevallen van extrafamiliale zedenfeiten (zowel *hands-off*, als *hands-on*). Alle acht steunen zij hun partner onvoorwaardelijk, maar er is een verschil in hoe zij tegen de feiten (en/of aanklacht) aankijken. Eén vrouw is nog altijd niet helemaal op de hoogte van de precieze toedracht van de feiten. Haar man werd veroordeeld voor een extrafamiliaal zedendelict, maar hijzelf blijft ontkennen: *“Wij zijn nog steeds getrouwd. Al begint het gemis van de waarheid steeds harder door te wegen.”*⁷⁵ Een andere vrouw ontkent de feiten en is van mening dat de aanklacht gebaseerd is op pure nonsens, dat iemand haar gezin wil treffen. Daarentegen gaf één van de vrouwen expliciet aan, dat de daden van haar partner zeer zware strafbare feiten betreffen. Zij probeerde dit ook duidelijk te maken aan haar man, maar ondervond moeilijkheden om hem dit te laten inzien. Dit had een verlies van vertrouwen, alsook heel wat spanningen binnen de relatie tot gevolg: *“Ik raakte totaal gefrustreerd (...). We waren beiden down (...). We leefden elk op onze wolk van frustraties; onze relatie had nog maar eens een dieptepunt bereikt.”*⁷⁶ Een gebroken vertrouwensband komt eveneens bij andere partners sterk naar voor. De relatie is niet meer zoals voorheen. Dit uit zich vooral op lichamelijk of seksueel vlak: *“Ons lichamelijk contact is heel miniem. Zelfs een hand vastnemen is moeilijk voor mij.”*⁷⁷

*Het gebroken vertrouwen blijft toch steeds aanwezig en dit maakt het voor mij soms moeilijk. Ik weet niet of ik hem ooit nog voor 100% kan vertrouwen. Hij heeft tenslotte jarenlang een leugen geleefd. Deze vertrouwensbreuk maakt voor mij seksueel contact moeilijk.*⁷⁸

Naast een bepaalde afhankelijkheid (op emotioneel, sociaal en/of financieel vlak), wordt ook ‘liefde’ weergegeven als reden om de relatie verder te zetten. Dit komt bij twee vrouwen sterk tot uiting: *“We hebben samen iets opgebouwd (...). We werken beiden nog steeds aan onze relatie; hopelijk vinden we elkaar terug en kunnen we verder met ons leven. En ja ik ZIE MIJN MAN NOG GRAAG...”*⁷⁹

⁷⁵ Respondent 6 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁷⁶ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁷⁷ Respondent 14 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁷⁸ Respondent 12 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁷⁹ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

*Ik heb gekozen om mijn man te steunen en aan zijn zijde te blijven staan. Ook mede voor en door de kinderen. Maar ook zeker omdat ondanks deze verschrikkelijke feiten, ik hem toch graag zie. Mijn man is meer dan deze feiten alleen.*⁸⁰

Meerdere vrouwen zijn daarenboven samen met hun partner betrokken in ‘koppeltherapie’, om zijn gedachten, gevoelens en gedrag beter te kunnen begrijpen en zo de relatie nog een kans te geven. Bij de meeste koppels wordt er thuis echter niet over de feiten gesproken, veelal op aandringen van de verdachte/pleger, terwijl daar bij de vrouwen wel behoefte aan is: *“Wij praten over alles, behalve over de feiten.”*⁸¹, *“We kunnen meestal op een normale manier met elkaar omgaan, maar communicatie over de feiten blijft moeilijk voor mijn partner. Hoewel ik dit wel bespreekbaar wil maken, blijft hij dit onderwerp uit de weg gaan.”*⁸², *“Communiceren gaat goed over alles, behalve over de feiten. Hij praat niet over zijn gevoelens, terwijl ik wel alles zeg over mezelf en mijn gevoelens, maar daar krijg ik weinig reactie op.”*⁸³

Op basis van bovenstaande bevindingen, kan er worden besloten dat vrouwen van verdachten of plegers van intrafamiliaal misbruik meer geneigd zijn om hun partner te verlaten, dan vrouwen van verdachten of plegers van extrafamiliale zedenfeiten. Evenwel gebeurt het verbreken van de relatie meestal niet onmiddellijk, omwille van een zekere afhankelijkheidsrelatie op emotioneel/psychologisch, sociaal en/of financieel vlak.

3.2.3 Gevolgen op psychosociaal vlak

In onderstaande paragrafen gaat aandacht uit naar mogelijke veranderingen in het dagelijkse leven naar aanleiding van de gebeurtenis. Meer in het bijzonder wordt dieper ingegaan op de gevolgen op psychosociaal vlak. Ook wordt nagegaan hoe er met de ervaren gevolgen wordt omgegaan en welke handelingen en/of middelen worden aangewend om de gebeurtenis een plaats te geven in het eigen leven (*coping*).

3.2.3.1 Emotioneel/psychologisch

A) Gevolgen

Allereerst komen schaamte- en/of schuldgevoelens bij meerdere vrouwen duidelijk naar voor. Enkele keren worden beide gevoelens tegelijk aangehaald: *“Ik was zo beschaamd tegenover mijn zoon en schoondochter en ik had ook een sterk schuldgevoel. Tegenover haar reageer ik nu anders*

⁸⁰ Respondent 12 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁸¹ Respondent 4 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

⁸² Respondent 5 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

⁸³ Respondent 14 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

*dan tegenover mijn andere kleinkinderen. Ik durf haar bijna niet meer aanraken.*⁸⁴ Bij één vrouw is het schuldgevoel zo sterk aanwezig, dat zij zichzelf medeplichtig acht aan de feiten: *“Ik gaf een deel van mezelf de schuld, ik had vroeger moeten reageren misschien was het dan niet zover gekomen, ik denk dat ik bang was voor de gevolgen ik voelde me medeplichtig en beschaamd (...).”*⁸⁵ Een viertal vrouwen maakt uitsluitend melding van schuldgevoelens: *“Wat ik hen had aangedaan door met die man in zee te gaan. Mijn oudste zei ooit ‘Sommige mensen zouden beter geen kinderen krijgen’. Ze was toen 12 en het ging over haar vader.”*⁸⁶, *“Het enige wat ik wou, was een warm en veilig nest voor de kinderen. (...) Tot op heden ben ik kwaad op mezelf dat ik toen blijkbaar oogkleppen ophad.”*⁸⁷, *“Godverdomme, ik heb zo mijn zoon in de gaten gehouden, omdat ik zelf misbruikt geweest ben door mijn broer, maar ik heb nooit aan mijn vent gedacht.”*⁸⁸ Eén vrouw meent daarentegen absoluut geen schuldgevoelens te hebben, maar wel een sterk schaamtegevoel.

Daarnaast voelt het merendeel van de vrouwen zich diep bedrogen, belogen en vernederd door hun (ex-)partner. Het gaat om een vorm van bedrog, die voor alle vrouwen onbegrijpelijk is. Bovendien zijn dit meestal gevoelens die tijdens een therapie sessie naar boven komen en worden geuit: *“mishandeld, misbruikt, geïntimideerd, geterroriseerd, gecompromitteerd, uitgelachen, ontwaard. Ik word mottig als ik eraan denk. (dit gaat over de totaliteit van onze relatie, maar de gebeurtenis heeft dit gevoel wel verergerd, denk ik).”*⁸⁹, *“Ik voel mij ECHT bedrogen, tot in het kleinste celletje. Hoe is het mogelijk dat ik op die man verliefd ben kunnen worden.”*⁹⁰ In één geval gaat dit samen met het gevoel als vrouw gefaald te hebben: *“Vernedering (...) het gevoel hebben dat je als vrouw gefaald hebt. Dat je niet goed genoeg bent voor je partner, dat je niet voldeed op lichamelijk en seksueel vlak.”*⁹¹ Dit zou kunnen wijzen op een laag zelfbeeld bij de vrouw in kwestie.

De overmatige stress, angst en onverwerkte gevoelens zorgen bij meerdere vrouwen voor een aftakeling van het lichaam, met diverse psychosomatische klachten tot gevolg. Enerzijds is er sprake van geestelijke en/of lichamelijke uitputting, die het uitoefenen van dagdagelijkse

⁸⁴ Respondent 9 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

⁸⁵ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁸⁶ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁸⁷ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

⁸⁸ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

⁸⁹ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁹⁰ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

⁹¹ Respondent 5 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

activiteiten kan belemmeren: *“Ik ondervind moeilijkheden bij huishoudelijke taken, bv. kuisen. Mijn kracht is volledig weg, ik kan zelfs geen emmer water meer naar boven dragen.”*⁹²

*Ik voelde me zo slap als een vod, lichamelijk en geestelijk was ik een wrak. (...) Moest er mij iemand in die periode een duw gegeven hebben, ... ik viel als een pudding in elkaar en kwam niet meer recht. Ik was MOE...MOE...en nog eens MOE...uitgeput, daar ging mijn energie voor de zoveelste keer naar nul... hoe lang nog!!*⁹³

Ook andere lichamelijke klachten, zoals slaapproblemen, spanningshoofdpijn en buikpijn worden meermaals aangehaald: *“Het gebonk in mijn hoofd kon opnieuw beginnen.”*⁹⁴, *“Slapen was de hel, urenlang piekeren, wakker liggen... Als gevolg heb ik ook al weken vreselijke hoofdpijn. Dr. zei gisteren dat het spanningshoofdpijn is.”*⁹⁵ Eén vrouw maakt melding van zeer ernstige lichamelijke ongemakken als gevolg van overmatige stress. Het gaat hierbij enerzijds om een totale uitval van het zenuwstelsel: *“Ik kon een paar uur zelfs mijn GSM niet meer dragen, dat was gewoon al te zwaar.”*⁹⁶ Anderzijds zouden haar bijnieren door stress geen cortisol meer produceren, waardoor zij steeds bij de minste prikkeling last heeft van huiduitslag.

Twee vrouwen geven te kennen voortdurend, bij de minste aanleiding, in huilen uit te barsten: *“Ik hilde voor het allerminste, mijn ogen stonden dik en gezwollen van het huilen. Ik was heel emotioneel bij alles en nog wat: TV (nieuws, liedjes, een aflevering van thuis, ...).”*⁹⁷ In tegenstelling tot de overige twee, benadrukt één vrouw lange tijd geen enkele traan te hebben gelaten: *“Ik kon niet wenen; het heeft lange tijd geduurd voor dat ik dat weer kon.”*⁹⁸ Ongeveer de helft van de vrouwen geeft aan depressieve gedachten en gevoelens te ervaren. In één geval was er sprake van een verplichte ziekenhuisopname. Drie personen spreken daarenboven expliciet van suïcidale gedachten: *“Toen mijn man in detentie zat en ik op bezoek was geweest op de terugrit heb ik meermaals gedacht om tegen een boom te rijden om van alles verlost te zijn.”*⁹⁹ Eén daarvan ondernam daadwerkelijk een zelfmoordpoging: *“En toen wou ik eruit. Uit het leven, simpelweg niets meer zijn. Het mislukte ; hij vond me, net op tijd. (...) ik was nog een trede naar beneden gevallen*

⁹² Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

⁹³ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁹⁴ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁹⁵ Respondent 11 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

⁹⁶ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

⁹⁷ Respondent 11 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

⁹⁸ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

⁹⁹ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

; zelfs “niets” zijn, kon ik niet.”¹⁰⁰ De kinderen vormen vaak de enige drijfveer om door te gaan met het leven: “Mijn dochters zijn me méér waard dan mezelf. Dat zal altijd zo blijven.”¹⁰¹, “Ik dacht steeds aan mijn kinderen en daar trok ik me terug aan op. Als ze de kinderen hadden geplaatst in een instelling of ander gezin had ik wel mijn leven ontnomen.”¹⁰²

Meer dan de helft van de vrouwen spreekt over angst. Angst omwille van diverse redenen. Allereerst heerst er een angst door de komst van de politie die bij meerdere vrouwen een diepe indruk naliet: “Ik had ook veel last van angst door die onverwachte inval, ik was enorm bang dat ze me ook gingen komen halen.”¹⁰³ Daarnaast wordt er door de vrouwen die hun relatie voortzetten, gevreesd voor hervat: “Ik vertrouw hem totaal niet en dit is wel zwaar om mee te leven.”¹⁰⁴ Verder wordt gesproken van een diepe angst voor de reactie van de omgeving, alsook voor de toekomst van de kinderen, vooral op relationeel vlak.

*Als mijn 2 zonen een relatie hebben, zal dat ter sprake komen. En eerlijk gezegd, stel dat ik een dochter of zoon heb die een partner heeft waarvan de vader zo’n pedofiel is, zou ik mijn zoon of dochter daar ook niet makkelijk aan toevertrouwen.*¹⁰⁵

Tot slot is er bij twee vrouwen sprake van een PTSS, een posttraumatische stressstoornis: “Zowel psychologe als huisarts concludeerden bij mij PTSS (post traumatisch stress syndroom).”¹⁰⁶ Dit wordt niet alleen door de vrouw zelf aangegeven, maar wordt eveneens herhaaldelijk opgemerkt door de onderzoeker tijdens de analyse. In het verhaal van de vrouw is het hoofdkenmerk van een PTSS, namelijk ‘herbeleving’, meermaals terug te vinden. Een voorbeeld hiervan: “Als ik nu op TV een politie zie met een rode band rond zijn arm, krijg ik het heel benauwd.”¹⁰⁷ Ook een tweede vrouw geeft aan te kampen met het posttraumatisch stress-syndroom. Zij haalt hierbij een voorbeeld uit haar beroepsleven aan.

Er is nu op mijn werk een zaak met een advocaat en er moeten nog maar berichten van die advocaat binnenkomen en ik begin al paraplu te slaan, terwijl het gewoon om iets materieels

¹⁰⁰ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁰¹ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁰² Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁰³ Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁰⁴ Respondent 14 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁰⁵ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁰⁶ Respondent 11 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁰⁷ Respondent 11 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

gaat. (...) Die feiten waarover het gaat, dateren van in de periode waarin het zo moeilijk was voor mij.¹⁰⁸

B) Wijze van omgaan (coping)

De vrouwen hanteren zo goed als allemaal een combinatie van diverse copingstrategieën. Vaak is er bij één en dezelfde vrouw zowel sprake van een emotiegerichte aanpak, als van een actieve probleemgerichte strategie, afhankelijk van de fase waarin ze zich bevindt. Vermijdingsgedrag is een voorbeeld van emotiegerichte coping en wordt bij meerdere vrouwen waargenomen, vooral in de eerste fase na de onthulling. Het gaat hierbij enerzijds om het stilzwijgen van de feiten en/of het verbergen van de ware gevoelens: *“Ik toonde in het begin niets naar de buitenwereld toe, zelfs niet aan mijn beste vriendin. Het enige wat de mensen zagen aan mij was een sterke vrouw maar van binnen was ik volledig gebroken.”*¹⁰⁹ Anderzijds is er sprake van het mijden van contact met anderen (zich hullen in isolement), uit angst voor vervelende vragen en/of uit schaamte: *“Ik zorgde voor zo weinig mogelijk contact met anderen (bv. op het werk: Ik ging niet naar de koffiepauze met collega’s, ik bleef alleen. Ik ging niet samen eten met collega’s, ik bleef alleen,...”*¹¹⁰, *“Ik kroop meer en meer in mijn schulp, verreed zoveel mogelijk personen rondom mij. Ik leefde op mijn eiland. Ik sleepte mij voort van dag tot dag.”*¹¹¹, *“Ik wou niet naar een psycholoog, ik deed niets anders dan wenen. Ik heb me geïsoleerd van de buitenwereld, zeker 4 maanden. (...) De eerste keer dat ik buiten kwam, had ik een kap aan om mezelf weg te stoppen.”*¹¹², *“Vrienden heb je niet meer. (...) je durft die mensen niet onder ogen komen. Je gaat niet meer naar je vrienden, maar blijft thuis.”*¹¹³ In een aantal gevallen wordt het isolement aangehouden, terwijl het merendeel in een later stadium op zoek gaat naar enige vorm van steun.

Daarnaast zou het leiden van een druk sociaal en/of professioneel leven en het uitoefenen van een voldoening biedende job helpen in het omgaan met de gebeurtenis. Dit wordt door twee vrouwen aangehaald, waarvan de één een eigen zaak heeft uitgebouwd en de andere een job in de zorgverlening behartigt. Zes vrouwen, zowel in geval van intra- als extrafamiliale zedenfeiten, beweren kracht te putten uit de zorg voor hun kinderen: *“De kinderen, daar gaat het om, daarvoor moet ik leven, ze hebben me nodig.”*¹¹⁴, *“De enige constante is mijn vechtlust: van bij het begin heb ik gezworen dat ik mijn kinderen zou beschermen, en die vastberadenheid is nooit*

¹⁰⁸ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁰⁹ Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹¹⁰ Respondent 11 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

¹¹¹ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹¹² Respondent 9 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹¹³ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹¹⁴ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

verdwenen.”¹¹⁵ Deze manieren van coping kunnen eveneens gezien worden als een soort van vermijdings- of vluchtgedrag, een manier om aan de gebeurtenis (en de gevolgen) te ontsnappen.

Ook het gebruik van verdovende middelen kan als een emotiegerichte copingstrategie worden beschouwd. Zes vrouwen geven aan hun toevlucht te hebben gezocht tot medicatie. Meestal werd dit na een aantal maanden gedeeltelijk of volledig afgebouwd: *“Ik ben de hele periode ondersteund geweest door een psycholoog en medicatie.”*¹¹⁶, *“Ik heb een periode gehad dat ik toevlucht zocht tot verdovende middelen (zware pijnstillers).”*¹¹⁷, *“Ik ben ingestort. Ik leefde de eerste maanden op slaap- en kalmeringspillen. Later is dit anti-depressiva geworden, waar ik nu wel vanaf ben.”*¹¹⁸ Eén vrouw meent daarentegen nog steeds ‘relaxmedicijnen’ te nemen, om met haar slapeloosheid te kunnen omgaan. Een andere vrouw zou naar alcohol en cannabis grijpen, telkens wanneer zij het moeilijk heeft. Slechts één vrouw uit expliciet haar bezwaren tegen het gebruik van enige vorm van medicatie. Naast de inname van verdovende en/of hallucinerende middelen, meent één vrouw troost te vinden in ‘snoepen’. Door herhaaldelijke emotionele eetbuien kampt zij met overgewicht.

Verder zouden het beoefenen van sport en/of spiritualiteit, alsook slapen en huilen kunnen leiden tot een afname van stressklachten. Terwijl twee vrouwen wijzen op het beoefenen van sport als uitlaatklep, geeft een andere vrouw te kennen dat zij kracht haalt uit slapen. Slaap zou kunnen aanzien worden als een soort *fast forward* knop, om de tijd die op dat moment te traag gaat, vooruit te spoelen. Het lijkt een mechanisme om stressvolle situaties, waarover men geen controle heeft, het hoofd te bieden. Bovendien is voor die laatste vrouw religie en/of spiritualiteit een bron van kracht. Zij zou naar eigen zeggen kracht halen uit haar overleden kind. Een derde vrouw geeft aan dat huilen, het letterlijk laten vloeien van tranen, haar helpt in het omgaan met de gebeurtenis: *“Ik heb heel veel geweend, liters en liters. Dat was verwerken voor mij.”*¹¹⁹ Het huilen zou een gevoel van opluchting teweeg kunnen brengen.

Anderzijds is er bij heel wat vrouwen sprake van probleemgerichte coping. Allereerst kan hierbij gedacht worden aan het zoeken van ondersteuning binnen de eigen sociale omgeving.

¹¹⁵ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹¹⁶ Respondent 6 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹¹⁷ Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹¹⁸ Respondent 14 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹¹⁹ Respondent 9 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

Slechts vijf van de veertien vrouwen zoekt actief naar steun bij familie en/of vrienden. Meestal wordt slechts een selecte groep van familieleden en/of vrienden op de hoogte gebracht. In een aantal gevallen gaat het om een beste vriend(in): *“Ik deed niets meer. Mijn vriendin heeft mij terug naar buiten gesleurd, om eens te gaan wandelen. (...) Ze bleef bij me zitten. We houden elkaar recht, we helpen elkaar.”*¹²⁰, *“Mijn beste vriendin trok mij steeds weer omhoog, daar haalde ik heel wat kracht uit.”*¹²¹ Soms gaat het om een familielid: hetzij een zus, hetzij een ouder(s), hetzij een zoon, hetzij een combinatie van deze steunfiguren. Enkele zeldzame keren wordt steun gezocht (en verkregen) bij de schoolomgeving van de kinderen, bij enkele goede collega's of de werkgever en/of bij een goede buur. Twee vrouwen zoeken steun bij een nieuwe liefde: *“Ik heb twee jaar geleden uiteindelijk de stap kunnen zetten voor een nieuwe relatie, iemand die heel begripvol is en me enorm steunt”*¹²², *“Ik heb in de eerste plaats heel veel steun aan mijn nieuwe partner. Een fantastische man, die mij met één blik begrijpt.”*¹²³

Naast het zoeken van steun in de informele omgeving, wordt door meerdere vrouwen aangeklopt bij de professionele hulpverlening. Doorgaans kunnen de vrouwen, wegens lange wachttijden, niet onmiddellijk terecht bij een zelfstandige therapeut (psycholoog/psychiater) en/of hulpverleningsinstantie. Vaak duurt het weken of zelfs maanden vooraleer (ex-)partners hun eerste afspraak hebben. Zeven van de veertien vrouwen lichtten dan ook zo goed als onmiddellijk na het vernemen van de feiten hun huisarts in. Deze vorm van eerstelijns hulp is laagdrempelig, biedt een luisterend oor en kan regelmatig geraadpleegd worden. Verder zorgt het beroepsgeheim van de huisarts ervoor dat deze vrouwen hun verhaal durven vertellen. Elf van de veertien vrouwen hebben uiteindelijk zelf de stap naar professionele hulpverlening gezet. In zes van de elf gevallen werd een zelfstandige therapeut (psycholoog/psychiater) geraadpleegd, wat in drie gevallen werd gecombineerd met een contactname van een hulpverleningsinstantie (hetzij een CAW, hetzij een CGG, hetzij een VK). De overige vijf vrouwen gingen uitsluitend ten rade bij een CGG¹²⁴, waar er werd gestart met koppeltherapie en met de participatie aan een partnergroep. Eén vrouw consulteerde daarenboven een osteopaat om haar spanningshoofdpijn (een psychosomatische klacht) aan te pakken. Enkele vrouwen maken melding van het soort therapie dat voor hen effectief blijkt en hen op weg helpt in hun dagelijkse leven. In twee gevallen wordt gesproken van EMDR-therapie, wat wordt ingezet om een traumatische gebeurtenis te verwerken. Een andere vrouw hecht

¹²⁰ Respondent 9 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹²¹ Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹²² Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹²³ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹²⁴ Deelname aan een partnergroep binnen CGG Kempen (pilotproject)

daarentegen veel belang aan een alternatieve behandelingswijze, meer bepaald de Tomatis-luistertherapie. Deze methode zou o.a. worden ingezet bij stress, angst, slaapstoornissen en depressie en is gebaseerd op een gefilterde moederstem, gecombineerd met gefilterde klassieke muziek van bv. Mozart.

De drie vrouwen die niet actief op zoek gingen naar professionele steun en/of begeleiding, zijn onrechtstreeks alsnog bij de hulpverlening terechtgekomen. Hetzij na een gedwongen opname naar aanleiding van een zelfmoordpoging, hetzij na contactname door een justitieassistent en/of justitieel welzijnswerk in het kader van het strafproces en/of de veroordeling van de (ex-)partner.

3.2.3.2 Sociaal

A) Gevolgen

Allereerst wordt in kaart gebracht in welke mate de vrouwen hun familie en/of vrienden over de feiten durven inlichten. Het merendeel van de vrouwen heeft niemand of slechts één of enkele personen (een selecte groep) op de hoogte gebracht: *“Ik durfde er ook niet goed over praten, slechts enkele dichte familieleden en goede vrienden wisten hiervan.”*¹²⁵, *“Wat mij tegenhoudt om iedereen in te lichten, zijn de roddels, de stigmatisering, alsook de hoop dat onze kinderen hier nooit zullen achter komen...”*¹²⁶ Eén vrouw heeft de werkelijke reden van de afwezigheid van haar man verzwegen, om haar naaste omgeving te sparen: *“Ik heb moeten liegen (zover is het al gekomen dat je tegen je eigen moeder moet liegen) (...). We hebben haar verteld dat mijn man in Finland was voor zijn werk (...).”*¹²⁷ Slechts één vrouw heeft onmiddellijk na het vernemen van de feiten iedereen in haar directe omgeving ingelicht: *“Dit was te groot om toegedekt te houden en omwille van de impact op de kinderen vroeg ik overal steun waar het relevant was.”*¹²⁸

De vrouwen lopen dus veelal rond met een geheim, dat ze aan zo goed als niemand durven en/of kunnen prijsgeven, uit angst voor de gevolgen. Sommige vrouwen hebben schrik dat mensen niet zullen begrijpen waarom ze de relatie met hun partner niet verbreken. Soms voelen ze nog liefde voor die persoon, maar meestal is het omwille van een zekere afhankelijkheid (op emotioneel, sociaal en/of financieel vlak) onmogelijk om de relatie (onmiddellijk) te beëindigen: *“Buitenstaanders gaan allemaal op een andere manier oordelen. Het*

¹²⁵ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹²⁶ Respondent 5 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

¹²⁷ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹²⁸ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

*feit dat ik daarbij gebleven ben, zou zeker afkeurend zijn.*¹²⁹ Eén vrouw, die reeds bij het begin van de relatie op de hoogte was van de seksuele problemen van haar man, voelt zich schuldig en heeft schrik dat haar omgeving dit schuldgevoel alleen maar zal bestendigen: *“Wie zou mij ooit kunnen begrijpen; ik was immers van in het begin van onze relatie op de hoogte; leg dat maar eens uit aan iemand die er niet midden in zit. Ze zouden me voor GEK verklaren.”*¹³⁰ Het is dan ook niet verwonderlijk dat heel wat vrouwen met hevige gevoelens van eenzaamheid te maken krijgen: *“Ik kon en wilde er met niemand over praten, (...) ik voelde me zo ALLEEN...zo ALLEEN...”*¹³¹, *“Mijn hart wilde het van de daken roepen, mijn verstand zei dat ik beter kon zwijgen (dus dat deed ik dan maar).”*¹³², *“Familie was voor mij steeds een leuk vooruitzicht. Samenkomen beangstigt me nu.”*¹³³ Eén vrouw koppelt echter ook een positief aspect aan het voor zichzelf houden van het zedendelict. Zij kan namelijk hierdoor bij haar vrienden even aan de realiteit ontsnappen.

*Ik heb een uitgebreide vriendenkring, maar niemand van hen is op de hoogte van de feiten. Soms is het moeilijk om de schijn op te houden, maar anderzijds is het ook een opluchting om er niet steeds aan te moeten denken.*¹³⁴

Ook ten aanzien van de verdachte/pleger worden gevoelens van eenzaamheid weergegeven. Enerzijds treedt er soms gemis op door fysieke afwezigheid van de (ex-)partner (omwille van een scheiding en/of detentie). Dit komt sterker tot uiting wanneer er sprake is van een jarenlange relatie voorafgaand aan de onthulling. Twee mensen werden na een huwelijk van 44 jaar plots van elkaar gescheiden: *“Ik voelde me moedeloos. (...) Het alleen wonen raak je nooit gewoon.”*¹³⁵ Anderzijds kan men eveneens eenzaamheid ervaren, wanneer men ervoor kiest om de verdachte/pleger niet (onmiddellijk) te verlaten. Doordat de partner vaak geen gehoor geeft aan de gedachten en/of gevoelens van de vrouw, zou men van elkaar vervreemden: *“(...) al onze gesprekken vielen stil. De stille haat begon te groeien. (...). Je blijft altijd alleen achter, zelfs al blijf je bij zo iemand.”*¹³⁶

¹²⁹ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹³⁰ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹³¹ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹³² Respondent 11 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

¹³³ Respondent 12 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹³⁴ Respondent 5 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

¹³⁵ Respondent 9 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹³⁶ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

Slechts drie vrouwen geven te kennen dat er niets veranderd is in de omgang met familie en/of vrienden: *“Niemand heeft me laten vallen of scheef bekeken. Sommige mensen waren geshockeerd, maar ik heb overal de steun gekregen die ik vroeg.”*¹³⁷ Eén van die drie vrouwen werd vanaf haar tweede levensjaar in een instelling geplaatst wegens zware verwaarlozing. Zij heeft dus nooit enige steun van haar familie ondervonden, maar ziet haar vrienden als haar echte familie: *“Mijn vrienden blijven mij steunen en kennen mij heel goed.”*¹³⁸ De meerderheid van de vrouwen ervaart echter wel bepaalde veranderingen in de omgang met familie en/of vrienden. Die veranderingen kunnen verschillende gradaties aannemen, gaande van het niet langer welkom zijn tot het vervagen en/of verbreken van alle contact tot zelfs beschuldigingen van medeplichtigheid: *“De omgang is wel stroever nu. Ge merkt dat de band gebroken is geweest. Het zal niet meer worden zoals vroeger (...).”*¹³⁹, *“Ik voel wel dat ik er niet meer zo hard bij hoor als vroeger. Het voelt anders.”*¹⁴⁰, *“Ik heb een aantal vrienden verloren. Sommige mensen hebben nog altijd hun vragen bij mij. Sommige koppels (vrienden) bekijken mij raar en vermijden me, heb ik de indruk.”*¹⁴¹, *“Verleden jaar was er het huwelijksfeest van mijn neef; ik ben daar alleen naar toe geweest, wat heb ik mij er verloren gevoeld; nu zie en hoor ik maar weinig over hen.”*¹⁴², *“Diegene die op de hoogte zijn reageren meestal met onbegrip. Het zijn ook diegene die via sociale media en dergelijke alle contact verbroken hebben.”*¹⁴³, *“Ik werd beticht van medeplichtigheid door mijn schoondochter...”*¹⁴⁴ De verhouding met familie en/of vrienden kan daarentegen ook in positieve zin wijzigen. Twee vrouwen spreken over een sterkere band met hun familie en/of vrienden, naar aanleiding van de feiten: *“Er is niets veranderd, behalve misschien dat sommigen me meer nabij werden door me te steunen. Vooral mijn ouders, zus en beste vriendin.”*¹⁴⁵, *“De band met mijn familie en goede vriendin is sterker geworden, en ik weet nu ook wie mijn echte vrienden zijn.”*¹⁴⁶

Verder wordt door verscheidene vrouwen een zekere weerstand waargenomen bij familie, vrienden en/of anderen uit de dichte omgeving, om over de feiten (en/of over de gevolgen voor de vrouw in kwestie) te spreken. Dit zou kunnen wijzen op een zeker onvermogen bij de mens om stil te staan bij feiten die als te pijnlijk worden ervaren: *“Soms denk ik dat mensen niet*

¹³⁷ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹³⁸ Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹³⁹ Respondent 14 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁴⁰ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁴¹ Respondent 9 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁴² Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁴³ Respondent 13 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁴⁴ Respondent 9 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁴⁵ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁴⁶ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

goed weten hoe ze moeten reageren op mijn verdriet en angsten. En omdat ze niet goed weten wat ze moeten zeggen, blijven ze dan maar weg...¹⁴⁷, “ Ook veel collega’s die zeggen je vlakaf: ik moet daar niets over weten, ik vind dat te erg, ik kan dat niet aan.”¹⁴⁸, ”De vrienden die blijven weg, want: ‘ze is daar weer met miserie’.”¹⁴⁹ Als gevolg hiervan hebben heel wat vrouwen schrik om aan te kloppen bij familie en/of vrienden voor een luisterend oor, voor steun en/of advies. Ze denken dat mensen zich volledig zullen distantiëren, omwille van de voortdurende confrontatie met de feiten: “Wat ook meespeelt bij mij is dat ik niet een vriendin wil zijn die alleen maar over haar miserie komt spreken. Ik heb toch wat schrik dat mensen mij op een afstand gaan houden eens ze weten wat ik allemaal heb doorgemaakt.”¹⁵⁰, “In het begin kon ik er over praten, nu is het oud nieuws. (...) Nu begin ik mezelf een haperende grammofoonplaat te voelen, dus nu zwijg ik.”¹⁵¹

Bovendien wordt er heel vaak door de omgeving met een beschuldigende vinger naar de vrouw gewezen. Zo worden er verwijten geuit voor het aangaan van een relatie met de verdachte/pleger en voor het niet voldoende beschermen van de kinderen. De vrouw wordt daarenboven als zeer naïef beschouwd: “Ik heb al uitspraken te horen gekregen, zoals: ‘Waarom heb je het zover laten komen?’, ‘Het kan toch niet dat je dit niet wist!’, ‘Je had veel strenger moeten zijn!’.”¹⁵², “Mijn vader zegt nu nog steeds: ‘Je had beter uit je doppen moeten kijken, vooraleer je daarmee trouwde... Ik wist wel dat er iets niet klopte enzovoort.’”¹⁵³ Deze veroordelende houding komt extra tot uiting wanneer de vrouw heeft beslist om bij haar partner te blijven en dus de relatie voort te zetten: “Het eerste wat velen mij vroegen was wanneer ga je scheiden, je zult toch niet samen blijven? Op zo’n moment kon ik dat missen als kiespijn want hoe leg je uit dat je je man nog GRAAG ZIET...”¹⁵⁴, “Je merkt dat men zich zorgen maakt. Vooral over de kinderen... Hierdoor geeft men mij het gevoel dat het fout was om bij mijn partner te blijven. Nooit worden er positieve woorden gezegd naar mij toe.”¹⁵⁵ Dergelijke uitspraken komen bij de vrouwen in kwestie bijzonder hard aan en vergroten het schuldgevoel dat reeds aanwezig is.

Bijna de helft van de vrouwen heeft het gevoel een etiket opgeplakt te krijgen vanwege familie en/of vrienden, omwille van hun associatie met de verdachte of pleger. Dit stigma komt niet altijd voort vanuit een beschuldigende houding, maar kan evengoed vanuit een

¹⁴⁷ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁴⁸ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁴⁹ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁵⁰ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁵¹ Respondent 6 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁵² Respondent 5 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁵³ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁵⁴ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁵⁵ Respondent 5 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

gevoel van medelijden worden geïnitieerd. Eén vrouw wil niet aangesproken worden als ‘slachtoffer’. Ze plaatst vooral zichzelf als moeder centraal en wil sterk zijn voor haar kinderen. Ze wil niet dat familie en/of vrienden anders gaan doen en haar ‘betuttelen’ omwille van de gebeurtenis: *“Ik zou ons geen ‘slachtoffers’ noemen. Hij heeft ons niet moedwillig iets aangedaan en het is niet fijn om een slachtoffer te zijn. Soms voelde ik me de ‘sukkel’ van de familie, dat is ook niet fijn.”*¹⁵⁶ In een aantal gevallen wordt er geen etiket opgeplakt door familie en/of vrienden, maar worden de vrouwen gestigmatiseerd door de ruimere maatschappelijke context waarin ze zich begeven: *“Soms zie je dat mensen zich omdraaien, een andere straat inslaan of je gewoon vermijden. Ik heb me nooit onveilig gevoeld of eraan gedacht te verhuizen.”*¹⁵⁷, *“Bij familie en vrienden heb ik geen gevoel dat er een bepaald etiket opgeplakt is bij mij. Maar door mensen die mij niet zo goed kennen wel en dat maakt me boos.”*¹⁵⁸ De ruimere omgeving (buurt, collega’s, school, kennissen, verenigingen en de samenleving in zijn geheel) reageert vaak zeer afwijzend ten aanzien van de (ex-)partner van de verdachte of pleger: *“Als je in zo’n onverwachte situatie terecht komt, schrik je van de maatschappij. Nergens kon ik terecht met mijn vragen (...).”*¹⁵⁹ De man was veelal een sociaal type, in diverse verenigingen betrokken en bijgevolg door heel wat mensen erg geliefd. Dit zorgt ervoor dat het ongeloof bij anderen soms zeer groot is, wat kan leiden tot een situatie waarbij de omgeving de vrouw niet onmiddellijk gelooft.

*De laatste jaren was hij zeer actief in een muziekgroepje, hij werd daar als kookvader aangenomen, was daar zeer geliefd. Geen enkele persoon gelooft dat hij die feiten gepleegd heeft. Dat is ook zo iets: het ongeloof bij een ander dat voor jezelf zo treffend is.*¹⁶⁰

Meerdere malen is er sprake van geroddel en vernederende opmerkingen richting de vrouwen. Dit doet zich enerzijds voor in de buurt waar men woont: *“Er gingen hier allerlei roddels rond in het dorp, die niet waar waren (bv. dat mijn man in een bosje zou zitten met een jongentje). Hij heeft enkel aan zijn eigen kleinkind gezeten, hij heeft nooit andere kinderen aangeraakt.”*¹⁶¹ Maar ook op de werkvloer krijgen enkele vrouwen af te rekenen met commentaren van collega’s: *“Hoe kan ze leven met zo’n pervert, hoe kan ze blijven wonen onder een dak, dan grapjes maken over de filmpjes op de computer (...) geroddel... Ik ben gelukkig op brugpensioen kunnen gaan, want het putte me toch wel uit.”*¹⁶² In twee gevallen gaat het veel verder en kan er gesproken worden van openlijke

¹⁵⁶ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁵⁷ Respondent 9 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁵⁸ Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁵⁹ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁶⁰ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁶¹ Respondent 9 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁶² Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

pesterijen, vandalisme en zelfs van poging tot moord. Niet zelden wordt dit bevorderd door mediaberichtgeving.

Ikzelf ben lastig gevallen door journalisten en die hebben leugens in de kranten geschreven, doordat ik weigerde een gesprek te hebben met hen. Ze zeiden me dat als ik niet wou spreken, ze er zelf een verhaal zouden rond maken en dat deden ze ook. Ik was daar heel boos om, want mijn ex-partner werd beschermd tegen de pers. Op een dag hoorde ik iemand de banden van mijn brommer platstekken.¹⁶³

Na de detentie werden we bestookt met fruit tegen onze garage poort. Er werd aan de deur gebeld met de mededeling dat we weggepest zouden worden (...). We werden bijna van de weg gereden door een van onze burens. Toen ik in de voortuin aan het werken was kwam er een kleuter van een jaar of zes met zijn fietsje tot bij mij om te vragen of mijn man vuile foto's op onze computer had (...). Met zowat als gevolg dat haast niemand ons nog bekijkt, op enkele uitzonderingen na, en dan nog wordt er eerst rondgekeken of er anderen in de buurt zijn; indien er wel anderen zijn, wordt er niets gezegd en draaien de hoofden zich in de andere richting.¹⁶⁴

Tot slot uiten verschillende vrouwen, omwille van de gebeurtenis, hun wantrouwen ten aanzien van de buitenwereld en hun verlies van vertrouwen in de medemens. Dit zorgt voor moeilijkheden in het aangaan van nieuwe relaties: *“Ik ben niet gemaakt om alleen te zijn, maar aan de andere kant denk ik dat ik liever alleen blijf. Ik ben het beu om altijd achterdochtig te moeten zijn.”¹⁶⁵, “Ik vertrouw niemand meer, nog meer dan vroeger.”¹⁶⁶, “Ik ben veel meer op mijn hoede, ik wens zo weinig mogelijk nieuwe mensen te leren kennen want als ze het ooit te weten komen, wat dan, alle pijn weer opnieuw... neen laat maar.”¹⁶⁷*

B) Wijze van omgaan (coping)

Om met de gevolgen op sociaal vlak om te gaan, worden heel diverse manieren van coping gehanteerd. Allereerst wordt ook hier bij vele (ex-)partners vermijdingsgedrag waargenomen. Heel wat vrouwen schuwen sociaal contact, om vervelende vragen en/of opmerkingen te vermijden of uit angst om de feiten te verklappen: *“Ik laat zeer weinig vriendjes van de kinderen op bezoek komen.”¹⁶⁸, “Ik ben veel meer op mijn hoede, ik wens zo weinig mogelijk nieuwe mensen te*

¹⁶³ Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁶⁴ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁶⁵ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁶⁶ Respondent 6 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁶⁷ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁶⁸ Respondent 6 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

leren kennen”¹⁶⁹, “Een avondje op stap gaan met een beetje alcohol durf ik niet meer. Ik ben bang dat ik mijn mond voorbij praat en zo iedereen weet wat mijn man heeft gedaan. Het zorgeloos zijn is voorbij!”¹⁷⁰ Eén vrouw trachtte de schuine blikken en vernederende opmerkingen van buurtbewoners en kennissen te ontvluchten: “Een aantal maanden ben ik toch naar een andere stad of gemeente mijn boodschappen gaan doen, zodat ik niemand onder ogen zou komen om geen verdere uitleg te hoeven geven.”¹⁷¹ Wel wordt hierbij vermeld, dat het haar ondertussen nog maar weinig kan schelen, dat zij een ‘olifantenvel’ heeft gekregen en probeert te berusten in het gebeurde. De passieve copingstrategie ‘berusten’ komt ook voor bij een tweede vrouw: “Vaak laat ik de dingen voor wat ze zijn, omdat het zinloos is. In discussie gaan vergt zeer veel energie, zeker bij mensen die niet verder willen kijken dan hun neus lang is.”¹⁷² Eén vrouw maakt gebruik van zwarte humor, een intrapersonlijke copingstrategie, om haar werkelijke emoties te verbergen en met de gevolgen op sociaal vlak om te gaan: “Ik deed dat vroeger ook al als kind. Ik verberg heel veel achter een lach.”¹⁷³ Ook dit kan beschouwd worden als een bepaalde vlucht- en/of vermijdingsstrategie.

Sommige vrouwen proberen daarentegen zelf contact te maken met vrienden en familieleden of engageren zich in diverse verenigingen om op die manier onder de mensen te komen en hun gedachten te verzetten: “Ik doe aan vrijwilligerswerk in het rusthuis, ik zit in een aantal verenigingen (waaronder een muziekorganisatie) en de vrijdagavond ga ik op stap met vriendinnen.”¹⁷⁴ Daarnaast putten enkele vrouwen kracht uit bepaalde familieleden en/of vrienden, van wie er wel (reeds van bij het begin) ondersteuning verkregen wordt: “Het meeste en het beste kon ik bij mijn zus uithuilen en praten en ik kon er mijn hart luchten.”¹⁷⁵, “Ik vind de meeste steun bij mijn zoon, nog steeds.”¹⁷⁶, “Mijn beste vriendin heeft mij van bij het begin gesteund, en ik ben ondertussen meter geworden van haar derde kindje. Dat is heel belangrijk voor mij, om te voelen dat ik er nog bij hoor (...).”¹⁷⁷

¹⁶⁹ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁷⁰ Respondent 12 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁷¹ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁷² Respondent 5 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁷³ Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁷⁴ Respondent 9 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁷⁵ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁷⁶ Respondent 9 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁷⁷ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

3.2.3.3 Economisch

A) Gevolgen

De gevolgen op economisch vlak worden opgesplitst in enerzijds financiële gevolgen en anderzijds eventuele problemen in het beroepsleven. Zo goed als alle vrouwen maken melding van financiële moeilijkheden ten gevolge van de gebeurtenis: *“Economisch was het een zwarte periode.”*¹⁷⁸ Vooral de periode vanaf het strafproces wordt als een hel ervaren. De voornaamste kosten die door de vrouwen worden opgelijst, zijn therapiekosten (hetzij voor de vrouw zelf, hetzij voor haar kinderen en/of partner) en gerechtskosten. Onder gerechtskosten kunnen verschillende zaken worden begrepen. Het kan hier gaan om de kosten voor een advocaat, het betalen van een schadevergoeding aan het slachtoffer, alsook om de kosten in het kader van een echtscheidingsprocedure. In enkele gevallen wordt er daarenboven melding gemaakt van kosten voor huisartsbezoeken, alsook van een ziekenhuiskost (in geval van een opname van de vrouw). Wanneer een persoon in hechtenis zit, ontvangt die geen loon of uitkering. Dit heeft gevolgen voor zijn/haar naasten.

Daarnaast staan heel wat vrouwen, in geval van detentie van de partner en/of na het verbreken van de relatie, alleen in voor de opvoeding van hun kind(eren). Zij hebben het vaak heel erg moeilijk, omdat zij hun kinderen niet meer hetzelfde als vroeger (voor de financiële problemen) kunnen bieden: *“Ik vind het heel erg dat mijn kinderen moeten gaan werken om kleren of schoenen te kopen, of om hun sportabonnement te betalen. Dat is niet mijn manier van opvoeden...”*¹⁷⁹, *“Ik kon op het einde van de maand zelfs geen nieuwe schoenen kopen voor mijn kinderen.”*¹⁸⁰

Het merendeel van de vrouwen ervaart in hun beroepsleven geen moeilijkheden. De meesten halen aan hun persoonlijke problemen voldoende te kunnen scheiden van hun werkleven. Eén vrouw meent hiervoor over een grote mentale veerkracht te beschikken. Sommige vrouwen zien hun werk als een toevluchtsoord, een plaats waar ze even kunnen ontsnappen aan de realiteit. Bij een viertal vrouwen kwam echter de uitvoering van het werk in het gedrang. Concentratieproblemen en hevige mentale uitputting zouden hier aan de basis liggen: *“Als ik*

¹⁷⁸ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁷⁹ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁸⁰ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

alleen zit en ik moet me concentreren, dan gebeurt het vaak dat er dingen in mijn hoofd spoken. (...). Als ik actief betrokken word door collega's, bv. in een vergadering, heb ik daar minder last van."¹⁸¹

Ik kon mijn werk niet optimaal uitvoeren. Ik liep er als een zombie bij. Normaal werk ik thuis 's avonds ook heel veel voor mijn werk en nu ging dat plots niet meer. Ik was 's avonds leeg, kapot, had geen energie meer."¹⁸²

Twee van de vier vrouwen werden arbeidsongeschikt verklaard. Bij de ene vrouw was dit voor een periode van ongeveer drie maanden, bij de andere vrouw ongeveer één jaar. Hiermee ging uiteraard loonverlies gepaard: *"Werk was een drijfkracht, maar vanwege sociale job op deze moment niet haalbaar.*"¹⁸³

B) Wijze van omgaan (coping)

Alle (ex-)partners die met economische problemen geconfronteerd worden, gaan actief op zoek naar oplossingen en hanteren bijgevolg een actieve probleemgerichte copingstrategie. Meerdere vrouwen gingen actief op zoek naar een (bijkomende) job en/of gingen meer uren werken in hun huidige dienstbetrekking: *"Ik werk heel hard en heb meer dan 2 jaar 3 deeltijdse jobs gecombineerd, om te kunnen rondkomen (...). Als ik gezond mag blijven, en mag blijven werken, dan zal het mij wel lukken.*"¹⁸⁴ Zij deden dit enerzijds om in te staan voor de opvoeding van hun kinderen en/of anderzijds om te kunnen loskomen van hun partner. Bepaalde vrouwen hadden het bijzonder moeilijk, door altijd ingestaan te hebben voor de opvoeding van de kinderen en bijgevolg geen carrière te hebben opgebouwd. Voor één vrouw was het echter onmogelijk om op zoek te gaan naar vast werk, aangezien de kinderen niet in staat waren om alleen thuis te blijven en opvang geen optie was. Hun angst was te groot.

In een aantal gevallen was de verdachte/pleger niet in staat om alimentatie te betalen en had de vrouw een te laag inkomen om alleen de zorg voor de kinderen op te nemen. Enkele van deze vrouwen hebben de stap gezet naar het OCMW, wat voor enige verlichting kon zorgen. Eén persoon heeft woonbegeleiding CAW geraadpleegd voor materiële en financiële

¹⁸¹ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁸² Respondent 11 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁸³ Respondent 13 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁸⁴ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

ondersteuning. Meer in het bijzonder gaat het hier om begeleiding voor de kinderen, voedselbank en televestiaire¹⁸⁵.

3.2.3.4 Invloed van de gevolgen afhankelijk van de fase

Er zijn geen opvallende verschillen op te merken in de gevolgen (zowel op emotioneel/psychologisch, sociaal en/of economisch vlak) voor (ex-)partners van verdachten en (ex-)partners van personen die reeds werden veroordeeld. Ook tussen intra- en extrafamiliale zedenfeiten blijkt er op dit vlak weinig verschil. Wel zouden de gevolgen vaak heftiger worden ervaren, wanneer het strafproces nog volop aan de gang is. De vrouwen worden hier voortdurend opnieuw geconfronteerd met de gebeurtenis, alsook met de verdachte zelf en hebben de feiten op die manier nog geen plaats kunnen geven. De voortdurende confrontatie bezorgt enkele vrouwen stress en hartkloppingen.

Die periode heeft (nog steeds trouwens) een grote impact op mij gehad, met heel veel uiteenlopende emoties. Soms gaat het een periode goed, als ik er niet veel aan denk, maar als ik terug naar de rechtbank moet, dan voel ik de stress weer stijgen, slaap ik slechter, ...¹⁸⁶

Dit wordt eveneens duidelijk wanneer de hulpvraag van de vrouwen in beschouwing wordt genomen, wat in volgende paragrafen aan bod komt. De nood aan steun en begeleiding was bij alle vrouwen het grootst in de beginfase, de fase van de ontdekking en/of wanneer het strafrechtstelsel in werking trad. Evenwel zou de psychologische *distress* lang na de ontdekking aanwezig blijven. De gebeurtenis heeft het leven van de vrouwen getekend, of het nu gaat om intra- of extrafamiliale zedenfeiten. Dit wordt door enkele vrouwen neergeschreven.

Ik kruip heel traag uit de put die hij gegraven heeft. Ik heb nog steeds het gevoel van levend begraven te zijn. Er is iets achter gebleven en doodgegaan tijdens dit laatste proces van verwerking. (...). Er kan niets uitgewist worden. Elk beeld dat je kwijt wil, staat in kopie op je harde schijf.¹⁸⁷

¹⁸⁵ Materiële hulp in de vorm van kledij, speelgoed en huishoudelijk materiaal, geraadpleegd op <http://www.cawnoordwestvlaanderen.be/televestiaire>

¹⁸⁶ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁸⁷ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

De feiten staan niet meer op de voorgrond en beheersen mijn leven niet meer. Dit wil echter niet zeggen dat “het gevoel” er niet meer is. Soms steekt dit nog de kop op tijdens momenten dat ik onder druk sta of na een ruzie met mijn partner.¹⁸⁸

Voor mij gaat het wegebben van de stress niet vlot genoeg. Ik wil zo graag vooruit, dat het allemaal gedaan is. Ik moet vooruit. Ik had gedacht dat ik die bladzijde rapper ging kunnen omslaan, maar dat is niet zo.¹⁸⁹

In een aantal gevallen hield de vrouw zich lange tijd sterk voor haar kinderen, waardoor zij jaren nadien zelf pas kon beginnen aan het verwerkingsproces: *“Ik heb me jaren kunnen sterk houden, maar na 7 jaar kreeg ik het toen wel heel moeilijk en heb ik me voor een korte periode moeten laten opnemen want ik was toen totaal op.”¹⁹⁰*

3.2.4 De omgang met formele en informele instanties

In wat volgt wordt de opvang en informatieverstrekking aan (ex-)partners, onmiddellijk na de bekendmaking van de zedenfeiten, beschreven. Daarna komt de ervaring van de omgang met politie en/of justitie, alsook met de professionele psychosociale hulpverlening aan bod. De ervaring van en de nood aan contact met lotgenoten wordt als laatste besproken.

3.2.4.1 Opvang en informatieverstrekking onmiddellijk na de bekendmaking

Heel wat vrouwen leggen in de vragenlijst enkele belangrijke pijnpunten bloot. Het gaat hier zowel om het gebrek aan opvang als het ontbreken van informatieverstrekking door officiële instanties (zowel strafrechtsbedeling als psychosociale hulpverlening) onmiddellijk na de bekendmaking van de feiten. De vrouwen beweren dat zij aan hun lot werden overgelaten: *“Eigenlijk liep ik een beetje langs de zijlijn, want ik ben zelfs nooit persoonlijk door iemand aangesproken ik dacht dat iedereen maar zijn plan moest trekken zeker in zo’n geval.”¹⁹¹* Vooral de povere rol van slachtofferhulp wordt in vraag gesteld. In de uitspraken van de vrouwen wordt een groot verschil tussen de diverse diensten slachtofferhulp, die deel uitmaken van de CAW’s, waargenomen. ‘(Ex-)partners’ van zedenplegers worden niet officieel als ‘slachtoffer’ erkend, waardoor niet alle diensten bereid zijn om psychosociale hulpverlening aan deze doelgroep te verstrekken. Een aantal vrouwen heeft het er bijzonder moeilijk mee, niet te kunnen rekenen op enige vorm van opvang vanwege slachtofferhulp. Dit was vooral het geval bij extrafamiliale zedenfeiten: *“Misschien zou er ook een soort slachtofferhulp kunnen*

¹⁸⁸ Respondent 5 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁸⁹ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁹⁰ Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁹¹ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

geregeld worden, (...) zo zou toch de eerste pijn en ongeloof toch een beetje opgevangen kunnen worden en dan later verdere informatie kunnen bezorgen waar mensen terecht kunnen.”¹⁹², “Ik denk dat begeleiding door slachtofferhulp of iets dergelijks destijds wel welkom was geweest. Hulpverleners die zowel op gebied van justitie als emotioneel en pedagogisch onderlegd zijn. Wat vertel ik de kinderen bv.? Er is mij niets aangeboden.”¹⁹³ Ook bij intrafamiliaal misbruik werd hier enkele keren melding van gemaakt. Hier werd er uiteraard hulp geboden aan de directe slachtoffers, de (klein)kinderen van de vrouwen in kwestie, maar de vrouwen zelf bleven doorgaans verwaarloosd in hun noden.

*Ik was ook enorm gefrustreerd omdat gelijk waar ik ging voor hulp steeds doorgestuurd werd naar ergens anders. Ik was naar slachtofferhulp van CAW geweest en kreeg er toen het antwoord dat ze er me niet kunnen helpen. Ik botste veel op onbegrip.*¹⁹⁴

Het verstrekken van informatie over het aanbod van slachtofferhulp zou eveneens sterk variëren over de diverse politiediensten. Bij één vrouw was slachtofferhulp al onmiddellijk bij de huiszoeking ter plaatse en kon de nodige begeleiding geboden worden. Een andere vrouw geeft aan dat zij informatie heeft verkregen van de politie omtrent het aanbod van slachtofferhulp. De overige vrouwen functioneerden bij de bekendmaking van de feiten op automatische piloot en dienden zelf actief op zoek te gaan naar psychologische bijstand. In het gedeelte over de professionele psychosociale hulpverlening wordt hier dieper op ingegaan.

3.2.4.2 Politiële en/of justitiële bejegening

Allereerst is er bij de meeste respondenten sprake van een grote nood aan informatie vanwege de gerechtelijke autoriteiten. De behoefte aan informatie komt in alle fasen (van bekendmaking van de feiten tot een eventuele veroordeling en/of gevangenisstraf) sterk naar voor, maar zou niet bij alle vrouwen worden vervuld.

*In feite zou de eerste hulp moeten komen van wanneer je op de hoogte bent van het misbruik, ik kan je verzekeren dat je in zak en as zit, je bent volledig de kluts kwijt, alsook wanneer de dader naar de gevangenis moet, je weet van toeten noch blazen.*¹⁹⁵

¹⁹² Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁹³ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁹⁴ Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

¹⁹⁵ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

Daarenboven wensen meerdere vrouwen de precieze omstandigheden van de feiten te kennen: *“Hoe meer ge weet, hoe beter je het kan plaatsen, denk ik.”*¹⁹⁶ Sommige vrouwen hebben het gevoel niet tot de kern van de waarheid te komen. Dit geeft aanleiding tot woede en frustratie ten aanzien van de gerechtelijke actoren.

*Ik had veel nood aan steun en begeleiding van justitie en ook meer informatie, maar dat was er niet echt. Je wordt aan je lot overgelaten. (...) Ik heb verschillende verhoren gehad en telkens kwam ik meer en meer te weten maar net niet voldoende. Telkens ik weer vertrok voelde ik me razend en machteloos...*¹⁹⁷

Daarnaast worden de meeste vrouwen voor het eerst geconfronteerd met een gerechtelijke procedure (politie, justitie, advocatuur...) en zijn zij bijgevolg niet op de hoogte van bepaalde begrippen, alsook van bepaalde stappen die kunnen gezet worden. Slechts twee vrouwen geven expliciet weer veel steun en begeleiding te hebben ervaren van hun advocate. De juridische bijstand gedurende het strafproces, om zo deels aan de hierboven beschreven informatiebehoefte te voldoen, wordt als bijzonder waardevol omschreven.

In het merendeel van de gevallen is er sprake van een goed tot zeer goed contact tussen de vrouwen en de politie. De politieambtenaren gedroegen zich correct, respectvol en vriendelijk en de gesprekken en/of verhoren verliepen in een serene sfeer. Er werd gehoor gegeven aan de bekommernissen van de vrouwen, maar er was ook ruimte om emoties te uiten. Enkele keren ontstond er een sterke band met één bepaalde politieambtenaar in het bijzonder. Eén vrouw meldt dat zij nu nog altijd (zoveel jaar na de feiten) steun ervaart van diezelfde rechercheur, wanneer zij bijvoorbeeld nood heeft aan juridisch advies.

Enkele vrouwen spreken daarentegen van een onaangenaam en kil optreden vanwege de politieambtenaren. Eén vrouw had het gevoel te zijn behandeld als een instrument om de precieze waarheid te achterhalen, zonder hierbij aandacht te schenken aan haar noden, behoeften en/of emoties. Dit zorgde voor een diepe teleurstelling in het rechtssysteem.

Ik had een enorme behoefte aan begrip en erkenning vanwege politie en justitie, iets wat er nooit geweest is. Ik kon helemaal niet rekenen op steun en begeleiding, integendeel... (...). Ze

¹⁹⁶ Respondent 14 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁹⁷ Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

*hebben me proberen gebruiken om de waarheid uit hem te krijgen. Mijn noden? Die telden niet mee. Het was allemaal heel verwarrend, ik was boos en teleurgesteld.*¹⁹⁸

Vooraf de wijze waarop de huiszoeking en/of arrestatie plaatsvond, staat centraal in de verhalen van de vrouwen. Bij één vrouw, die reeds voor de onthulling van de feiten gescheiden was van haar partner, vond de huiszoeking en de arrestatie plaats wanneer de kinderen bij haar ex-partner verbleven. De vrouw was boos op de gerechtelijke autoriteiten, omdat zij niet even de moeite hadden genomen om dit na te kijken. Er worden duidelijke verschillen in de ervaring van de vrouwen waargenomen, wat betreft de omgang met en de houding van de politieambtenaren gedurende de huiszoeking en/of arrestatie.

*Toen de gerechtelijke politie hier op het onverwachte om 6u45 met 8 personen aankwam, werd ik behandeld als een misdadiger. (...) ik wist totaal niet wat er gebeurde. Rond 14u mocht ik pas bij de commissaris gaan. Ook die deed erg grof tegen mij.*¹⁹⁹

*Die ochtend stonden hier 3 mannen en 1 vrouw. Ik moet zeggen dat ze niet hardhandig waren en dit alles redelijk rustig gebeurde van hen uit. Ze waren telkens vriendelijk, beleefd, behulpzaam. Had geen enkele keer een negatief gevoel bij hun houding, hun gedrag.*²⁰⁰

Meestal wordt een respectvolle, correcte, neutrale en open houding door de vrouwen waargenomen. De meeste vrouwen voelen zich dan ook niet gestigmatiseerd door de gerechtelijke actoren, omwille van hun associatie met de verdachte of pleger: “(...) ik had een ongelooflijk empathische inspecteur, die mij met heel veel respect heeft behandeld, en mijn verhaal serieus heeft genomen. Zeker niet oordelend, (...).”²⁰¹, “Ze hebben mijn schuldgevoelens weg genomen, dus ik voelde me een beetje opgelucht.”²⁰² In drie gevallen is dit echter een ander verhaal. Eén van die drie vrouwen ervaart een veroordelende houding, wanneer een politieambtenaar haar seksuele relatie in vraag stelt: “De politie heeft een deel van de schuld bij mij gelegd; ‘Mevrouw, onder ons gezegd; U weet dat mannen seks nodig hebben...’ Huh?”²⁰³

Tot slot wordt de traagheid van de gerechtelijke procedure door verschillende vrouwen aangekaart. De voortdurende confrontatie met het strafrechtstelsel heeft een invloed op het

¹⁹⁸ Respondent 6 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

¹⁹⁹ Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

²⁰⁰ Respondent 11 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

²⁰¹ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

²⁰² Respondent 14 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

²⁰³ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

verwerkingsproces en maakt het voor de vrouwen onmogelijk om ‘het gebeurde’ een plaats te geven. Men is dan ook van mening dat de strafprocedure veel te lang aansleept, wat voor heel wat frustratie zorgt.

3.2.4.3 Professionele psychosociale hulpverlening

De meeste vrouwen geven te kennen ‘van bij het begin’ een grote nood aan psychosociale hulpverlening te hebben gehad. Het is niet steeds duidelijk of zij hiermee de periode bedoelen waarin zij zelf de feiten hebben ontdekt of eerder de periode van de officiële bekendmaking (naar aanleiding van het optreden van de bevoegde instanties). Wel staat vast dat hen in de meeste gevallen niets werd aangeboden en dat zij zelf op zoek dienden te gaan naar psychologische bijstand. Veelal werd, zoals reeds eerder besproken, eerst de huisarts op de hoogte gebracht, waarna dan een doorverwijzing volgde: *“De nood aan steun had ik onmiddellijk. Ik ben zelf op zoek gegaan naar een psychologe, ik redde het niet. Ik heb weken op een eerste afspraak, en dus op psychologische hulp moeten wachten.”*²⁰⁴ Voor de helft van de vrouwen was de stap naar professionele psychosociale hulpverlening moeilijk, terwijl er voor de andere helft geen sprake was van een drempel: *“De stap zetten naar professionele hulpverlening was niet moeilijk, maar een verademing.”*²⁰⁵, *“Ik durfde wel zelf naar de hulpverlening toe stappen, die mensen hebben dat nog voor hé (...).”*²⁰⁶

Het merendeel van de vrouwen die actief om hulp zocht, ging ten rade bij een zelfstandige therapeut (veelal na doorverwijzing). Het ging hier in de meeste gevallen om een psycholoog en enkele keren om een psychiater. Het contact wordt als overwegend positief ervaren. Er wordt een open, neutrale en respectvolle houding door de vrouwen waargenomen: *“Van degenen van wie ik hulp gekregen heb (wel na heel lang zoeken en veel deuren tegen de neus te krijgen en doorverwijzingen) ben ik echt super tevreden.”*²⁰⁷ Daarenboven wordt deze vorm van ondersteuning als een houvast beschouwd en wordt een gevoel van veiligheid geïnstalleerd. Het is vaak de enige plek waar men openlijk kan ventileren: *“Zijn bureau is de enige veilige cocon waar ik momenteel over beschik. Daar ben ik oprecht dankbaar voor (...).”*²⁰⁸, *“Ik voelde opluchting om het verhaal te kunnen vertellen. Je moet er overal over zwijgen maar toch wil je je verhaal ook kwijt, wil je erover praten.”*²⁰⁹ Toch is er bij enkele vrouwen een zekere angst aanwezig om niet geloofd te worden: *“Ik kwam terecht tussen de lakens van het ziekenhuis. En in*

²⁰⁴ Respondent 11 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

²⁰⁵ Respondent 5 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

²⁰⁶ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

²⁰⁷ Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

²⁰⁸ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

²⁰⁹ Respondent 11 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

*de armen van de psychiater en de psycholoog. Ik ben beginnen praten. Heb alles verteld. Geloofden zij me wel?*²¹⁰, *“In het begin twijfelde ik of ze in mijn onschuld geloofden. Ik had steeds het gevoel dat ik heel hard mezelf moest bewijzen dat ik ten onrechte werd beschuldigd.”*²¹¹

Sommige vrouwen kloppen voor steun, begeleiding en/of advies eveneens of uitsluitend bij een hulpverleningsinstantie aan: hetzij een VK, hetzij een CAW, hetzij een CGG. Voornamelijk bij intrafamiliaal misbruik vindt er een contactname met het VK plaats. De mening van de vrouwen omtrent de omgang met de hulpverleners binnen de betreffende centra is zeer verscheiden. Eén vrouw maakt melding van een beschuldigende houding vanwege hulpverleners binnen het CGG.

*Mijn dochter kwam steeds na een gesprek daar heel boos naar buiten. Ze zei me dat ze haar steeds vroegen of ik hen niet mishandel en of ze genoeg eten en kleren hadden en of ik echt niet op de hoogte was van de feiten. Daar kreeg ik van het eerste moment een stempel.*²¹²

Opmerkelijk zijn de tegenstrijdige ervaringen met het VK. Heel wat vrouwen zijn tevreden omtrent hun contact met het VK: *“Ik heb van bij het begin de stap gezet naar het VK in Brugge, en daar zijn wij anderhalf jaar lang op een fantastische manier opgevangen en begeleid.”*²¹³, *“Bij het Vertrouwenscentrum voor Kindermishandeling kon ik mijn angst kwijt en voelde ik me opgevangen (...)”*²¹⁴

In het verhaal van anderen maakt het VK voorwerp van kritiek uit. In één geval (van intrafamiliaal misbruik) was het VK eerder dan de vrouw op de hoogte van de feiten, omdat zij door een kennis van het gezin werden verwittigd. Het VK zou vervolgens nagelaten hebben bepaalde gegevens aan de gerechtelijke autoriteiten over te maken, niettegenstaande er sprake van een gevaarsituatie was. Dit leidt achteraf tot grote ergernis bij de vrouw in kwestie. Een andere vrouw meent dan weer dat het VK het niet zo nauw neemt met hun zwijgplicht. Dit werd als bijzonder pijnlijk ervaren: *“Het VK is het niet waard om vertrouwenscentrum genoemd te worden. Ik heb hen in vertrouwen verteld dat ik destijds (in mijn*

²¹⁰ Respondent 2 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

²¹¹ Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

²¹² Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

²¹³ Respondent 3 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

²¹⁴ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

*jeugd) werd misbruikt en zij hebben dat gewoon aan mijn ex verteld...*²¹⁵ Enkele vrouwen spreken bovendien over het waarnemen van minimalisering van de feiten binnen het VK.

Daarnaast worden er herhaaldelijk frustraties geuit aangaande de hoge kostprijs van de therapie, alsook omtrent de lange wachttijden alvorens een eerste contact plaatsvindt: *“In november op de wachtlijst, maar pas in april (het jaar erop) werd ik uitgenodigd in het CAW. Het CGG was dan weer zo’n maand of 6 wachten.”*²¹⁶ Bovendien wordt de onervarenheid van hulpverleners verschillende keren aangekaart. Het is onduidelijk of professionals (zowel zelfstandig, als werkzaam binnen bepaalde centra) wel de competenties/skills hebben om met deze doelgroep om te gaan: *“Wij waren een gezin in crisis. Men was vriendelijk en correct, maar uiteindelijk niet competent genoeg om een wezenlijk verschil te maken. Er gebeurde niets dat soelaas bood. Er werd dan ook niet aan mijn behoeften tegemoet gekomen.”*²¹⁷

Tot slot zijn vijf vrouwen betrokken in een partnergroep binnen CGG Kempen, in enkele gevallen gecombineerd met koppeltherapie. Koppeltherapie helpt de problematiek rond ‘seksueel grensoverschrijdend gedrag’ inzichtelijk maken aan de partner van de pleger. Wanneer de vrouwen beslissen om hun relatie verder te zetten, kan koppeltherapie eveneens steun bieden in het opnieuw aanvaarden van en het communiceren met de verdachte of pleger na de feiten. De partnergroep wordt door alle vijf als een uitlaatklep omschreven, de enige plaats waar zij terecht kunnen met hun verhaal zonder daarbij veroordeeld te worden. Twee vrouwen werden van deze initiatieven op de hoogte gebracht door hun partner. De andere vrouwen werden doorverwezen door hetzij de huisarts, hetzij een psychiater, hetzij een justitieassistent.

*De opvang door het CGG heeft niet alleen mijn gezin gered, maar heeft er ook voor gezorgd dat ik op langere termijn sterker in het leven sta. De opvang voor partners is verschrikkelijk belangrijk omdat het probleem zo complex is. Daarnaast is het nog steeds taboe om er openlijk over te praten. De enige plaats waar ik terecht kon en ook daadwerkelijk geholpen werd, was EN is het CGG. Er wordt niet enkel gepraat, maar men gaat steeds op zoek naar mogelijkheden om ervoor te zorgen dat de partner verder kan met zijn/haar leven.*²¹⁸

²¹⁵ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

²¹⁶ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

²¹⁷ Respondent 1 (Ex-partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

²¹⁸ Respondent 5 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

*Ik was wel zenuwachtig en bang de eerste keer, maar dit verdween na het eerste gesprek al. Ze hebben me veel moed en energie gegeven om verder te leven met de feiten. Ook met mijn schuldgevoelens hebben ze mij sterk geholpen. Heel belangrijk om te weten dat jezelf geen schuld treft.*²¹⁹

*En wat ik zeker kan appreciëren is dat men niet gaat overdrijven met medeleven voor uw situatie. Er werd heel nuchter en respectvol omgegaan met de situatie en nooit heb ik het gevoel gehad dat ik of mijn man werden veroordeeld.*²²⁰

3.2.4.4 Lotgenotencontacten

Het merendeel van de vrouwen is niet op de hoogte van een dergelijk aanbod, maar zou hier wel gebruik van maken wanneer het hen aangeboden wordt of zou er zelf actief naar zoeken mocht het hen opnieuw overkomen: *“Ik denk dat dat wel goed zou zijn om lotgenoten te kennen, want die mensen begrijpen het best wat je meemaakt.”*²²¹, *“Ik ben niet op de hoogte v.h. bestaan om hier met lotgenoten over te praten. Ik zou dit zeker doen maar weet niet waar of hoe. Niemand die er iets over verteld heeft.”*²²², *“Ik had er wel nood aan achteraf bekeken, om elkaar naar buiten te krijgen (niet te isoleren). Je mag je eigenlijk niet opsluiten, maar ik heb het ook gedaan...”*²²³ Eén respondent heeft per toeval twee mensen ontmoet die een gelijkaardige gebeurtenis hadden meegemaakt. Zij meent veel steun aan deze contacten te hebben gehad, vooral door te zien dat de vrouwen jaren na de feiten niet verbitterd waren. Ze stonden daarentegen positief in het leven en ook hun kinderen deden het goed. Uit dergelijke verhalen kan hoop en kracht voor de toekomst worden geput.

Ook de partnergroep binnen CGG Kempen kan als een contact met lotgenoten beschouwd worden. De vijf vrouwen die hieraan deelnemen, hebben allen louter positieve ervaringen aan deze contacten: *“Enkel lotgenoten begrijpen wat je meemaakt en welke gevoelens en emoties dit met zich meebrengt. Niemand anders kan dit snappen zonder het zelf meegemaakt te hebben. Dit geeft veel steun en kracht.”*²²⁴

Vooraf de start van de partnergroep heeft mij hierdoor gesleurd. Praten met lotgenoten heeft een helend effect gehad (...). Ik ben mezelf verloren na het vernemen van de feiten en dankzij deze mensen heb ik mezelf teruggevonden en ben ik er sterker uitgekomen (...). Ook al weet je

²¹⁹ Respondent 14 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

²²⁰ Respondent 12 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

²²¹ Respondent 10 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

²²² Respondent 11 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

²²³ Respondent 9 (Ex-partner van een pleger van intrafamiliale zedenfeiten)

²²⁴ Respondent 5 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

*dat je niet de enige bent die dit meemaakt. Reële gezichten kleven op die anderen is nodig om veel te verwerken.*²²⁵

Slechts één respondent, die zelf contact heeft gezocht met lotgenoten, gelooft niet dat op die manier aan bepaalde noden en/of behoeften kan worden voldaan, integendeel.

*Ik heb gezocht naar lotgenotengroepen. Ik heb daar naartoe gebeld, maar die mevrouw aan de andere kant van de lijn gaf mij geen sprankeltje hoop. Zij had zelf haar huis moeten verkopen, ze zat diep in de schulden om haar advocaat te kunnen betalen enzovoort...*²²⁶

Slechts een minderheid is sterk gekant tegen contact met lotgenoten. De belangrijkste reden die hiervoor wordt aangegeven is het unieke van iedere situatie, de gedachte dat geen enkel zedendelict met elkaar te vergelijken is. Ook het niet in staat zijn om problemen en zorgen van anderen (naast de eigen bekommernissen) te aanhoren, wordt aangehaald: *“Nee, geen lotgenoten (...). Je hebt dan nog de neiging om de miserie van een ander aan te trekken, en je hebt er zelf al genoeg.”*²²⁷, *“Ik ging lotgenoten al zeker niet opzoeken, om ook nog eens hun problemen te aanhoren ik had al genoeg aan mijn hoofd (...).”*²²⁸ Het internet en discussiefora in het bijzonder, om zo met lotgenoten in contact te komen, kennen een negatieve bijklank bij enkele vrouwen. De vrouwen zijn bijzonder wantrouwig wat internetgebruik betreft, zeker wanneer de zedenfeiten betrekking hadden op het bezit en/of verspreiden van kinderpornografisch materiaal: *“Ikzelf associeer het grensoverschrijdend gedrag van mijn partner héél erg met internet. Geen haar op mijn hoofd dat eraan denkt om te chatten met vreemden. Je weet nooit wie er aan de andere kant van het scherm zit.”*²²⁹ Dit is toch enigszins opmerkelijk, aangezien kan gedacht worden dat (ex-)partners uit schaamte eerder geneigd zouden zijn om hun verhaal (anoniem) via internet te doen, in plaats van *real life* contact.

²²⁵ Respondent 12 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

²²⁶ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

²²⁷ Respondent 7 (Ex-partner van een verdachte van intrafamiliale zedenfeiten)

²²⁸ Respondent 8 (Partner van een pleger van extrafamiliale zedenfeiten)

²²⁹ Respondent 5 (Partner van een verdachte van extrafamiliale zedenfeiten)

DEEL III. CONCLUSIE EN DISCUSSIE

Hoofdstuk 1. Conclusie

Deze studie betreft een explorerend kwalitatief onderzoek naar de noden van de (ex-)partner van een persoon die verdacht wordt van of veroordeeld werd voor een zedendelict op een minderjarig slachtoffer. Enerzijds wordt met dit onderzoek getracht om aan de lacunes in de wetenschappelijke literatuur tegemoet te komen. Tot op vandaag is er bijzonder weinig academische en praktijkgerichte aandacht voor de gevolgen, de noden en/of specifieke behoeften van deze (ex-)partners. Anderzijds beoogt het onderzoek een maatschappelijke bewustwording aangaande de zorgen en noden van (ex-)partners, als verwaarloosde groep, te creëren. De onderzoeksresultaten zouden een inzicht kunnen bieden aan zowel hulpverlenings- als overheidsinstanties in de gevolgen voor en de noden van deze doelgroep. Dit zou op zijn beurt een aanzet kunnen vormen voor verbeteringen en/of een uitbreiding van het huidige hulpverleningslandschap. Een brede maatschappelijke bewustwording zou eveneens het sociaal isolement bij (ex-)partners kunnen tegengaan en hen (of andere familieleden van zedenplegers/verdachten) ertoe kunnen bewegen naar de hulpverlening toe te stappen. De data werden verzameld met behulp van een kwalitatieve gestandaardiseerde vragenlijst, ook wel een schriftelijk interview genoemd. In totaal werden veertien respondenten bevraagd.

Dit onderzoek poogt een antwoord te formuleren op twee hoofdonderzoeksvragen. De eerste hoofdonderzoeksvraag luidt: ‘Hoe wordt een zedendelict op een minderjarig slachtoffer door de (ex-)partner van de pleger/verdachte van zedenfeiten ervaren?’. Hierbij gebeurde een verdiepende onderverdeling in vier deelvragen. De eerste deelvraag peilt naar de ervaring van (ex-)partners met het ontdekkingsproces. Uit dit onderzoek blijkt dat de onthulling een traumatische gebeurtenis vormt, die diep ingrijpt in het leven van alle (ex-)partners. Bij het merendeel van de respondenten kwam de ontdekking totaal onverwacht. Gevoelens van verwarring, ongeloof en shock primeerden. Bovendien hadden zij het gevoel in één klap alle vertrouwen en zekerheden te verliezen. Niettegenstaande hevige gevoelens van angst, walging en woede, spreken enkele respondenten ook van een zekere bezorgdheid en ongerustheid ten aanzien van de verdachte/pleger, meteen na de onthulling. De meeste (ex-)partners geloofden het slachtoffer en/of de aanklacht onmiddellijk. Slechts twee respondenten betwistten de verdachtmakingen en geloofden in de onschuld van hun partner. Niet alle vrouwen waren in staat om het delict aan iemand prijs te geven en/of een bevoegde instantie in te schakelen, op

het moment dat zij de feiten zelf hadden vastgesteld of na onthulling van het slachtoffer of de dader. Bij enkele vrouwen was er sprake van een afhankelijkheidsrelatie op emotioneel, sociaal en/of financieel vlak, wat de vereiste zelfstandigheid voor het nemen van een dergelijke beslissing in de weg staat. Ook schaamte- en schuldgevoelens speelden hierbij een belangrijke rol. Wanneer de vrouwen beslisten om de feiten kenbaar te maken, werd in eerste instantie zo goed als altijd voor de minst drastische weg, de weg van de hulpverlening, gekozen.

De tweede deelvraag tracht de invloed van (het vernemen van) de zedenfeiten op de relatie in kaart te brengen. In het onderzoek worden de respondenten in drie groepen ingedeeld. De eerste groep omvat de vrouwen die reeds voor de onthulling van het zedendelict, omwille van relationele moeilijkheden, hun partner hadden verlaten. Dit is het geval bij twee vrouwen. Het contact tussen de vrouwen en hun ex-partner bleef aanvankelijk behouden omwille van de kinderen en wordt als zakelijk en *to the point* omschreven. We stellen ook vast dat na verloop van tijd alle contact verbroken werd en/of de communicatie via een derde partij verliep. De vrouwen die beslisten om hun relatie na de onthulling te verbreken, vormen de tweede groep. Het gaat hier om vier vrouwen en telkens was er sprake van intrafamiliaal misbruik. Veelal was het echter onmogelijk om onmiddellijk na de onthulling de verdachte/pleger te verlaten, omwille van een emotionele, sociale en/of financiële afhankelijkheid. Voornamelijk de financiële component kwam hier sterk naar voren. De derde groep heeft betrekking op de vrouwen die na de onthulling beslisten om hun relatie verder te zetten. Het betreft hier acht gevallen van extrafamiliale zedenfeiten of het merendeel van de respondenten. Naast (opnieuw) een zekere afhankelijkheid, worden hier eveneens een ontkenning van de feiten en gevoelens van liefde waargenomen. De relatie blijkt echter bij meerdere vrouwen niet meer zoals voorheen, omwille van een diepe vertrouwensbreuk.

In de derde deelvraag wordt gestreefd de mogelijke psychosociale gevolgen naar aanleiding van (het vernemen van) de zedenfeiten op te sommen. Op emotioneel/psychologisch vlak wordt meermaals melding gemaakt van schaamte- en/of schuldgevoelens, angstgevoelens, alsook het gevoel van diep bedrogen, belogen en vernederd te zijn geweest. Enkele keren was er sprake van intens verdriet met hevige huilbuien als gevolg. Ongeveer de helft van de respondenten geeft aan depressieve gedachten en gevoelens te ervaren. Drie vrouwen spreken daarenboven expliciet van suïcidale gedachten. Eén daarvan ondernam daadwerkelijk een zelfmoordpoging. Ook psychosomatische klachten komen bij meerdere respondenten naar

voor. Het gaat hier vooral om geestelijke en/of lichamelijke uitputting, slaapproblemen, spanningshoofdpijn en buikpijn. Bij twee vrouwen is er sprake van een posttraumatische stressstoornis (PTSS).

Ook op sociaal vlak resulteren de feiten in heel wat moeilijkheden. Het merendeel van de respondenten heeft niemand of slechts één of enkele personen (een selecte groep) op de hoogte gebracht van het zedendelict. De vrouwen lopen dus veelal rond met een geheim, dat ze aan weinig mensen durven en/of kunnen prijsgeven. In het bijzonder de vrouwen die beslisten om hun relatie verder te zetten (uit liefde, omwille van een bepaalde afhankelijkheid etc.) hebben angst voor veroordeling en afkeuring. Hevige gevoelens van eenzaamheid zijn vaak het gevolg. Eenzaamheid omwille van het niet durven en/of kunnen zoeken van troost binnen de sociale omgeving, alsook omwille van een fysieke en/of geestelijke afwezigheid van de verdachte/pleger. Slechts drie vrouwen stellen dat er niets veranderd is in de omgang met familie en/of vrienden. De overige vrouwen ervaren allemaal bepaalde wijzigingen, gaande van het gevoel dat er iets gebroken is tot het vervagen en/of daadwerkelijk verbreken van alle contact tot zelfs beschuldigingen van medeplichtigheid. In tegenstelling daarmee, spreken twee vrouwen van een sterkere band met familie en/of vrienden. Door verscheidene vrouwen wordt echter een zekere weerstand waargenomen bij familie, vrienden en/of anderen uit de nabije omgeving, om over de feiten (en/of over de gevolgen voor de vrouw in kwestie) te spreken.

Bijna de helft van de respondenten heeft het gevoel een etiket opgeplakt te krijgen vanwege familie en/of vrienden. Dergelijke stigmatisering zou niet louter vanuit een beschuldigende houding voortkomen, maar eveneens vanuit een gevoel van medelijden. In een aantal gevallen wordt er geen etiket opgeplakt door familie en/of vrienden, maar worden de vrouwen gestigmatiseerd door de ruimere maatschappelijke context waarin ze zich begeven. Buurtbewoners, collega's en kennissen reageren vaak zeer afwijzend en niet zelden worden er roddels en vernederende opmerkingen geuit. In twee gevallen gaat het verder en kan er gesproken worden van openlijke pesterijen en vandalisme. Bij één vrouw was er zelfs sprake van poging tot moord op haar en haar partner. Een negatieve houding vanuit de samenleving resulteert bij meerdere vrouwen in een zeker wantrouwen ten aanzien van de buitenwereld. Dit zorgt op zijn beurt voor moeilijkheden in het aangaan van nieuwe relaties.

Verder zijn er nog de gevolgen op economisch vlak. Door zo goed als alle respondenten wordt melding gemaakt van financiële moeilijkheden ten gevolge van de gebeurtenis. Vooral de periode vanaf het strafproces wordt als een hel ervaren. Therapie- en gerechtskosten komen het vaakst naar voren. Het merendeel van de respondenten ervaart geen moeilijkheden in het beroepsleven. Het werk wordt meermaals aanzien als een toevluchtsoord, een plaats om even aan de realiteit te ontkomen. Bij een viertal vrouwen kwam echter de uitvoering van het werk in het gedrang, omwille van concentratieproblemen of door hevige mentale uitputting. Twee van de vier vrouwen werden arbeidsongeschikt verklaard voor een bepaalde periode.

De afsluitende deelvraag behandelt de gehanteerde copingstrategieën door (ex-)partners in reactie op de psychosociale gevolgen. Om met de gevolgen op emotioneel/psychologisch vlak om te gaan, worden door de respondenten verschillende strategieën aangewend. Vaak is er bij één en dezelfde vrouw zowel sprake van een emotiegerichte aanpak, als van een actieve probleemgerichte strategie. In de eerste fase na de onthulling wordt bij meerdere respondenten vermijdingsgedrag, een vorm van emotiegerichte coping, opgemerkt. Vermijdings- of vluchtgedrag wordt vooral vertaald in het stilzwijgen van de feiten en/of het verbergen van de ware gevoelens, het mijden van contact met anderen en zich verliezen in een drukke job en/of de zorg voor de kinderen. Bijna de helft van de vrouwen geeft aan toevlucht te hebben gezocht tot medicatie, gewoonlijk slaap- en kalmeringspillen of antidepressiva. Andere middelen, zoals alcohol, drugs, voeding (emotie eten), komen telkens slechts in één geval voor. Ook het beoefenen van sport, spiritualiteit/religie, slapen en huilen worden slechts in één of twee gevallen aangegeven. Emotiegerichte coping wordt door sommige respondenten aangehouden, terwijl het merendeel in een later stadium op zoek gaat naar enige vorm van steun. Actieve coping wordt vertaald in het zoeken naar informele en/of formele ondersteuning. Slechts vijf van de veertien vrouwen zoekt actief naar steun bij familie en/of vrienden. Door heel wat vrouwen werd naar professionele hulpverlening gezocht. Zeven van de veertien vrouwen lichtten zo goed als onmiddellijk na de onthulling hun huisarts in. Elf van de veertien vrouwen hebben uiteindelijk zelf de stap naar een zelfstandige therapeut (psycholoog of psychiater) en/of een hulpverleningscentrum gezet.

Ook in het omgaan met de gevolgen op sociaal vlak is er sprake van vermijdings- en/of vluchtgedrag. Heel wat respondenten schuwen sociaal contact uit angst om de feiten te verklappen en/of uit angst voor vervelende vragen en/of opmerkingen. Twee vrouwen maken verder melding van de passieve copingstrategie 'berusten'. Zij menen niet langer in te gaan op

negatieve opmerkingen vanuit de (nabije) sociale omgeving. Een andere vrouw maakt gebruik van zwarte humor om de feiten (en de gevolgen) te onderdrukken. Sommige respondenten gaan daarentegen op een actieve manier met de sociale gevolgen om. Zij proberen de contacten met familie en/of vrienden aan te zwengelen of engageren zich in diverse verenigingen (e.g. vrijwilligerswerk). De (ex-)partners die met economische problemen geconfronteerd worden, hanteren allen een actieve probleemgerichte copingstrategie. Meerdere vrouwen gingen actief op zoek naar een (bijkomende) job en/of gingen meer uren werken in hun huidige dienstbetrekking. Zij deden dit enerzijds om in te staan voor de opvoeding van hun kinderen en/of anderzijds om te kunnen loskomen van hun partner. Enkele vrouwen zetten de stap naar het OCMW. In één geval werd voor materiële en financiële ondersteuning ten rade gegaan bij woonbegeleiding CAW.

De tweede hoofdonderzoeksvraag luidt: ‘Hoe wordt de omgang met formele en informele instanties door de (ex-)partner van de pleger/verdachte van zedenfeiten ervaren?’. Hierbij volgt een opdeling in drie deelvragen. De eerste twee deelvragen peilen naar de ervaring van de vrouwen met formele instanties. Het gaat hier enerzijds om de politieke en/of justitiële bejegening en anderzijds om de professionele psychosociale hulpverlening. Belangrijke pijnpunten blijken zowel het gebrek aan opvang als het ontbreken van informatieverstrekking door beide instanties, onmiddellijk na de bekendmaking van de feiten. Heel wat vrouwen beweren dat zij aan hun lot werden overgelaten. Vooral de povere rol van slachtofferhulp wordt in vraag gesteld. Slechts enkele vrouwen konden op het aanbod van slachtofferhulp beroep doen. De overgrote meerderheid bleef verweesd achter.

Bij de meeste respondenten is er sprake van een grote nood aan informatie vanwege de gerechtelijke autoriteiten. De informatiebehoefte is in alle fasen (van bekendmaking van de feiten tot een eventuele veroordeling en/of gevangenisstraf) sterk aanwezig, maar zou niet bij alle vrouwen worden vervuld. Het merendeel van de respondenten spreekt over een goed tot zeer goed contact met de politie. Het onderzoek wijst op een correcte, respectvolle en vriendelijke omgang, waarbij er ruimte werd geboden voor vragen, bekommernissen en emoties. Slechts in een drietal gevallen wordt gesproken van een onaangenaam en kil optreden, alsook van een veroordelende houding bij de politieambtenaren. In het bijzonder zouden deze vrouwen zich gedurende de huiszoeking en/of arrestatie als een misdadiger behandeld gevoeld hebben. Wat de professionele psychosociale hulpverlening betreft, geven de meeste respondenten te kennen hieraan ‘van bij het begin’ grote nood te hebben gehad. Het

is niet steeds duidelijk of zij hiermee de periode bedoelen waarin zij zelf de feiten hebben ontdekt of eerder de periode van de officiële bekendmaking, aangezien dit niet per definitie samenvalt. Uit het onderzoek is gebleken dat er meestal geen automatische bijstand werd aangeboden en dat de vrouwen bijgevolg zelf naar psychologische bijstand op zoek dienden te gaan. In eerste instantie werd meestal de huisarts ingelicht. Deze verwees de vrouwen onmiddellijk door. De helft van de respondenten vond de stap naar professionele hulpverlening moeilijk, terwijl er voor de andere helft geen sprake was van een bepaalde drempel. Het merendeel van de vrouwen die actief naar professionele hulp zocht, ging ten rade bij een zelfstandige therapeut. Het contact wordt als overwegend positief ervaren. Er wordt een open, neutrale en respectvolle houding door de vrouwen waargenomen. Vaak is het de enige plek waar zij openlijk kunnen ventileren over de feiten, alsook over hun gevoelens daarbij. Evenwel is er bij enkele vrouwen sprake van een zekere angst om niet geloofd te worden. Andere vrouwen raadplegen eveneens of uitsluitend een hulpverleningsinstantie (e.g. VK, CAW, CGG). De mening van de respondenten omtrent de omgang met de hulpverleners binnen de betreffende centra is zeer verscheiden. Voornamelijk de tegenstrijdige ervaringen met het VK zijn opmerkelijk. Een aantal respondenten is erg tevreden, terwijl anderen door de werkwijze binnen het VK eerder geërgerd en kwaad zijn. De hoge kostprijs, de lange wachttijden en de onervarenheid van de hulpverleners zorgden vaak voor frustraties (meerdere respondenten stippen dit aan).

Een laatste deelvraag tracht de ervaring van (ex-)partners met lotgenoten in kaart te brengen. Contacten tussen lotgenoten bevatten zowel informele bijeenkomsten in zelfhulpgroepen, alsook het opzetten van steungroepen binnen officiële hulpverleningscentra. Uit het onderzoek blijkt dat het merendeel van de respondenten niet op de hoogte is van een dergelijk aanbod, maar hier wel gebruik van zou maken of er zelf actief naar zou zoeken mocht hen opnieuw iets gelijkaardigs overkomen. De vijf respondenten die deelnemen aan de partnergroep binnen CGG Kempen, hebben allen louter positieve ervaringen aan deze contacten. Slechts een minderheid van de (ex-)partners is sterk gekant tegen lotgenotencontacten. Ze benadrukken het unieke van iedere situatie en wensen niet om de problemen en zorgen van anderen, naast de eigen bekommernissen, te aanhoren. Het internet en discussiefora in het bijzonder, kennen een negatieve bijklank bij enkele vrouwen. Dit is voornamelijk zo wanneer de zedenfeiten betrekking hadden op het bezit en/of verspreiden van kinderpornografisch materiaal.

Hoofdstuk 2. Discussie

In hoofdstuk twee komen enkele kritische bemerkingen aan bod, waarna een aantal aanbevelingen voor beleid en praktijk volgen. Het hoofdstuk eindigt met zowel een opsomming van de beperkingen van huidig onderzoek, alsook met enkele aanbevelingen voor verder empirisch onderzoek.

2.1 Enkele kritische bemerkingen

Uit huidig onderzoek blijkt dat vrouwen van verdachten of plegers van intrafamiliaal misbruik meer geneigd zijn om hun partner te verlaten, dan vrouwen van verdachten of plegers van extrafamiliale zedenfeiten. Drie van de vier vrouwen die hun relatie na de onthulling van het intrafamiliaal misbruik beëindigden, maken melding van ernstige relationele problemen voorafgaand aan de onthulling. Er wordt gesproken van een gebrek aan respect en emotionele ondersteuning, alsook van ontrouw en fysiek geweld. Deze bevindingen vallen samen met voorgaand onderzoek. Partners die voor de bekendmaking van het delict reeds ongelukkig waren en/of twijfels hadden rond bepaalde gedragsaspecten van hun geliefde, waren eerder geneigd om na de onthulling de relatie te beëindigen (Christian & Kennedy, 2011; Cahalane et al., 2013). Toch lijkt de aard van de feiten, het misbruik van een eigen (klein)kind, de meest logische reden voor het verbreken van de relatie. Er zou hier sprake kunnen zijn van een nog hardere confrontatie, dan bij misbruik van een onbekend slachtoffer. Daarnaast dient bij intrafamiliaal misbruik het eigen (klein)kind in veiligheid te worden gebracht, waardoor hier sneller kan worden beslist om de verdachte/pleger te verlaten.

Zowel in de verwerkte literatuur, als in het huidige onderzoek wordt er melding gemaakt van een ‘afhankelijkheidsrelatie’ als mogelijke reden om samen te blijven (McLaren, 2013; Van Wijk & Van Leiden, 2011; Iffland et al., 2015; Brogden & Harkin, 2000). Samenblijven omwille van gevoelens van liefde voor de verdachte/pleger wordt in eerdere studies meermaals als reden aangehaald (Van Wijk & Van Leiden, 2011; Brogden & Harkin, 2000; Bintig, 2002; Iffland et al., 2015). In huidig onderzoek komt ‘liefde’ enkel bij sommige partners van plegers van extrafamiliale zedenfeiten naar voor. Ofschoon in de literatuur sprake is van een positief effect van de onthulling op de relatie, in de vorm van een versterkte band en een diepgaande communicatie tussen de partners, wordt dit in huidig onderzoek niet bevestigd (Garrett & Wright, 1975; Farkas & Miller, 2007; Van Wijk & Van Leiden, 2011; Iffland et al., 2015).

Zorgwekkend zijn de depressieve gevoelens die bij heel wat respondenten aanwezig zijn. Ook is er in deze studie sprake van suïcidale gedachten en daadwerkelijke zelfmoordpogingen bij sommige vrouwen. Dit komt overeen met de vermelde werken (Deblinger, Hathaway, Lippman & Steer, 1993; Bintig, 2002). Hieruit kan dan ook duidelijk de ernst van de problematiek worden afgeleid. Zeer opmerkelijk is dat de psychosomatische klachten, die in huidig onderzoek prominent aanwezig zijn, in de literatuur veeleer beperkt worden besproken. Bijna de helft van de vrouwen in huidig onderzoek geeft aan medicatie te hebben genomen om met de emotioneel/psychologische gevolgen om te gaan. Er is hierbij sprake van slaap- en kalmeringspillen en/of antidepressiva. Deze bevindingen staan in schril contrast met eerdere studies, waar niemand of slechts een kleine minderheid vermeld wordt dat naar verdovende middelen grijpt (Farkas & Miller, 2007; Naser & Vischer, 2006; Codd, 1998; Cahalane et al., 2013; Van Wijk & Van Leiden, 2011; Iffland et al., 2015; Brogden & Harkin, 2000). Hoewel het putten van kracht uit spirituele en/of religieuze bronnen in de literatuur veelvuldig aan bod komt, wordt dit in deze studie niet of nauwelijks aangehaald (Farkas & Miller, 2007; Van Wijk & Van Leiden, 2011; Naser & Vischer, 2006; Codd, 1998). Dit kan te maken hebben met de hoofdzakelijk Angelsaksische literatuur aangaande dit thema en de zeer bescheiden rol die religie in Vlaanderen inneemt.

Een te verwachten bevinding was de stigmatisering en afwijzende houding vanuit de (ruimere) sociale omgeving. Dit gelet op de taboesfeer waarin ‘pedofilie’ en ‘kindermisbruik’ zich bevinden en op het onvermogen bij de mens om stil te staan bij pijnlijke gebeurtenissen. (Ex-)partners zouden dan ook vaak het slachtoffer worden van pesterijen, vandalisme, brandstichting, bedreiging en/of fysieke intimidatie (Farkas & Miller, 2007; Tewksbury & Levenson, 2009; Brogden & Harkin, 2000; Bintig, 2002; Van Wijk & Van Leiden, 2011). In huidig onderzoek ging het in één geval zelfs zo ver, dat er sprake was van een moordpoging ten aanzien van de vrouw en haar partner. Het veroordelen van de partner is des te sterker, wanneer deze beslist om haar relatie voort te zetten, wat ook in eerder onderzoek meermaals wordt aangetoond (Farkas & Miller, 2007; Bintig, 2002; Van Wijk & Van Leiden, 2011).

Tot slot is er een discrepantie tussen huidig onderzoek en eerdere studies voor wat betreft de ervaring van de omgang met de strafrechtsbedeling en de professionele psychosociale hulpverlening. Zowel gerechtelijke actoren als hulpverleners zouden de familieleden van de zedenpleger meestal vanuit een veroordelende houding tegemoet treden. Ook zou er doorgaans ongevoelig worden gereageerd op de zorgen en/of noden van de vrouwen (Schultz,

2014; Comfort, 2002; Plummer & Eastin, 2007; Brogden & Harkin, 2000; Bintig, 2002; Tewksbury & Levenson, 2009; Cahalane et al., 2013). In huidig onderzoek wordt echter bij de meerderheid van de vrouwen een goede omgang met beide instanties waargenomen. Wel wordt in dit onderzoek gewezen op een gebrekkige informatieverstrekking door de gerechtelijke autoriteiten. Dit komt eveneens tot uiting bij Cahalane en collega's (2013) en bij Codd (1998), waar het onvoldoende op de hoogte worden gebracht van de diverse stappen in het strafproces door de meeste vrouwen aan de kaak wordt gesteld. Ook het ontbreken van een probleembewustzijn en van de juiste competenties bij de hulpverleners om met deze doelgroep om te gaan, wordt zowel in huidig onderzoek als in eerdere studies herhaaldelijk aangekaart. De nood aan een geschikt aanbod om de vrouwen te ondersteunen en tegemoet te komen aan hun noden, gelet op de uitgesproken gevolgen, dringt zich dan ook op (Bintig, 2002; Farkas & Miller, 2007; Shannon, Pearce & Swarbrick, 2013).

2.2 Aanbevelingen voor beleid en praktijk

Er moet in de eerste plaats een maatschappelijke bewustwording rond deze doelgroep gecreëerd worden. In die mate dat (ex-)partners met hun verhaal naar buiten durven komen. Men dient de samenleving bewust te maken van de complexe situatie waarin deze vrouwen zich meestal bevinden, bijvoorbeeld aan de hand van een sensibiliseringscampagne. Gelet op de afhankelijkheidsrelatie en de ambivalente gevoelens ten aanzien van de verdachte/pleger (woede, maar ook liefde en medelijden), is het niet altijd mogelijk om (direct) een punt te zetten achter de relatie. Vaak is er ook sprake van een jarenlange relatie voorafgaand aan de onthulling, wat eveneens het verlaten van de partner bemoeilijkt. Het is belangrijk dat er hulp/opvang geboden wordt aan zowel vrouwen die hun partner hebben verlaten (of dit wensen te doen), alsook aan vrouwen die beslissen om hun relatie verder een kans te geven.

(Ex-)partners, alsook naasten van zedenplegers in het algemeen, dienen als 'slachtoffer' erkend te worden of toch ten minste als 'personen die schade lijden ten gevolge van een misdrijf gepleegd door een familielid'. Op die manier zouden ook zij een beroep kunnen doen op de slachtoffervoorzieningen, die momenteel buiten hun bereik liggen. Ook de kerntaken van de diensten slachtofferhulp binnen het CAW dienen geherdefinieerd of op zijn minst uitgebreid te worden. De meeste diensten lijken momenteel prioriteit te geven aan emotionele en psychologische opvang van directe slachtoffers en hun na- of naastbestaanden. De onthulling van een zedendelict (of het nu gaat om intra- of extrafamiliale feiten) vormt een traumatische gebeurtenis die een ontwrichting van het gezinsleven tot gevolg heeft. Opvang

en ondersteuning zou (via de lokale politie, in samenwerking met slachtofferhulp) onmiddellijk aan alle gezinsleden moeten worden aangeboden, vanaf het moment van de bekendmaking. Het is aan te bevelen dat er zich binnen de lokale korpsen een aantal politieambtenaren/slachtofferbejegenaars specialiseren in de opvang, begeleiding en informatieverstrekking aan deze specifieke doelgroep. Het kan niet dat naasten zelf actief op zoek moeten naar psychologische bijstand en meermaals tegen een muur aanbotsen. Bovendien is het van belang dat (ex-)partners doorheen het ganse strafproces (van arrestatie/huiszoeking tot eventuele veroordeling en/of detentie) goed begeleid worden en dat aan de sterke informatiebehoefte tegemoet wordt gekomen.

Hoopvol voor de toekomst zijn de (begeleide) contacten tussen lotgenoten. Dit blijkt zowel uit huidig onderzoek als uit de literatuur (Hill, 2001; Brogden & Harkin, 2000). Een voorbeeld in België is de partnergroep binnen CGG Kempen, waar partners samenkomen onder begeleiding van enkele hulpverleners.²³⁰ Het gaat hierbij om een pilootproject dat verder dient uitgebouwd te worden, maar de reacties van de deelnemers zijn alvast zeer positief. Aanvankelijk startte men met vijf sessies, maar wegens groot succes werd dit alsmear uitgebreid. De sessies duren telkens twee uur. De partnergroep streeft, naast het verstrekken van psycho-educatie, meerdere doelstellingen na. Enerzijds wordt getracht om partners uit hun isolement te halen, alsook te leren spreken over de zedenfeiten. Dit is belangrijk, aangezien uit huidig onderzoek blijkt dat er wel degelijk behoefte is bij de vrouwen om over de feiten te praten. Vaak wordt dit gespreksonderwerp echter door de verdachte/pleger vermeden. Anderzijds wil men partners strategieën aanreiken om met de feiten (en de daarmee samenhangende gevolgen) om te gaan, alsook om opnieuw controle over het eigen leven te krijgen. Er dient echter wel een oorzakelijk verband te bestaan tussen de gebeurde feiten en de actuele psychische toestand van de partner, vooraleer kan worden overgegaan tot deelname aan de partnergroep. Indien er bij een partner sprake is van een andere of bijkomende psychische problematiek (e.g. depressie) die losstaat van de feiten, volgt een doorverwijzing naar een andere hulpverleningsinstantie en/of zelfstandige therapeut.

Als voornaamste aanbeveling wordt een uitbouw van het hulpverleningslandschap naar voor geschoven. Het lijkt sterk aangewezen om het pilootproject van CGG Kempen als schoolvoorbeeld voor Vlaanderen te nemen en bijgevolg uit te breiden naar alle CGG's en/of

²³⁰ persoonlijke communicatie met hulpverlener binnen CGG Kempen, 11 mei 2017

andere hulpverleningsinstanties. Ook een verruiming van de doelgroep lijkt aan de orde. Als er al steun en/of begeleiding aan vrouwen van zedenplegers aangereikt wordt, gaat dit veelal om koppelgesprekken. Het gaat hierbij dus om vrouwen, ‘partners’, die de verdachte of pleger blijven steunen en hun relatie nog een kans geven. Vrouwen die de verdachte of pleger reeds verlaten hebben, worden dan ook nog meer verwaarloosd in hun noden. Vandaar dat het zo belangrijk is om in de toekomst het begrip ‘partnergroep’ gevoelig uit te breiden. Er zou zowel aandacht moeten gaan naar partners, als naar ex-partners. Bovendien mag men zich niet louter richten tot vrouwelijke (ex-)partners, maar moeten ook mannelijke (ex-)partners van vrouwelijke of mannelijke zedenplegers hun weg naar de hulpverlening vinden en op een dergelijke partnergroep beroep kunnen doen. Verder dient er naast de psychische ongemakken eveneens te worden stilgestaan bij de sociale gevolgen waar (ex-)partners mee geconfronteerd worden. Hoe moet omgegaan worden met uitsluiting, roddels, pesterijen, vandalisme, verbale en/of fysieke bedreigingen? Het is belangrijk dat er strategieën voor het omgaan met deze gevolgen worden aangereikt en dat de mentale veerkracht van deze doelgroep wordt versterkt. Het ontwikkelen van een specifiek hulpverleningsaanbod, zal dan ook uitmonden in een specifieke vorming van hulpverleners. Zij zullen bepaalde competenties/*skills* moeten aanleren om met deze (ex-)partners om te gaan. Bovendien is het wenselijk dat de overheid subsidies voorziet voor psychosociale hulpverlening aan (ex-)partners. Momenteel gebeurt de hulpverlening binnen het huidige aanbod/tijdsbestek van de professionals.²³¹ Het bevorderen van lotgenotencontacten, hetzij in de vorm van zelfhulpgroepen, hetzij in de vorm van een partnergroep binnen officiële hulpverleningscentra, lijkt hoe dan ook sterk aan te bevelen.

2.3 Beperkingen van huidig onderzoek en aanbevelingen voor toekomstig onderzoek

Het huidige onderzoek is aan een aantal beperkingen onderhevig. Enerzijds gaat het voorbij aan het doel van deze studie om de beleving en de noden van mannelijke (ex-)partners, in geval van vrouwelijke zedenplegers of een homoseksuele relatie, te onderzoeken. Ten tweede moet de lezer er rekening mee houden dat deze studie gebaseerd is op (ex-)partners die vrijwillig beslisten om deel te nemen. Hun noden zouden significant kunnen verschillen van de noden van personen die een deelname weigerden. Een derde knelpunt is de gehanteerde vereiste van ‘psychologische begeleiding’ bij (ex-)partners, waardoor het beeld ontbreekt van de groep die zijn/haar weg tot de hulpverlening niet heeft gevonden. Ten vierde is er door het beperkte aantal respondenten, weliswaar verspreid over gans Vlaanderen, geen generaliseerbaarheid naar de gehele populatie van (ex-)partners mogelijk. Een verdere

²³¹ persoonlijke communicatie met hulpverlener binnen CGG Kempen, 11 mei 2017

beperking is het risico op sociaal wenselijk gedrag bij de respondenten, hoewel dit risico bij schriftelijke vragenlijsten wel kleiner is dan bij *face-to-face* interviews (Baarda, Teunissen & De Goede, 1997; Bijleveld, 2013). Ten slotte kan ook de beslissing van respondenten om bepaalde informatie (bv. een voorafgaand vermoeden van seksueel misbruik) achterwege te laten, uit angst voor mogelijke consequenties, een vertekening van het onderzoek tot gevolg hebben (Bijleveld, 2013).

Huidig onderzoek kan hopelijk een aanzet vormen voor toekomstig onderzoek. Bijkomende studies zijn noodzakelijk om tegemoet te komen aan de schaarste in de wetenschappelijke literatuur, alsook om de beperkingen van deze bijdrage te overstijgen. Empirisch onderzoek naar (ex-)partners van zedenplegers wordt in België niet of nauwelijks gevoerd. De weinige studies die voorhanden zijn, zijn telkens afkomstig uit het buitenland en focussen voornamelijk op de naasten in functie van een beter begrip en/of een succesvolle re-integratie van de pleger. Academics dienen bovendien oog te hebben voor de beleving en noden van andere familieleden van seksuele delinquenten (ouders, kinderen, broers, zussen etc.). Ook over hen is tot op vandaag bijzonder weinig geweten. Daarnaast lijkt het aangewezen dat toekomstig (verkennd) onderzoek de noden van mannelijke (ex-)partners in kaart brengt. Zo kan dan onder meer een vergelijking tussen mannen en vrouwen gebeuren. Maatschappelijke bewustwording rond deze doelgroep, alsook daadwerkelijke veranderingen in beleid en praktijk, kunnen hoe dan ook maar tot stand komen mits ondersteuning van exhaustief empirisch onderzoek.

REFERENTIELIJST

- Baarda, D. B., Teunissen, J., & De Goede, M. P. M. (1997). *Basisboek kwalitatief onderzoek: praktische handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Houten: Stenfert Kroese.
- Babchishin, K. M., Hanson, R. K., & VanZuylen, H. (2015). Online child pornography offenders are different: A meta-analysis of the characteristics of online and offline sex offenders against children. *Archives of sexual behavior*, 44(1), 45-66. doi: 10.1007/s10508-014-0270-x
- Bartosh, D. L., Garby, T., Lewis, D., & Gray, S. (2003). Differences in the Predictive Validity of Actuarial Risk Assessments in Relation to Sex Offender Type. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 47(4), 422-438. doi: 10.1177/0306624X03253850
- Beech, A.R., & Harkins, L. (2012). DSM-IV paraphilia: Descriptions, demographics and treatment interventions. *Aggression and Violent Behavior*, 17(6), 527- 539. doi: 10.1016/j.avb.2012.07.008
- Bijleveld, C. (2013). *Methoden en Technieken van Onderzoek in de Criminologie*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Bintig, A. (2002). Psychosoziale Beratung von Lebenspartnerinnen von Sexualstraftätern - Teil: Die Bedürfnisstruktur betroffener Frauen. *Sozialwissenschaften TH Köln*, 1-6. Geraadpleegd op <https://www.f01.th-koeln.de/imperia/md/content/personen/a.bintig/manuscript4.pdf>
- Blanchard, R. (2010). The DSM diagnostic criteria for pedophilia. *Archives of Sexual Behavior*, 39(2), 304-316. doi: 10.1007/s10508-009-9536-0
- Blum, S., Brow, M., & Silver, R. C. (2012). Coping. *Encyclopedia of Human Behavior*, 596-601. doi: 10.1016/B978-0-12-375000-6.00110-5

- Bogaerts, S., Declercq, F., Vanheule, S., & Palmans, V. (2005). Interpersonal factors and personality disorders as discriminators between intra-familial and extra-familial child molesters. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 49(1), 48-62. doi: 10.1177/0306624X04271233
- Bogaerts, S., Goethals, J., Vervaeke, G., & Spapens, T. (2003). *De verleiding uit onvermogen: interpersoonlijke factoren en pedoseksualiteit*. Leuven: Universitaire Pers Leuven.
- Brogden, M., & Harkin, S. (2000). Living with a convicted sex abuser - professional support for female partners. *Child Care in Practice [Peer Reviewed Journal]*, 6(1), 85-101. doi: 10.1080/13575270008413195
- Cahalane, H., Parker, G., & Duff, S. (2013). Treatment Implications Arising From a Qualitative Analysis of Letters Written by the Nonoffending Partners of Men Who Have Perpetrated Child Sexual Abuse. *Journal of Child Sexual Abuse*, 22(6), 720-741. doi: 10.1080/10538712.2013.811138
- Christian, J., & Kennedy, L.W. (2011). Secondary narratives in the aftermath of crime: Defining family members' relationship with prisoners, *Punishment & Society*, 1(1), 379-402. doi: 10.1177/1462474511414781
- Codd, H. (1998). Prisoners' Families: The "Forgotten Victims". *Probation Journal*, 45(3), 148-154. doi: 10.1177/026455059804500305
- Comfort, M. L. (2002). 'Papa's House': The prison as domestic and social satellite. *Ethnography*, 3(4), 467-499. doi: 10.1177/1466138102003004017
- Comfort, M. L. (2008). *Doing Time Together: Love and Family in the Shadow of the Prison*. Chicago: University of Chicago Press.
- Deblinger, E., Hathaway, C. R., Lippman, J., & Steer, R. (1993). Psychosocial characteristics and correlates of symptom distress in nonoffending mothers of sexually abused children. *Journal of Interpersonal Violence*, 8(2), 155-168. doi: 10.1177/088626093008002001

- Declercq, F. (2008). *Seksuele, geweld- en levensdelicten: psychopathologie van daders*. Leuven: Acco.
- Decorte, T., & Zaitch, D. (2010). *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (2de ed.). Leuven: Acco.
- Dupont, P., & Groen, J. (2016). Grenzeloos misbruikt [documentaire]. Terzake Docu. Geraadpleegd op <https://www.canvas.be/video/terzake-documentaires/herfstvakantie-2016/grenzeloos-misbruikt>
- Deruyck, F., De Ruyver, B., Spriet, B., Traest, P., & Verstraeten, R. (2015). *Codex strafrecht 2015-2016*. Brugge: die Keure.
- Eher, R., & Ross, T. (2006). Reconsidering risk for reoffense in intrafamilial child molesters: new aspects on clinical and criminological issues. *Sexual offender treatment*, 1(2), 18-29. Geraadpleegd op <http://www.sexual-offender-treatment.org/39.html>
- Elfri De Neve. (2009). Algemeen opzet. Geraadpleegd op <http://elfri.be/algemeen-opzet>
- Elmir, R., Schmied, V., Jackson, D., & Wilkes, L. (2011). Interviewing people about potentially sensitive topics. *Nurse Researcher*, 19(1), 12-16. Geraadpleegd op <https://search-proquest-com.kuleuven.ezproxy.kuleuven.be/docview/900597618/fulltextPDF/1277B65EA8A84F63PQ/1?accountid=17215>
- Farkas, M. A., & Miller, G. (2007). Reentry and Reintegration: Challenges Faced by the Families of Convicted Sex Offenders. *Federal Sentencing Reporter*, 20(1), 88-92. doi: 10.1525/fsr.2007.20.2.88
- Feldman, D. B., & Crandall, C. S. (2007). Dimensions of mental illness stigma: What about mental illness causes social rejection? *Journal of Social and Clinical Psychology*, 26(2), 137–154. doi: 10.1521/jscp.2007.26.2.137

- Fischer, D. G., & McDonald, W. L. (1998). Characteristics of intrafamilial and extrafamilial child sexual abuse. *Child Abuse Neglect*, 22(9), 915-929. doi: 10.1016/S0145-2134(98)00063-5
- 'Fit in je Hoofd, Goed in je Vel'. (2015). *Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie en Ziektepreventie (VIGeZ)*. Geraadpleegd op <https://www.fitinjehoofd.be/wat/veerkracht#wat>
- Garrett, T. B., & Wright, R. (1975). Wives of Rapists and Incest Offenders. *The Journal of Sex research*, 11(2), 149-157. doi: 10.1080/00224497509550888
- Gezinspastoraal. (2011). Seksueel geweld en misbruik. Geraadpleegd op <http://www.gezinspastoraal.be/>
- Gijs, L., Gianotten, W., Vanwesenbeeck, I., & Wijenborg, P. (2004). Seksuologie. Leuven: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Goethals, K., & Cosyns, P. (2014). Seksuele stoornissen in de DSM-5. *Tijdschrift voor psychiatrie*, 56(3), 196-200. Geraadpleegd op <http://www.tijdschriftvoorpsychiatrie.nl.kuleuven.ezproxy.kuleuven.be/assets/articles/56-2014-3-artikel-goethals.pdf>
- Gold, S., Hyman, S., & Andrés-Hyman, R. (2004). Family of origin environments in two clinical samples of survivors of intra-familial, extra-familial, and both types of sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 28(11), 1199-1212. doi: 10.1016/j.chiabu.2004.07.001
- Hill, A. (2001). 'No-one else could understand': Women's experiences of a support group run by and for mothers of sexually abused children. *British Journal of Social Work*, 31(3), 385-397. doi: 10.1093/bjsw/31.3.385
- Houtepen, J., Sijtsema, J., & Bogaerts, S. (2014). From child pornography offending to child sexual abuse: A review of child pornography offender characteristics and risks for cross-over. *Agression and violent behavior*, 19(5), 466-473. doi: 10.1016/j.avb.2014.07.011

- Iffland, J. A., Berner, W., & Briken, P. (2016). Partnerschaften von Sexualstraftätern. Systematische Literaturübersicht. *Forensische Psychiatrie, Psychologie, Kriminologie*, *10*, 56-63. doi: 10.1007/s11757-015-0332-5
- Iffland, J. A., Berner, W., Dekker, A., & Briken, P. (2015). What keeps them together? Insights into sex offender couples using qualitative content analyses. *Journal of Sex & Marital Therapy*, *42*(6), 534-551. doi: 10.1080/0092623X.2015.1079757
- Imhoff, R. (2015). Punitive Attitudes Against Pedophiles or Persons With Sexual Interest in Children: Does the Label Matter? *Archives of Sexual Behavior*, *44*(1), 35–44. doi: 10.1007/s10508-014-0439-3
- I.T.E.R. (2013). Partners van plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag: Therapie en gepaste hulp. Geraadpleegd op <http://partnersvan.familievan.be/therapie-en-gepaste-hulp>
- I.T.E.R. (z.d.). Wat is pedofilie? Wat is pedoseksualiteit? Wat is kindermisbruik? Geraadpleegd op <http://www.iterhulp.be/index.php?n=68&id=95&taal=N>
- Jackson, D., & Mannix, J. (2004). Giving voice to the burden of blame: A feminist study of mothers' experiences of mother blaming. *International Journal of Nursing Practice*, *10*(4), 150–158. doi: 10.1111/j.1440-172X.2004.00474.x
- Koeck, S., Van Beek, D., & De Doncker, D. (2002). Classificatie van pedoseksuelen en verkrachters. *Tijdschrift voor seksuologie*, *26*. 37-45.
- Kolber, A. (2012). Unintentional Punishment. *Legal Theory*, *18*(1), 1-29. doi: 10.1017/S1352325211000218
- Lang, R., Langevin, R., Santen, V., Billingsley, D., & Wright, P. (1990). Marital Relations in incest offenders. *Journal of Sexual & Marital Therapy*, *16*(4), 214-229.
- Lasher, M. P., & McGrath, R. J. (2012). The impact of Community Notification on Sex Offender Reintegration: A Quantitative Review of the Research Literature. *International*

Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 56(1), 6-28. doi: 10.1177/0306624X10387524

McColl, M. A., & Skinner, H. (1995). Assessing inter- and intrapersonal resources: Social support and coping among adults with a disability. *Disability and Rehabilitation*, 17(1), 24-34. doi: <http://dx.doi.org/10.3109/09638289509166624>

McKenry, P.C., & Price, S.J. (2010). *Families and change: coping with stressful events and transitions*, Sage Publications.

McLaren, H. J. (2013). (Un)-blaming mothers whose partners sexually abuse children: in view of heteronormative myths, pressures and authorities. *Child & Family Social Work*, 18(4), 439-448. doi: 10.1111/j.1365-2206.2012.00863.x

Mears, D. P., Mancini, C., Gertz, M., & Bratton, J. (2008). Sex Crimes, Children, and Pornography. Public Views and Public Policy. *Crime & Delinquency*, 54(4), 532-559. doi: 10.1177/0011128707308160

Mulder, J. (2015). De pedofiele relatie. *Justitiële Verkenningen*, 41(4), 22-31. Geraadpleegd op https://search-proquest-com.kuleuven.ezproxy.kuleuven.be/docview/1726795841?rfr_id=info%3Axri%2Fsid%3Aprimo

Naser, D. L., & Vischer, C. A. (2006). Family members' experiences with incarceration and re-entry, *Western Criminology Review*, 7(2), 20-31. Geraadpleegd op http://www.antoniocasella.eu/nume/naser_reentry_2006.pdf

Plummer, C. A., & Eastin, J. A. (2007). System intervention problems in child sexual abuse investigations: The mothers' perspectives. *Journal of Interpersonal Violence*, 22(6), 775-787. doi: 10.1177/0886260507300753

Schultz, C. (2014). The Stigmatization of Individuals Convicted of Sex Offenses: Labeling Theory and The Sex Offense Registry. *Research Journal of Justice Studies and Forensic Science*, 2(4), 64-81. Geraadpleegd op <http://scholarworks.sjsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1014&context=themis>

Sensoa. (z.d.). Seksueel grensoverschrijdend gedrag volgens de wet. Geraadpleegd op <http://www.seksualiteit.be/misbruik/misbruik-en-wet>

Seto, M. C., & Eke, A. W. (2005). The criminal histories and later offending of child pornography offenders. *Sexual Abuse - a Journal of Research and Treatment*, 17(2), 201-210. doi: 10.1177/107906320501700209

Shannon, K. L., Pearce, E., & Swarbrick, R. (2013). Factors influencing the development of an innovative service for women non-offending partners (NOPs) of male sexual offenders. *Journal of Sexual Aggression*, 19(3), 357-368. doi: 10.1080/13552600.2012.729092

Silverman, D. (2013). *Doing qualitative research: A practical handbook*. Los Angeles: Sage.

Sollie, H., & Kop, N. (2015). *Mentale weerbaarheid van kinderpornorechercheurs*. Lectoraat Criminaliteitsbeheersing en recherchekunde. Politieacademie: Apeldoorn.

Stevens, L. (2002). *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*. Antwerpen: Intersentia.

Stop It Now. (z.d.). Wat is pedofilie? Geraadpleegd op <http://stopitnow.nl/wat-is-pedofilie/>

Szabo, S., Tache, Y., & Somogyi, A. (2012). The legacy of Hans Selye and the origins of stress research: A retrospective 75 years after his landmark brief "Letter" to the Editor# of Nature. *Informa Healthcare USA*, 15(5), 472-478. doi: 10.3109/10253890.2012.710919

Tewksbury, R. (2012). Stigmatization of Sex Offenders. *Deviant Behavior*, 33(8), 606-623. doi: 10.1080/01639625.2011.636690

Tewksbury, R., & Levenson, J. (2009). Collateral damage: Family members of registered sex offenders. *American Journal of Criminal Justice*, 34, 54-68. doi: 10.1007/s12103-008-9055-x

- Tewksbury, R., & Levenson, J. (2009). Stress Experiences of Family Members of Registered Sex Offenders. *Behavioral Sciences and the Law*, 27, 611-626. doi: 10.1002/bsl.878
- Trefpunt Zelfhulp. (2012). Zelfhulpgroepen: een leerschool voor copingstrategieën. Geraadpleegd op http://www.zelfhulp.be/files/TZkrant28_3_-_sept2012-LR.pdf
- Van der Ploeg, J. (2013). *Stress bij kinderen*. Houten, Nederland: Bohn Stafleu van Loghum, onderdeel van Springer Media BV.
- Van Wijk, A., & Van Leiden, I. (red.). (2011). *Over pedoseksuelen gesproken. Het leven van pedoseksuelen op basis van verhalen van hun (ex-)partners, justitiële informatie en de klinische praktijk*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Vrints, A. (2011). *Het theater van de straat. Publiek geweld in Antwerpen tijdens de eerste helft van de twintigste eeuw*. Geraadpleegd op <https://books.google.be/books?id=AWohT1yErb0C&printsec=frontcover&dq=antoon+vrints+het+theater+van+de+straat&hl=nl&sa=X&ved=0ahUKEwjQuoK63cbQAhWJAxoKHXCdB8gQ6AEIHTAA#v=onepage&q=antoon%20vrints%20het%20theater%20van%20de%20straat&f=false>
- Webb, L., Craissati, J., & Keen, S. (2007). Characteristics of Internet child pornography offenders: A comparison with child molesters. *Sexual abuse: a journal of research and treatment*, 19(4), 449-465. doi: 10.1177/107906320701900408
- Zevalkink, J. (2012). Gehechtheidsproblematiek en intergenerationele overdracht in de therapie. *Tijdschrift Cliëntgerichte Psychotherapie*, 50(2), 114-127. Geraadpleegd op <https://www.tpep.nl/artikel/2036/>

BIJLAGEN

Bijlage 1. Informatiebrief voor potentiële deelnemers

Informatiebrief wetenschappelijk onderzoek: 'vergeten slachtoffers in beeld'
--

Geachte mevrouw, mijnheer

Mijn naam is Ellen Vermet, studente Criminologische Wetenschappen aan de KU Leuven. Mijn universitaire opleiding wil ik graag afronden met een uitgebreid onderzoek naar de noden van een (ex-)partner van een persoon die verdacht wordt van of veroordeeld werd voor een zedendelict op een minderjarig slachtoffer. Ik koos voor dit thema, omdat ik tijdens mijn stage in contact kwam met een partner van een zedenpleger. Deze ontmoeting heeft mij sterk aangegrepen en maakte onmiddellijk duidelijk dat een dergelijk strafbaar feit ook voor de naasten van de pleger grote gevolgen teweegbrengt. De impact van de gepleegde feiten op hun dagelijkse leven, alsook hun noden en/of behoeften op het vlak van steun en begeleiding worden veelal genegeerd.

Het doel van mijn onderzoek is om de noden van partners en ex-partners in kaart te brengen. De bevindingen van mijn onderzoek zouden de poort naar een betere opvang en begeleiding voor hen kunnen open zetten. Uw medewerking aan mijn onderzoek kan resulteren in een grotere interesse vanuit de overheid voor lotgenoten. De doelstelling op langere termijn is de partners van zedendelinquenten (of familieleden in het algemeen) als '**slachtoffer**' te laten erkennen. Daardoor kan er dan vanuit verschillende hoeken en van op verschillende niveaus voor deze kwetsbare groep meer aandacht komen. Om deze doelstellingen te bereiken, vraag ik met respect om uw medewerking.

1. Bent u een **partner of ex-partner (18+)** van een persoon die wordt/werd beschuldigd van een zedendelict op een minderjarig slachtoffer? Of werd uw partner of ex-partner reeds veroordeeld voor een zedendelict op een minderjarig slachtoffer?
 - **Wat wordt er bedoeld?**

Hiermee worden zowel feiten bedoeld binnen het kerngezin, dus feiten die binnen het eigenlijke gezin plaatsgevonden hebben, alsook feiten die voorgevallen zijn in bijvoorbeeld de ruimere familiale context (bv. nonkel met minderjarige neef, grootvader met minderjarig kleinkind...) en bij volstreckte vreemden/niet familieleden.
 - Met 'feiten' worden dan zeer specifiek het volgende bedoeld:
 - 1) Fysiek contact tussen de dader en het slachtoffer.
 - 2) Feiten zonder fysiek contact tussen dader en slachtoffer. Bijvoorbeeld: exhibitionisme ten aanzien van minderjarigen, kinderpornografie ...
2. Wilt u meewerken aan mijn onderzoek en bent u bereid om te getuigen over uw ervaringen? Kunt u vertellen wat de gevolgen waren voor uw dagdagelijkse leven? Hebt/had u emotionele en/of psychologische problemen? Heeft u in uw sociaal leven en op economisch (financieel) vlak last van wat er gebeurd is? Heeft u positieve of eerder negatieve ervaringen in uw contacten met politie/justitie en mensen van de hulpverlening?

Het is belangrijk om te weten dat uw deelname aan mijn onderzoek op **volledig vrijwillige basis** gebeurt. De bevraging zal worden georganiseerd via een vragenlijst, die u digitaal of schriftelijk kan invullen. Uiteraard worden uw gegevens **volledig anoniem** en **strikt vertrouwelijk** verwerkt. Het spreekt voor zich dat details omtrent de pleger en het gepleegde misdrijf niet worden bevroegd. Mijn onderzoek focust uitsluitend op uw beleving als (ex-)partner. Enkel uw ervaringen zijn van belang voor mijn onderzoek. Bovendien kunt u op elk moment uw medewerking aan mijn onderzoek stop zetten!

Contactgegevens

Als u aan mijn onderzoek wil meewerken, kunt u mij op onderstaande gegevens contacteren. Heeft u in tussentijd vragen of wenst u bijkomende informatie, aarzel zeker niet mij daarover te bevragen.

E: ellen.vermet@student.kuleuven.be

GSM: 0470/60 57 47

Alvast op voorhand bedankt voor uw tijd en medewerking!

Met vriendelijke groeten,

Ellen Vermet
Studente Criminologie

Dr. Emma Jaspaert
Promotor

Bijlage 2. *Informed consent*²³²

Geinformeerde toestemming

Titel van het onderzoek:

‘Vergeten slachtoffers in beeld’. De noden van de partner van een persoon die verdacht wordt van of veroordeeld werd voor een zedendelict op een minderjarig slachtoffer.

Een explorerend kwalitatief onderzoek in het kader van een studie voor het behalen van de Master in de Criminologische Wetenschappen aan de KU Leuven.

Naam + contactgegevens onderzoeker:

Ellen Vermet

E: ellen.vermet@student.kuleuven.be

Doel en methodologie van het onderzoek:

Doel: Deze verkennende studie heeft tot doel een dieper inzicht te verwerven in de noden van de partner van een persoon die wordt beschuldigd van of werd veroordeeld voor een zedendelict op een minderjarig slachtoffer. Er zal getracht worden deze doelstelling te bereiken via het afnemen van kwalitatieve vragenlijsten.

Methodologie: Allereerst zullen potentiële deelnemers een begeleidende informatiebrief ontvangen. Deze brief bevat het e-mailadres van de onderzoeker en beklemtoont onder meer het doel en het belang van het onderzoek en benadrukt het belang van de confidentialiteit en anonimiteit. Vervolgens kunnen zij contact opnemen met de onderzoeker, wanneer ze bereid zijn om deel te nemen, alsook bij eventuele vragen en/of opmerkingen. Er wordt uiteraard ruimte gelaten voor vragen en/of opmerkingen van de respondenten.

Enkel respondenten die onder psychologische begeleiding staan of die terecht kunnen bij een hulpverlener en/of therapeut, komen in aanmerking voor deelname aan het onderzoek. Op die manier wordt het therapeutisch vangnet van de respondenten door de onderzoeker verzekerd.

- Ik begrijp wat van mij verwacht wordt tijdens dit onderzoek.
- Ik sta momenteel onder psychologische begeleiding of ik kan voor psychologische bijstand bij een hulpverleningsinstantie en/of zelfstandige hulpverlener/therapeut terecht.
- Ik weet dat ik zal deelnemen aan een bevraging over de eigen beleving als partner van een persoon die beschuldigd wordt van of veroordeeld werd voor een zedendelict op een minderjarig slachtoffer.
- Ik weet dat er risico's of ongemakken kunnen verbonden zijn aan mijn deelname:

²³² Er werden twee varianten van het *informed consent* opgesteld, naargelang het ging om een ‘partner’ of ‘ex-partner’ van een zedenpleger/verdachte van zedenfeiten. Hier wordt de variant voor de ‘partner’ weergegeven.

Het therapeutisch vangnet van de respondent wordt als primordiaal beschouwd. Het is belangrijk dat respondenten terecht kunnen bij een hulpverleningsinstantie en/of zelfstandige hulpverlener/therapeut om risico's en/of psychische ongemakken zoveel als mogelijk te vermijden, en als ze zich toch voordoen, onmiddellijk en zo goed als mogelijk op te vangen.

- Ikzelf of anderen kunnen baat bij dit onderzoek hebben op volgende wijze:

Door mee te werken aan het onderzoek kunnen mensen hun verhaal en ervaringen ten dienste stellen van een betere opvang. Dit kan hun eigen verwerking ten goede komen.

Het onderzoek zou eveneens een aanzet kunnen zijn om andere partners van zedenplegers/verdachten van zedenfeiten ertoe te bewegen naar de hulpverlening toe te stappen.

- Ik begrijp dat mijn deelname aan deze studie vrijwillig is. Ik heb het recht om mijn deelname op elk moment stop te zetten. Daarvoor hoef ik geen reden te geven en ik weet dat daaruit geen nadeel voor mij mag ontstaan.
- De resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden voor wetenschappelijke doeleinden en mogen gepubliceerd worden. Mijn naam wordt daarbij niet gepubliceerd, anonimiteit en de vertrouwelijkheid van de gegevens is in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd.
- Ik wil graag op de hoogte gehouden worden van de resultaten van dit onderzoek. De onderzoeker mag mij hiervoor contacteren op het volgende e-mailadres:

...

- Voor vragen weet ik dat ik na mijn deelname terecht kan bij:

Ellen Vermet

Contact: ellen.vermet@student.kuleuven.be

- Voor eventuele klachten of andere bezorgdheden omtrent ethische of andere aspecten van deze studie kan ik contact opnemen met de begeleider van dit onderzoek aan de KU Leuven (emma.jaspaert@kuleuven.be) en met de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van de KU Leuven: smec@kuleuven.be

Ik heb bovenstaande informatie gelezen en begrepen en heb antwoord gekregen op al mijn vragen betreffende deze studie. Ik stem toe om deel te nemen.

Datum:

Naam en handtekening deelnemer

Naam en handtekening onderzoeker

Bijlage 3. Vraag tot toestemming aan de Parketten-Generaal²³³

Ellen Vermet
8000 Brugge
GSM: 0470/60 57 47
E: ellen.vermet@student.kuleuven.be

Brugge, 13 december

Het ambt van procureur-generaal bij het Hof van Beroep
Waalsekaai 35A
2000 Antwerpen

Aanvraag toestemming tot bevraging van partners van zedenplegers in het kader van een masterscriptie

Geachte heer, geachte mevrouw

Ik ben Ellen Vermet, studente Criminologische Wetenschappen aan de KU Leuven. Mijn universitaire opleiding wil ik graag afronden met een uitgebreid onderzoek naar de psychologische en sociale impact van pedoseksuele feiten op de partner van de pleger. Partners van zedenplegers vormen een groep 'indirecte' slachtoffers die vaak vergeten wordt en die ik meer in de aandacht zou willen brengen. De impact van de gepleegde feiten op hun alledaagse leven, alsook hun noden en/of behoeften op het vlak van psychosociale steun en begeleiding, worden veelal genegeerd.

Om mijn onderzoek naar behoren te kunnen uitvoeren, is het essentieel dat ik met partners van zedenplegers in contact kom. Hun getuigenis **op volledig anonieme basis** vormt het fundament om samen met de literatuurstudie een exhaustief wetenschappelijk werk af te leveren. Mijn bevraging zou zich focussen op de gevolgen op emotioneel/psychologisch, economisch en lichamelijk vlak, de manieren van omgaan hiermee, alsook de noden en behoeften op vlak van psychosociale steun en begeleiding. Er wordt bijgevolg een groot belang gehecht aan de anonimiteit en confidentialiteit van de verkregen informatie. Na het verkrijgen van de toestemming van de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van KU Leuven om het onderzoek te mogen uitvoeren, wens ik via een aantal lokale politiezones in het gerechtelijk gebied Antwerpen partners van zedenplegers te bereiken en bijgevolg, na informed consent, te bevragen. Ik zou dit doen door middel van het overmaken van een informatiebrief aan de lokale politiezones, die zij dan vervolgens kunnen overmaken aan personen die zij geschikt achten om deel te nemen aan mijn onderzoek. Deze zijn vervolgens vrij om mij te allen tijde te contacteren. De toestemming vanwege het Parket-Generaal te Gent, voor de lokale politiezones in West- en Oost-Vlaanderen, heb ik reeds bekomen. Indien gewenst kan ik u daarvan een kopie bezorgen.

Bij eventuele onduidelijkheid en/of wanneer U meer informatie wenst omtrent mijn onderzoek, ben ik bereid U persoonlijk alle duiding te verschaffen.

Met de meeste hoogachting

Ellen Vermet

²³³ VOORBEELD vraag tot toestemming aan het Parket-Generaal Antwerpen

Bijlage 5. Kwalitatieve gestandaardiseerde vragenlijst²³⁴

Vragenlijst: 'Vergeten slachtoffers in beeld'

Geachte mevrouw, mijnheer

Mijn naam is Ellen Vermet en ik ben masterstudente Criminologie aan de KU Leuven. Met mijn onderzoek naar de noden van de partner van een persoon die verdacht wordt van of veroordeeld werd voor een zedendelict op een minderjarig slachtoffer, wil ik deze onzichtbare groep mensen een stem geven. Tijdens mijn stage heeft een ontmoeting met de partner van een zedenpleger mij enorm aangegrepen. Het was voor mij onmiddellijk duidelijk dat een dergelijk strafbaar feit ook voor de naasten van de pleger of verdachte van zedenfeiten zeer grote gevolgen heeft. De impact van deze gebeurtenis op hun dagelijkse leven, alsook hun noden en/of behoeften op het vlak van steun en begeleiding worden vaak genegeerd. Ik wil dan ook dit onderwerp met behulp van mijn onderzoek onder de aandacht brengen.

Alvast hartelijk dank voor uw tijd en medewerking!

1. De relatie vóór en na het vernemen van de feiten

Kunt u wat meer vertellen over uw relatie met uw partner vóór het vernemen van de feiten?

Hoe was het samenleven met uw partner? Hoe was de gezinssituatie?

Hoe werd met elkaar omgegaan?

²³⁴ Er werden vier varianten van de kwalitatieve vragenlijst opgesteld. Hier gaat het om variant 1: 'Partner van een veroordeelde zedenpleger'. Voor de varianten 2, 3 en 4 blijven de vragen in hoofdzaak hetzelfde. Enkel wijzigingen als 'ex-partner' ipv 'partner' of 'verdachte van zedenfeiten' ipv 'veroordeelde zedenpleger' werden aangebracht.

Kunt u wat meer vertellen over uw relatie met uw partner na het vernemen van de feiten?

Hoe verloopt het contact met uw partner? Hoe ziet dit contact er uit? Over wat wordt gecommuniceerd?

Wat zijn uw gevoelens bij dit contact?

2. De situatie na het vernemen van de feiten

2.1 De noden van de partner van een persoon die werd veroordeeld voor een zedendelict op een minderjarig slachtoffer [Hier staat centraal: Welke gevolgen ervaart u als partner van een persoon die werd veroordeeld voor een seksueel misdrijf op een minderjarig slachtoffer? Tot welke verandering(en) in uw dagelijkse leven heeft deze gebeurtenis geleid? Het gaat hier om de gevolgen op psychosociaal vlak. Met ‘psychosociaal’ worden de emotioneel/psychologische gevolgen, de economische gevolgen, alsook de gevolgen op het vlak van sociale relaties bedoeld. Bovendien zal worden nagegaan hoe u omgaat met de ervaren gevolgen en welke handelingen en/of middelen u helpen om deze gebeurtenis een plaats te geven in uw leven].

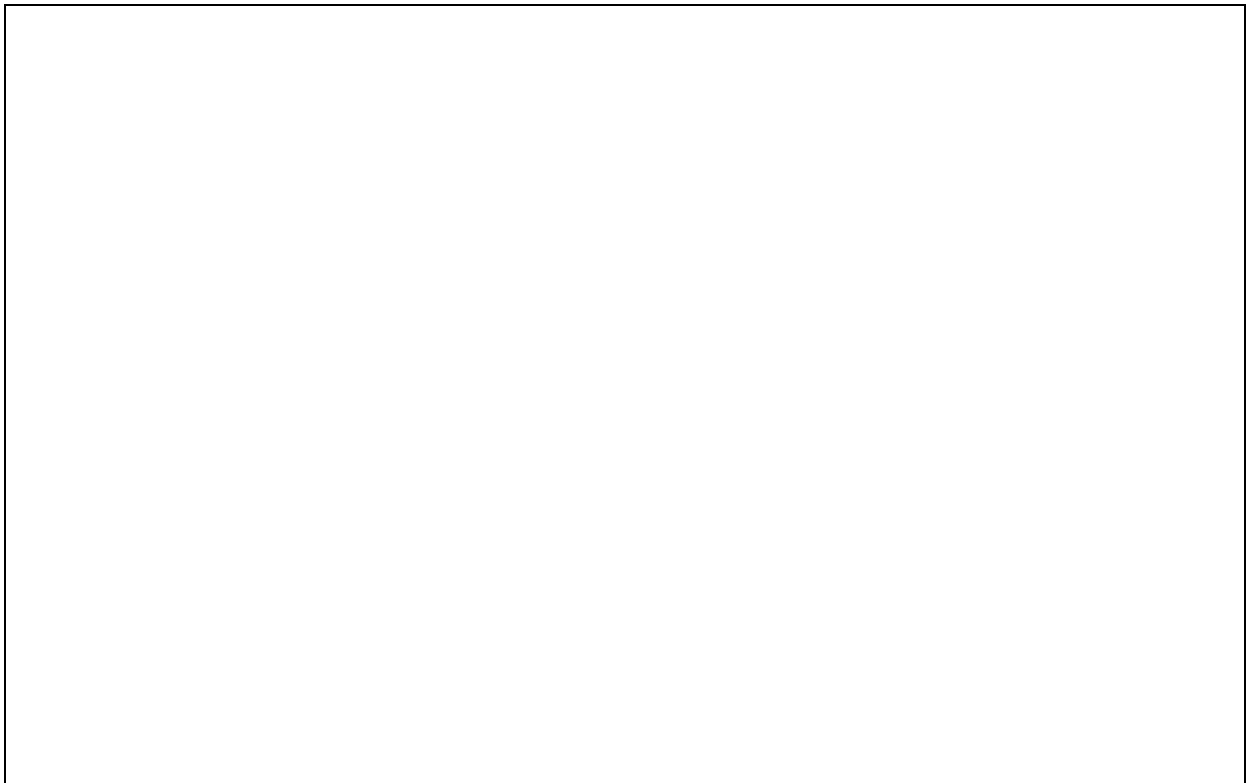
2.1.1 Het proces van ontdekking

Hoe heeft u vernomen dat uw partner zedenfeiten heeft gepleegd?

Wat ging er door u heen op het moment van de ontdekking?

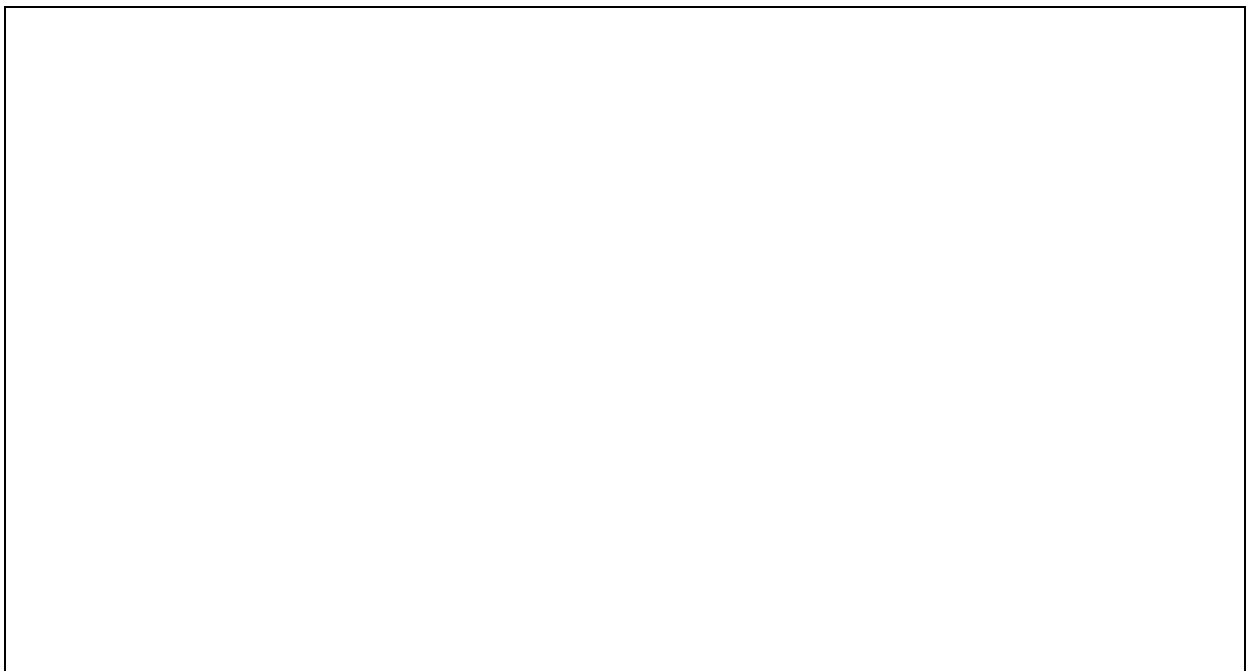
2.1.2 De gevolgen op psychosociaal vlak en hoe men hier mee omgaat

Welke gevolgen ervaart u op **emotioneel/psychologisch** vlak? (bv. stress, depressieve gevoelens en/of gedachten, schaamte- en/of schuldgevoelens, moedeloosheid, eenzaamheid, angst, kwaadheid, frustratie, andere?)

Hoe tracht u om te gaan met deze gevolgen? (Door middel van hulp en ondersteuning van familie en/of vrienden, lotgenotencontacten, professionele hulpverleningsorganisaties en/of zelfstandige therapeuten, andere? Door uzelf te isoleren van de buitenwereld en/of uw toevlucht te zoeken tot verdovende middelen, door beroep te doen op religieuze en/of spirituele hulpbronnen, ademhalingsoefeningen, yoga, andere?)

Waar kan u kracht uit putten?

Welke gevolgen ervaart u op **sociaal** vlak? (bv. verlies van familie en/of vrienden, stigmatisering, andere?)

In welke mate is er iets veranderd in de omgang met familieleden en/of vrienden?

In welke mate heeft u de indruk dat u, omwille van uw associatie met de pleger, een bepaald etiket opgeplakt krijgt bij familieleden, vrienden, kennissen, collega's -en/of andere?

Hoe tracht u om te gaan met deze gevolgen?

Waar kan u kracht uit putten?

Gaat u op eenzelfde of op een andere manier met deze gevolgen om (in vergelijking met de emotioneel/psychologische gevolgen)?

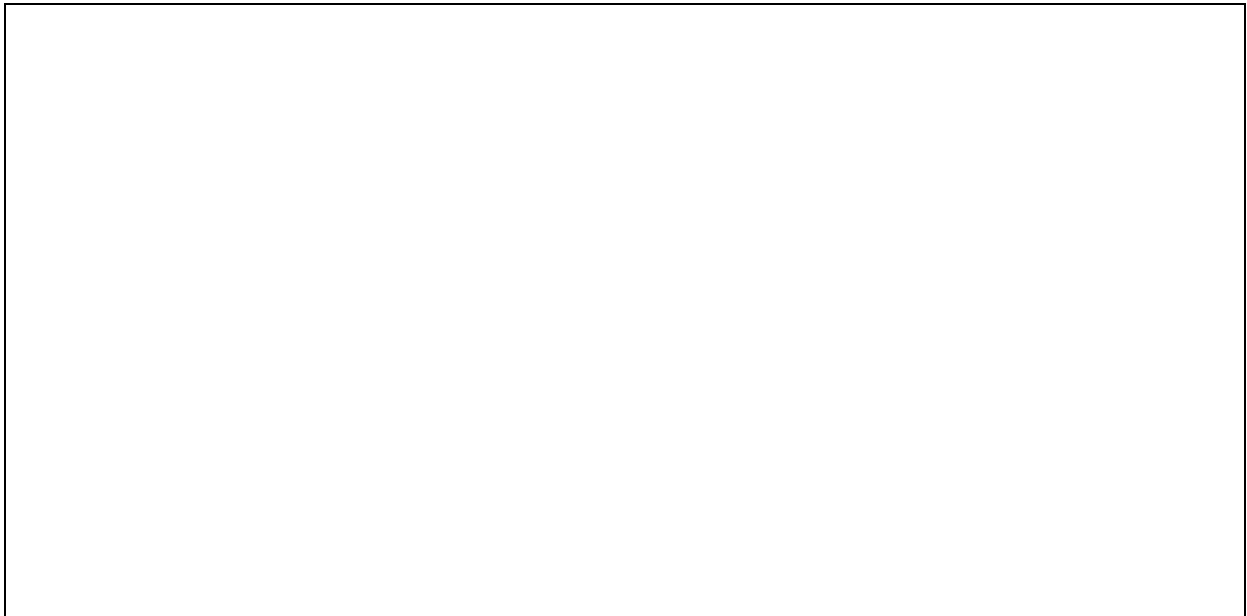
Welke gevolgen ervaart u op **economisch** vlak? (bv. verlies van het inkomen van uw partner, kosten aan therapie, juridische kosten, verlies van een woonst, andere?)

In welke mate ervaart u problemen in uw beroepsleven? (werk vinden, werk behouden, andere?)

Hoe tracht u om te gaan met deze gevolgen?

Waar kan u kracht uit putten?

Gaat u op eenzelfde of op een andere manier met deze gevolgen om (in vergelijking met de emotioneel/psychologische en de sociale gevolgen)?

2.1.3 Indien u actief op zoek gaat naar steun en begeleiding om met bovenstaande gevolgen (op emotioneel/psychologisch, sociaal en economisch vlak) om te gaan:

Van wie krijgt u steun en begeleiding wanneer u het nodig heeft?

In welke mate heeft u nood aan **steun en begeleiding van familie en/of vrienden?**

Wanneer was de nood en/of behoefte aan deze vorm van steun en begeleiding voor u het grootst?

In welke mate kon en/of durfde u familie en/of vrienden in te lichten?

Wat hield u tegen of moedigde u net aan hen in te lichten?

In welke mate heeft u nood aan **steun en begeleiding van professionele therapeuten en/of instanties?** (bv. Centra voor Algemeen Welzijnswerk, Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg, Vertrouwenscentra Kindermishandeling, zelfstandige psychologen/psychiaters, huisarts, andere?)

Wanneer was de nood en/of behoefte aan deze vorm van steun en begeleiding voor u het grootst?

In welke mate was/bent u op de hoogte van het bestaan van dergelijke steun en begeleiding?

In welke mate kon en/of durfde u de stap te zetten naar professionele hulpverlening?

Wat hield u tegen of moedigde u net aan hen in te lichten?

Hoe (bv. via wie?) bent u bij de hulpverlening terechtgekomen?

In welke mate heeft u nood aan **steun en begeleiding van lotgenoten?** (bv. via zelfhulpgroepen, internet- en discussiefora, andere?)

Wanneer was de nood en/of behoefte aan deze vorm van steun en begeleiding voor u het grootst?

In welke mate was/bent u op de hoogte van het bestaan van dergelijke steun en begeleiding?

In welke mate kon en/of durfde u hierover te spreken met lotgenoten?

Wat hield u tegen of moedigde u net aan hen in te lichten?

Hoe bent u op deze contacten uitgekomen?

In welke mate heeft u nood aan **andere vormen van steun en begeleiding?** (bv. nood en/of behoefte aan informatie vanwege politie/justitie/hulpverlening, andere?)

2.2 Ervaring van de omgang met officiële instanties [Het begrip ‘officiële instantie’ heeft betrekking op actoren binnen de strafrechtsbedeling (politie en justitie), alsook op professionele hulpverleningsorganisaties en/of zelfstandige therapeuten].

2.2.1 Ervaring van de politieke en/of justitiële bejegening

Wat is uw ervaring van de omgang met/het optreden van politie en/of justitie?

Kunt u wat meer vertellen over uw ervaring van de omgang met politie en/of justitie?

Hoe verliep het contact met deze organisatie/professionelen?

Welke houding nam men aan ten aanzien van u als ‘partner van een zedenpleger’?

Wat waren uw gevoelens en/of gedachten bij dit contact?

Was u tevreden over de verkregen steun en/of begeleiding vanwege politie en/of justitie?

Werd er aan uw noden en/of behoeften tegemoet gekomen?

2.2.2 Ervaring van de professionele psychosociale hulpverlening

Wat is uw ervaring van de omgang met/ het optreden van professionele hulpverleningsorganisaties en/of zelfstandige therapeuten?

Kunt u wat meer vertellen over uw ervaring van de omgang met de professionele hulpverlening?

Hoe verliep het contact met de hulpverleners?

Welke houding nam men aan ten aanzien van u als ‘partner van een zedenpleger’?

Wat waren uw gevoelens en/of gedachten bij dit contact?

Was u tevreden over de verkregen steun en/of begeleiding vanwege de professionele hulpverlening?

Werd er aan uw noden en/of behoeften tegemoet gekomen?

Indien u opmerkingen en/of suggesties heeft in verband met het onderzoek, dan hoor ik dat graag!

Hartelijk dank voor uw tijd en medewerking aan het onderzoek!

Heeft u vragen en/of wenst u bijkomende informatie, aarzel zeker niet mij daarover te bevragen.

Contact: ellen.vermet@student.kuleuven.be

Ellen Vermet
Studente Criminologie

Dr. Emma Jaspaert
Promotor